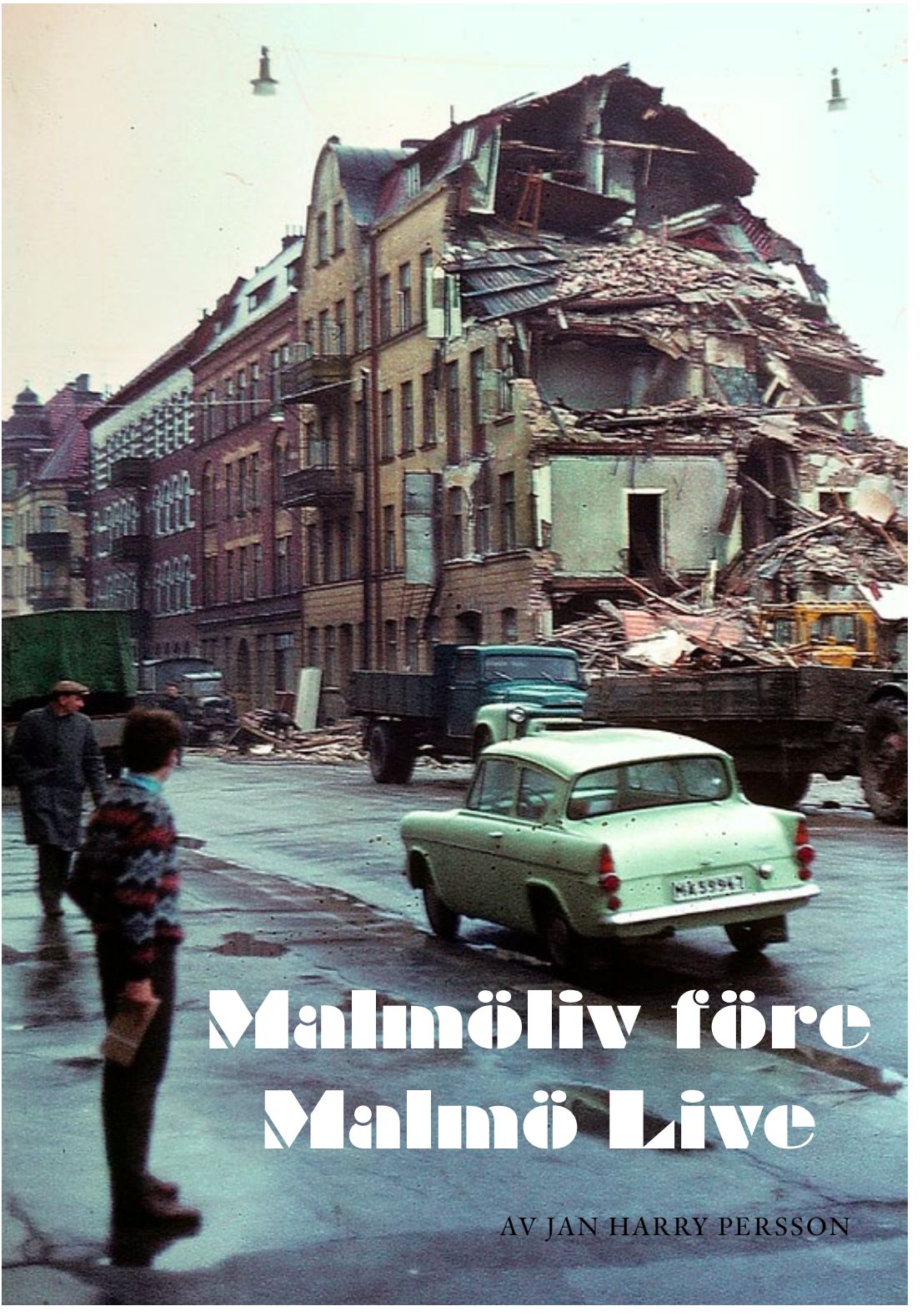

Malmöliv före Malmö Live

AV JAN HARRY PERSSON

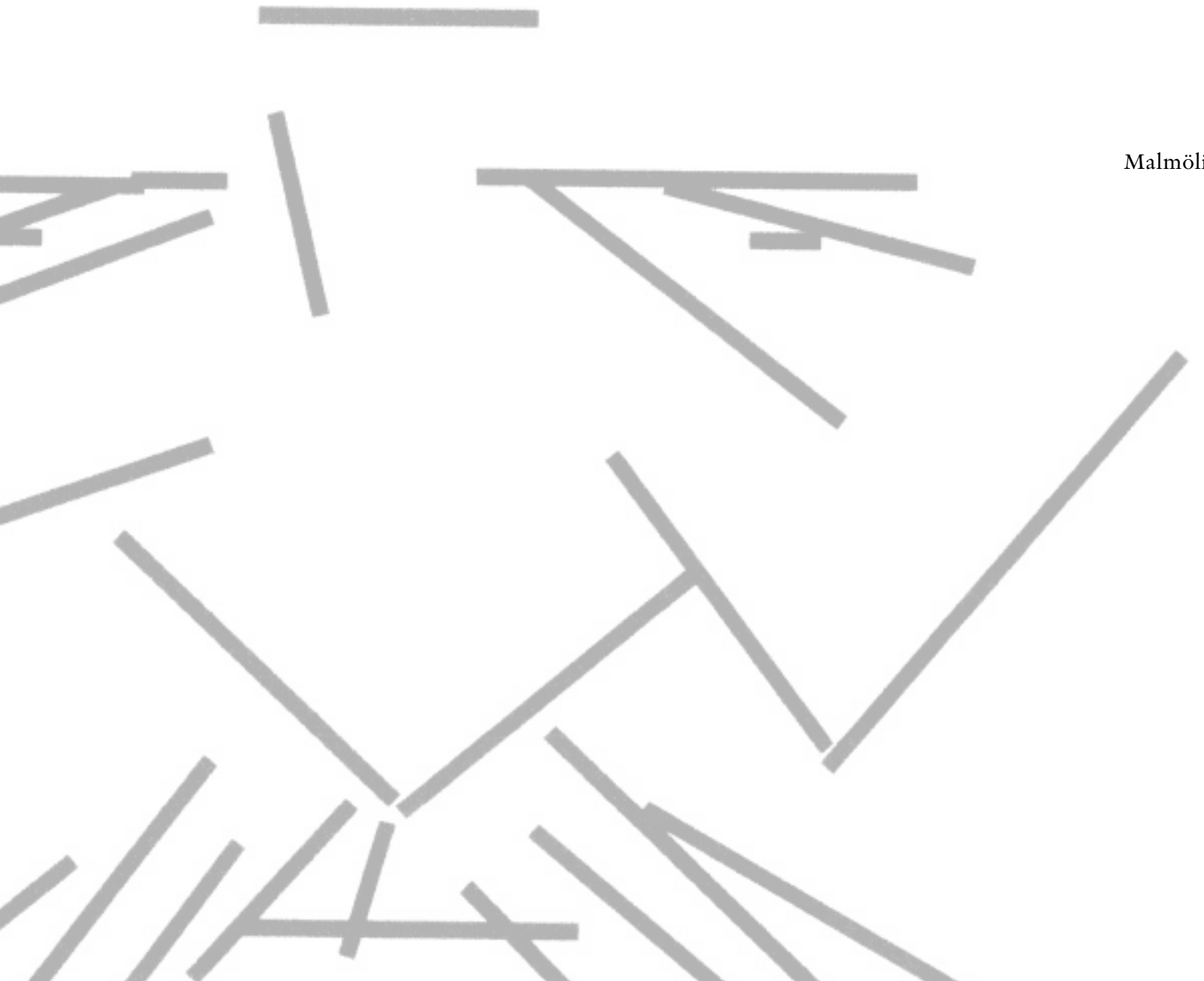

Malmöliv före Malmö Live

Malmöliv före Malmö Live

Jan Harry Perssons minnen

EKLUNDH
PAGLERT

Malmöliv före Malmö Live
Text, teckningar och fotografi (där inget anges) av mig, Jan Harry Persson

© Jan Harry Persson 2015
Upplaga: 100 ex varav 90 numreras
Grafisk form: Henrik Eklundh Paglert
Omslagsbild: Hermansgatan rivs (OBS – mitt staffli faller!)
Typsnitt: Braggadocio och Indigo Antiqua
Papper: Invercote och Munken Pure
Tryck: Exakta tryckeri Malmö

EKLUNDHPAGLERT FÖRLAG
Långgårdsgatan 9, 211 21 Malmö
www.eklundhpaglert.se
info@eklundhpaglert.se
@eklundhpaglert

Innehåll

Tack 9

FÖRSTA DELEN
Utan kalsonger i Annelöv 11

ANDRA DELEN
Historier från Malmös vindskupor 47

TREDJE DELEN
Konstutövare och deras föreningar 105

Tack!

Inger Staehr-Persson
– min hustru sedan mer än 60 år har med livliga hejarop och proffsig styrning fått min ordsamling att framstå som en berättelse, varför jag är djupt tacksam.

Jan Harry Persson

Jag, syster Mary, min far (omkring 1926) och min mor i Dösjebro (t h).

Utan kalsonger i Annelöv

MIN MORBROR JANNE hade ett hiskligt ärr tvärs över näsan och ena kinden. Det var ett minne av ett slagsmål mellan infanteristerna och dragonerna, vilka använde sporrar i trängda lägen medan de icke beridna fick lita till sina bältesspännen i slika affärer. I övrigt hade han ett sympatiskt utseende.

Han hade varit värvad soldat i Stockholm utan att ens få vicekorprals rang. Ett faktum som han hade många förklaringar till. I Stockholm framlevde han sedan sina dagar som spårvagnskonduktör, en befattning han enligt egen utsago fått förmånen att inneha på grund av sina tidigare år som kanonmat.

Jobbet krävde sin man men han var en i strid härdad hedersman.

Han hade haft en ljusblå uniform med gula knappar. Det kunde jag se på ett kolorerat foto som hängde på en vägg i huset i Annelöv, där jag tillbringade en stor del av min uppväxt.

Janne kom på sina ferier hem till sin familj och då serverade han en ursoppa av berättelser som man helst inte bör återge.

Jag koncipierades i ett tält någonstans i Dösjebro, troligen i samma område där biskop Absalon framgångsrikt hävdade Guds ord och godhet med ett skarpslipat svärd några århundraden tidigare.

Min far berättade i ett svagt tillfälle att det inte var en enkel manöver att ta sig förbi alla säkerhetsnålar som min mor hade förskansat sig bakom, i akt och mening hålla kläderna på plats.

Slikt vill man inte veta om sina föräldrar men mot sanningen kan man inte värja sig.

Min mor hette Nelly och fick sedan i rask takt ett flertal barn. Detta försatte mig senare i den situationen att när jag i 60-årsåldern tillsammans med Ulf Berg utställde på Landskrona museum, så kom en man kom fram och presenterade sig som min halvbror. Därefter kom ännu

en i samma ärende och slutligen en en dam som visade sig vara en halvsyster. Jag visste att de existerade men hade bara sett dem en gång 40 år tidigare.

Min kontakt med min mor hade med ett fåtal undantag upphört vid skilsmässan då jag var ungefär 2 år. Ett av dessa undantag var när jag var 3–4 år och min mor kom till Annelöv för att visa upp frukten av det snedsteg som orsakade slutet för äktenskapet mellan mina föräldrar.

Den frukten blev vad jag har hört ”utackorderad” och hamnade i vuxen ålder i Pakistan som tjänsteman i ett skånskt företag men flyttade hem när någon nationalistisk rörelse tog makten. Han lär ha varit bosatt i Lomma-trakten.

Om de andra halvsyskonen vet jag platt intet förutom att ett av dem har en konstintresserad dotter som jag ett år efteråt träffade på en utställning med Skånska konstruktivister, på konsthallen också i Landskrona.

Syskonen hade antagligen blivit skrämda eller trötta på vad jag gjorde i konstväg och avhöll sig från att komma. Dottern vars namn jag glömt, infann sig däremot. När jag visat henne runt och försökt förklara vad t. ex. Erik Lennart och andra försökte göra var det naturligt att jag förhörde mig om hur min mor mådde och möttes av förvånade blickar och frågan om jag inte visste att hon var död!

Vernissagefesten vi hade planerat kom av sig. Känslan av att ha förlorat en mor grep mig ändå inte så mycket eftersom vi inte hade den relation man vanligtvis har.

HÄR KAN NÄMNAS att min far som jag lärde känna lite bättre, gjorde vad han kunde för att ersätta moderslösheten genom att gifta sig ytterligare 3 gånger, så jag fick en konstig bild av mammor som kom ock gick i en jämn takt. Han skiljde sig 4 gånger från allt yngre fruar och jag begåvades med ytterligare en bror med vilken jag har en ganska broderlig kontakt.

Halvbror Morten.

Min far dog när han just fyllt 80 år.

Nu måste jag återvända till 1920-talet innan jag går vilse och glömmer allt.

JAG SÅG DAGSLJUSET för första gången tidigt på morgonen söndagen den 20 april 1924. Påskdagen. Detta minns jag inget av.

När man skall lämna uppgifter om var man är född kan man tydligen utan bakläxa själv välja en plats. Vid mönstringen till det militära uppgav jag Lund men senare har jag uppgett Annelöv.

Båda platserna kan vara fel eftersom mina föräldrar som gifta tydligen hade Hörby som vistelseort. Finns det ingen djävla ordning i riket? Skall man kunna säga vilket som helst? Sanningen är väl den att ingen bryr sig, och varför skulle dom det?

Jag hann få en syster innan föräldrarna skildes. Min far åkte runt och försökte sälja symaskiner vilket gjorde att min mor hade gott om tid att få ytterligare ett barn fast med en annan man. Trots båda kontrahenternas bedyran på hans oskuld höll min far närapå att bli far även till detta barn.

Så var lagen. Född inom äktenskapet. Den tidens grova blodgruppsbedömning kunde emellertid skilja på oss.

Min syster var vid skilsmässan 1 år och planterades i Malmö hos farmor och hemmaboende fastrar och gick i skola på Gamla Väster i Malmö.

Jag var 2 år och kom till morfar och mormor i Annelöv där jag växte upp tills jag var 11 år och forslades till Norrköping. Morfar gick ur tiden när jag var ganska liten och jag minns bara glimtar av honom.

KALSONGER VAR EN lyxvara i min barndoms Annelöv. Åtminstone för mig. När överläraren på skolan beskyllde mig för att ha kastat ett par av dessa sällsyntheter på dasset och dessutom i nerskitet tillstånd, slog min mormor ifrån sig men hade ingen kraft i argumenten eftersom hon då varit tvungen att erkänna den faktiska kalsongbristen.

Min morbror Janne hade haft samma överlärare när han gick i skolan. Janne hade också fått (orättvis) aga och tog tillfället i akt att på sin semestervistelse i barndomshemmet säga några väl valda ord till överläraren samt utlova ”Ett hederligt kok stryk” om jag inte blev rentvådd.

Överhuvudtaget var kanske de flesta av oss barn livrädda för övermakten och vi kände på oss att skolan var bevakad av kyrkan. Den känslan har jag fortfarande svårt att komma ifrån även om andra makter mer eller mindre ersatt kyrkan.

JAG HADE EN KLASSKAMRAT som hette Gustavsson, ja vi hade inget annat namn på honom och jag minns inte varför. Av någon anledning kommer jag ihåg jag att han hade en brunmurrig pullover och helst tittade i golvet.

I Annelöv var det ju så att doktorer inte var något vi barn man kände till, långt mindre tandläkare. Läkare förknippades med döden och antagligen trodde vi att tandläkare mest sysslade med tänders utdragande. Att laga några tänder var för oss otänkbart och jag blev inte bekant med den delen av tandvård förrän 1945 och nu var det ju 1931. Vad jag visste var att man kunde köpa något som hette tandvax och som min moster tillverkade en tand av när hon skulle vara fin. Så sent som 1949 såg jag en boxare använda samma gamla tandersättning när vi skulle gå på dans i Malmö Folkets Park.

Vi blev en dag tillfrågade om vi ville besöka en tandläkare i den närbelägna staden Landskrona och när Gustavsson fick frågan ställde han sig upp från skolbänken och stod i gången mellan bänkarna, vilket var en regel när man fick frågor, han kunde inte få fram något svar av ren skräck men kissade under tystnad i byxorna och åstadkom en stor pöl på golvet.

Ingen anmälde sig för tandvård och att åka in till staden, vilket kostade pengar. När man blev sjuk besöktes ”chävergumman”. Även jag var där och fick en slags plåster på bröstet och bindor om handlederna. Jag vet inte varför, men har ett visst minne av ”den klokas” alla burkar och andra mystiska föremål som man fick studera under den tid man väntade.

Säkert var väntetiden ett sätt att väcka en respekt för en som innehade så många medikamenter.

Jag kan inte minnas någon särskild sjukdom om man undantar mask i magen som kliade i ändan när de behagade lämna kroppen.

Annelövakvinnan, har jag efteråt fått höra av Lundaprofilen Helmer Lång, hade ett stort rykte i hela Skåne. Kanske visste hon något som andra inte visste.

NÅGON GÅNG FÖRE 7- eller 8-årsåldern hade jag en då obegriplig upplevelse. En sten, kanske med en 75 cm diameter, var ett plats jag ofta uppehöll mig på och vid ett minnesvärt tillfälle upplevde jag då en känsla av samhörighet med alltet. Jag och stenen tycktes vara av samma stoff som bara format sig till vad vi syntes vara.

Det fastnade i mig och jag minns att en tändsticksask hade samma inverkan, en veteåker, höns och verktyg medan jag inte kunde få den upplevelsen inför människor. Där fanns en spärr i form av personlighet som satte stopp. Åsikter och regler stod i vägen.

Stenen var en vän, en slags tröst som jag inte sökte utan bara hittade. Det var en upplevelse, en gåtfullhet. Vi hade ett förhållande.

NÄR JORDÄRTSKOCKORNA hade växt upp bildade de ett skydd för oss barn och där bekantade vi oss med de förbjudna gifterna från vuxenvärlden. Vi köpte för 5 öre snus som levererades i strut hos handlaren. Även de billiga cigaretterna ”39:an Turk” och ”Arab” vilka båda bestod av till hälften munstycke inhandlades till ”någon släkting”. Finare turkiska cigaretter hette ”Simon Artz” och ”Abdulla”.

Konung Gustav V hade ett eget märke som inte kunde köpas och de var extra långa.

JOJON BLEV EN FLUGA och man minns ”99:an” och ”Kalmartrissan”.

Jag lärde mig cykla och gjorde allt längre utflykter. En gång fick jag vattentornet i Landskrona inom synhåll. Jag var övertygad om att det var ett slott, som beboddes av något högre väsen så jag vände skyndsamt hemåt innan det var för sent.

Jag lyckades krångla mig igenom skolan i Annelöv ända till och med 4 klass och blev väl inte mer mörbultad än andra.

Det var 1931–34 då jag gjorde mina första år på lärdomens svåra och krokiga stig. Av de få saker jag ännu minns att jag lärde mig är hur man gör potatismjöl och hur man tillverkar en enklare elektrisk motor. Detta har jag numera lyckats glömma.

På rasterna lekte vi ringlekar; Aspelöv o Lindelöv, Flickan hon går i ringen.

Jag hade ett gott öga till den blyga och mörkhåriga Tyra och ytterligare ett öga för den mindre blyga och rödhåriga Svea. En gång visade mig Svea hur töserna såg ut under kjolen. Så nu visste jag det!

Sexualundervisning ansågs onödig för barn som så ofta var intresserad publik när hingstarna gjorde kraftfulla framträdanden. Det var inte frågan om några inseminingar utan en ren och rak naturupplevelse.

VACKRA BRITTA VAR OUPPNÅELIG med sina glada ögon och vita tänder. Hon var säkert 12 år och den första jag sett tugga på tuggummi som var så modernt. Hon kunde dessutom simma och för att vi skulle inse alla hennes företräden påpekade hon att det inte var så lätt att simma och

tugga tuggummi samtidigt.

Jag var 8–9 år och kunde inte simma. Hade inte heller tuggat tuggummi.

Vi brukade hålla till 10–15 meter väster om den gamla bron som gick över Saxån. Den är numera ersatt med en ny och bredare asfaltbro. Något sådant som simning förekom inte på skolschemat så när alla gått hem, tränade jag simning med efterhärmningsmetoden.

En dag kände jag mig mogen och när jag blev ensam stegade jag på stranden upp en sträcka som var lika med brons längd. Jag klarade den längden och kunde alltså rent logiskt simma över ån. Utan den hemmagjorda simdynan! Vilket jag gjorde.

Om jag inte hade klarat det så hade jag åtminstone inte drunknat i Brittas åsyn. Det var det viktigaste. Hon kunde ha blivit min död den tösen.

VÅNNA, VINDU OCH DORRASKAMMEL betyder lyda, fönster, och dörrtröskel.

Jag vet mig inte ha hört dessa och andra av min barndoms ord sen dess. Vi talade en danskpåverkad skånska som ingen idag skulle förstå. Min syster som bodde i Malmö fick ett skrattanfall när hon första gången besökte mig och hörde mig prata.

Min mormor och morfar var typisk underklass och morfar Jackopp som det uttalades hade en slags anställning på Annelövs krutfabrik. Ett av mina tidigaste minnen av färg var att jag en kväll fick se Jackopp och två jobbarkompisar komma från arbetet.

I skymningen iklädda sina gamla svarta cheviotkostymer lyste deras händer brandgula av något som de arbetat med under dagen.

Jag har försökt måla det minnet men förstår att man borde vara en Reidar Aulie för att göra motivet rättvisa.

Jackopp och Emilia hade sex utflugna barn och ägde en typisk skånsk länga med ett uthus i vinkel.

Det hade spåntak var vitkalkat och möjligen delvis byggt av lera.

Belysningen bestod av fotogenlampor och huset värmdes upp med kolspisar. Det låg intill vägen som gick genom Annelöv och hade två jordlappar där vi satte potatis och i likhet med naborna också odlade tobak. När jag hade hjälpt till med skörden smakade jag beskt om fingrarna.

Tobaken hängdes buntvis upp på tork längs väggarna och fraktades därefter till en lada I Dösjöbro.

VÄGENS NÄRHET GJORDE att det ibland dök upp vandrare från Tyskland och en gång kom en och lyckades lura mormor att köpa en hund för en krona. När jag lagom hade blivit kompis med hunden försvann den plötsligt och således kanske vidare åt någon annan.

Jag, Mary och konstgjord hund.

MATEN VAR ENKLAST MÖJLIGA och bröd bakades i en vedeldad ugn. Panntofflagröt åt vi ur ett gemensamt fat och på toppen av detta potatismos fanns en håla med vattenblandad sirap, där vi doppade skedarna med moset. Fatet var placerat mitt på bordet och doppandet försiggick i en viss ordning.

Sill var en vanlig förtäring som jag fortfarande tycker om. Mormor gjorde ibland kapprockasill som inlindad i tidningspapper lades direkt på glöden.

Jag brukade titta på den och väntade mig att den skulle brinna upp.

En annan läckerhet som jag också fortfarande avnjuter var smörgås med lingonsylt, vilket var en sparsamt förekommande finess.

Fläsk kunde jag inte förmå mig att äta eftersom hushållsgrisen var en av mina vänner och jag brukade rymma när slaktaren kom. Slakten gjordes ju hemma på gårdsplanen och skållad grislukt var inte min favoritparfym!

Plommon, krusbär, äpplen och många sorters grönsaker hörde till huset liksom ett lusthus och hönsburar.

Ägg och höns åt jag även om jag då var närvarande vid dessa fjäderfäns halshuggning och deras huvudlösa flyktförsök från att hamna i matvarubranchen.

Jag har inget minne av svält.

ANNELÖVS TIVOLI ÄR vad jag förstår fullständigt bortglömt idag men hade ett stort rykte på 30-talet.

Så stort att Per Albin vid något tillfälle höll tal där.

Före den lyckade simturen över ån samlade vi ölkorkar på tivolit, samt letade efter mynt och annat borttappat. På danskvällar spelade Charles orkester de populära ”Ramona” och ”När det våras ibland bergen”. Vi iakttog noga de vuxnas underliga manövrar.

Charles hette Nilsson i efternamn och bodde snett över landsvägen från mormor räknat i det hus där den berömde velodromartisten William Arne i senare tider bosatte sig.

SAXTORPS GRAND PRIX var ett stort evenemang som idag förväxlas med senare mindre tävlingar i Saxtorp. Det hette Sveriges Grand Prix på 30-talet.

Man körde på de avstängda vägar som bland annat passerade Dösjebro och fler orter som jag inte minns.

Zundapp, Sarolea, BSA, Norton, Gilea och inte minst Huskvarna, var namn som satte sig i våra överväldigade huvuden. Bland förarna höll man reda på de svenska i första hand. Gunnar Kalén, Ragnar Sundkvist och Ivar Skeppstedt var stjärnorna som tävlade mot till exempel Stanley Woods.

Bilar från när och fjärran på väg till tävlingarna, passerade den mjölkpall där man satt och antecknade numren.

Jag förstod aldrig varför, men jag som andra plitade ner numren med omsorg, kanske för att det var en så stor händelse att det på vår lilla bygata plötsligt vimlade av bilar. Ortsbefolkningen betalade ingen entréavgift till tävlingarna utan gick bara över åkrarna till en lämplig plats.

SÅ VAKNADE JAG EN DAG på en konstig plats i en omgivning med väldig takhöjd, liggande på en säng med hjul, omgiven av många helt vitklädda främlingar. På min undran var jag befann mig fick jag till svar att jag skulle ta det lugnt. Denna psykologiska fint lugnade mig inte. Jag blev skräckslagen.

De vitklädda talade ett begripligt men ändå annorlunda språk.

Jag drogs iväg till ett mycket litet rum som bara rymde sängen och ett par tre andra konstigt klädda damer som dessutom dolde halva ansiktet med en vit mask. Det började brumma och jag trodde att jag var utsatt för ett bortförande med avsikt att bestraffa mig för någon av alla de synder jag hade på samvetet.

Dörren öppnades och sängen rullades iväg till ett annat rum. Jag förstod inte vad som hände i det förra rummet och fasade inför detta nya som var större och innehöll mystiska apparater där jag blev lagd på ett kallt, till färgen svart bord. De fixerade huvudet med ett band och jag blev tillsagd att inte röra mig, sedan försvann alla ut ur rummet och jag blev ensam kvarlämnad åt ett ovisst öde. Efter en stund kom fegisarna som lämnat mig tillbaka, men fortfarande svarade ingen på mina frågor.

Vad jag själv så sakta började dra mig till minnes var att jag på cykel varit på hemväg efter att ha plockat blommor i en närbelägen skog och jag hade vänt mig om för att kontrollera att de säkert låg kvar på pakethållaren. Detta kunde, vad jag förstod, inte föranleda någon form av bestraffning.

Jag hade dittills aldrig besökt någon stad och hade ingen aning om att det fanns hus med rum som kunde trolla folk från det ena stället till det andra med säng och allt.

Hissar!

Allt klarnade bit för bit. Jag hade tydligen kört rakt på en av alla de bilar som gästade Annelöv i samband med Saxtorps Grand Prix.

Det konstigaste i hela min vistelse, i det som jag senare fick veta var ett sjukhus, inträffade när jag skulle hem igen. Min mor kom dit och hade med sig ett par alldeles nyinköpta skor och en rulle lakritsremmar med en rund karamell i mitten.

Henne hade jag inte sett så ofta och i stället för att få bannor, som jag väntade mig, blev jag omhuldad på ett gåtfullt sätt.

Jag skulle tydligen inte straffas för något, vilket i alla fall var en lättnad.

Av de fysiska smärtorna minns jag bara att det var lite stelt att försöka gå och att jag hade skrapat upp benen men tydligen inte brutit något. Jag hade också ont i sidan eftersom styrstången träffat mig där och möjligen spräckt ett revben. Jag har fortfarande ett ärr efter det.

ETT ANNAT OPSYKOLOGISKT TILLFÄLLE var när min moster Valborg en gång tog ut mig på gården under en stjärnklar himmel. Hon tittade uppåt och tycktes se något utöver det vanliga. Så började hon uttala önskningar om mig som jag uppfattade som ett rent hot.

Ingen annan gång hade jag hört eller sett någon människa bära sig åt på liknande sätt och det skrämde mig.

Hastigt påkommen bävan inför Gud var ruskigt.

Åskväder var något som verkligen skrämde byborna ut till landsvägen. Särskilt nattetid och inför risken att blixten skulle slå ner när man låg och sov. Jag minns hur man pekade ut och kommenterade avlägsna eldhärdar.

Barnen väcktes och gick halvsovande med i dessa nattliga strövtåg. Jag sover numera särskilt gott när det åskar. Ju mer buller, dess bättre!

Ett sätt att busa var, att om det åskade under dagstid, smyga sig upp på vinden och där slänga iväg en senapskula för att åstadkomma den knall med buller som satte sådan skräck i de förnuftiga vuxna.

MORMOR TRODDE PÅ ALLT MÖJLIGT knytt och brukade berätta om varulvar och troll men det tyckte jag hörde vardagen till. Något annat övernaturligt än Bäckahästen, varulven och vättar pratade hon aldrig om.

En köksvägg hade ett hål nere vid golvet där allt spillvatten hälldes ut och varje gång mormor hällde ut varmt vatten sa hon ”se opp” för att varna vättarna så dom inte skulle skålla sig och bli avogt inställda.

Det var således inget konstigt att jag en dag såg en liten grå vätte springa över golvet och ut genom vattenrännan.

Antagligen hade jag någon form av hallucination och det tyckte jag inte var värt att orda om.

Inte heller nämnde jag att när jag satt på vårt dass, såg personerna som kom och gick på gården utanför, avbildas i litet format med färg och allt, på golvet nedanför dörrspringan. Jag hade upptäckt *Camera obscura*!

Alla de historier mormor berättade för mig har jag senare läst, hände likadant uppe i Värmland.

Det verkar vara samma skrönor i hela södra delen av landet.

VAD JAG OCKSÅ MINNS från 30-talet var ett par verkligt snörika vintrar då jag åkte sparkstötting nerför en kulle ock krockade med ett träd. Jag slog ut två mjölktänder som ännu inte var mogna att fällas och har därefter fått dras med ett par sneda framtänder.

Jag minns också skräcken jag upplevde när en ljud hördes från grannens hylla där en nymodighet som kallades högtalare gav ifrån sig en spöklik röst. Det var en statusgrej som inte var för alla. Det fanns länge bara ett exemplar i Annelöv. De andra fick nöja sig med kristallmottagare och vevgrammofon.

Det var inte många som lagt in elektricitet i huset. Själv läste jag läxor i fotogenlampans svaga ljus.

Känslan att gå barfota över stubben när säden var skördad och hur man sysslade med lövsågning efter mönster från Allers Familjetidning glömmer jag aldrig. Allers var en stor källa till glädje med alla sina serier och styva klippark som föreställde Trolleholms slott och andra kända hus och som man klippte ut och satte ihop med vetemjölsklister.

MIN MOR BODDE I MARIEHOLM med sin nye man och hela drösen av halvsyskon vilka jag inte blev bekant med.

Jag kände stor vantrivsel i Annelöv och tjatade om att komma bort och till fadern i Norrköping, vilket också skedde fast det kanske mer berodde på mormors ålderdom än på min önskan.

NORRKÖPING

Även kallat Peking bland Norrköpingsborna var i mitten av 30-talet fortfarande en utpräglad textilindustriort.

När jag kom dit skulle jag börja i klass 5 och märkte snart att de andra låg hästlängder före och jag hade så betydande svårigheter att följa med, att jag sedan fick gå om 5:an.

Min skånska dialekt framkallade många skratt och många slagsmål i vilka jag inte var lika bortkommen som i matematiken.

Bo hos min far i en möblerad enrummare var inte att tänka den första tiden, utan jag blev inneboende hos familjen Johansson.

Familjens dotter jobbade i min farsas kaffebutik på Hospitalsgatan, där också den yngste sonen Patrik (kallad Patte) fungerade som springschas. Den äldste av barnen i familjen Johansson hette Kalle och spelade back i Sleipner och tillika i landslaget.

En gång när Sleipner skulle spela mot MFF fick jag följa med. Jag tror det var första gången jag var i Malmö överhuvudtaget. Laget spelade kort på tåget ner hela tiden och bland de andra spelarna fanns Tore Keller och en som hette Vetterström om jag minns rätt.

Jag var mäkta mallig för att ha åkt med Sleipner som var ett av landets bästa lag just då och det gjorde mycket för min prestige på S:t Olof-skolans gård.

När jag hade lyckats krångla mig igenom det andra försöket i femte klass började charlakansfebern att rasa. Matteusskolan fick stängas och blev ett helt isolerat sjukhus där jag också hamnade och genomled jag tror det var över en månads total isolering utan att tillhöra dem som blev riktigt sjuka. Kanske tack vare att jag som flertalet av de andra 14-15-åringarna blev häftigt förälskad i syster Ulla.

DET FANNS MÅNGA fritidsaktiviteter att välja på i Norrköping.

På vägen ut till Lindö passerade man Vrinnevi där det fanns en soptipp och en skog.

Dit styrde vi ofta kosan för att leta grejor och jag minns särskilt pappspolar som väverierna slängde och av vilka vi gjorde långa ”spjut”.

En gång träffade vi i skogen på en man som hade hängt sig i ett träd. Han hade knutit fast slipsen i en gren och bara dragit upp fötterna.

Vi sprang in till det närbelägna slakthuset och berättade det, men ingen ville tro oss och inte heller på Kraftemballage som låg vid sidan om.

Villrådiga om vad vi skulle göra gick vi på vägen, när vi såg ett par ridande poliser närmande sig i sakta trav. Vi var vanligtvis rädda för poliser men tog mod till oss och berättade. Men inte heller de trodde oss och ville följa med och titta. När vi frågade vad vi skulle göra följde de ändå med oss och efter en hastig blick drog den ena av dem sabeln och högg av slipsen medan den andre tog emot den hängde.

SEDAN FICK JAG SE OTALIGA LIK när jag jobbade som springgrabb i Serranders blomsterhandel och skulle vara med och dekorera kistor med innehåll. Det var ofta en relativt ung tjej som var dekoratör och hon visslade populära dansmelodier under tiden hon jobbade. Jag tyckte det var rätt kusligt när det var något lik som av någon anledning var skadat.

Dessutom åkte jag med kransar till de olika bårhusen om vilka det gick historier att någon blivit inlåst och var vithårig av skräck efter att ha varit ensam med liken över natten.

Dessa historier gick på alla platser men det visste inte jag som noga såg till att lägga något i ingången så att dörren inte skulle smälla igen.

I något fall tycker jag mig minnas att jag med foten i dörröppningen slängt in en krans, precis som när man leker och kastar hästsko på en pinne.

SCOUTERNA VAR INGET som lockade mig så jag drogs under inverkan av världens upprustningar (tror jag) till Landstormspojkarna U37 där man sprang omkring och sköt med karbin i skog och mark. En mycket spännande tid var det förutom det att det hade blivit världskrig.

I egenskap av medlem i U37 var jag med när mobiliseringen inträffade. Vi fungerade som rapportkarlar och liknande. Den svenska arméns uniformer var väldigt knapphändiga och en del hade bara en armbindel och en trekantig hatt. Alldeles som I början av det första världskriget 1914.

Dagen då jag fyllde 17 år blev jag häftigt osams med min far som jag hade bott hos med hans nya fru Irma. Han började slåss och jag hade av respekt dittills aldrig slagit tillbaka. Men nu gick det för långt och jag återvände aldrig. Ett gäng kompisar hjälpte mig att hitta ett boende. Jag gick brandvakt den natten för att flytta in i ett möblerat rum dagen därpå.

JAG HADE DÅ SOM NU SVÅRT att vakna på morgonen och fick ibland efter många varningar slutlön.

Ett av jobben som jag fick sparken ifrån var som en slags laboratorieman på Östgöta lantmäns centralförening. Där tog jag vattenprov registrerade skador på spannmål och kokte dessutom gula ärtor för att fastställa koktiden. Efter dessa kvalitetsbestämmningar fick bönderna sin betalning.

Jag hade dessutom i uppdrag att sätta ut rått- och musfällor, varför jag fick gå till handlaren och köpa ost. På så sätt kunde jag långa tider leva på ärtsoppa och ostmacka.

Det var en lyx som övriga svenskar inte hade tillgång till under kriget eftersom gula ärtor inte fanns att köpa. De var beslagtagna för militära ändamål och restauranger. Det är väl ingen större risk att så här långt efteråt erkänna att jag försåg vänner och bekanta med den åtråvärda varan och fick en liten slant för besväret. Jag var en svartabörshaj, om ock i mindre skala.

EMELLAN JOBBEN BLEV JAG naturligtvis pank och en vecka levde jag på vatten blandat med socker. När jag började se matdrömmar i vaket tillstånd förstod jag att jag var illa ute.

Jag lyckades hugga ved till en dam och fick 5 kr. Det var en torsdag.

På Mjölkbaren intog jag ärtor med pannkaka för 1.80. Jag kände mig fortfarande hungrig och gick till Konsumbaren och tog in detsamma för 1.80. Fortfarande sugen och med krympande kassa åt jag endast pannkaka på Norma.

Därefter gick jag ut på deras bakgård och spydde upp alltihop. Jag lärde mig då att efter svält ta det lite försiktigt.

Dagen efter fick jag ett nytt jobb och ett förskott på lönen.

I U37 FANN JAG NYA KOMPISAR och vissa av dem kunde jag i många år efteråt följa bl a i pressen.

En av dem hette Olle Franzén och skulle sedan bli direktör för Philips. En hette Cloffe Jonsson och blev scenograf i TV.

En annan hette Bertil Ahlin och blev en framstående boxare i landslaget. Han kallades allmänt för Benet Ahlin. Vi träffades och upplivade gamla minnen de gånger hans matcher gick på de platser jag sedermera bodde.

Vi var från början med i brottarklubben Björnen, där Ivar Johansson var den store idolen som varande dubbel olympiamästare m m.

Hans bror Hasse Johansson var svensk mästare i tungvikt, tränare för oss smågrabbar och kanske orsak till att både jag och Benet sökte oss till Friskssportarnas boxningsavdelning. Det skedde antagligen när våra nackar någon gång blev särskilt svårt åtgångna av Hasses väldiga armar.

BOXNING HÖLL MIG INTE FÄNGSLAD någon längre tid men Benet fastnade och gick över till Arkilles boxarklubb medan jag blev intresserad av segling.

Benet blev EM-finalist vad jag minns.

Orientering var också något som jag gillade och jag sprang bort mig i hela Kolmården då och då.

Jag sprang för Kraftembalages korpklubb.

Seglingen var i alla fall det som skulle bilda övergången mellan idrott och de fyra farliga f -en. Fan, flaskan, fruntimmer och fjärdingsman.

På Hanö i Bråviken hade NVSS en dansbana och mycket mark där medlemmarna fick bygga en cirka 2x3 m stor masonitstuga. Man var berättigad till det om hade båt. Detta ordnade vi genom att 3 av oss tillsammans köpte en 30 kvm skärgårdskryssare, och även om båten var gammal så var man med och kappseglade och roade sig kungligt.

NVSS betyder Nykterhetsvännernas segelsällskap och där fick jag komma i kontakt med det som var klubbens fiende nr ett. Det skedde en midsommarafton på Svinstaskär som var en öde plats utan dans och brygga för våra båtar. Där vadade vi i land och begick synden med åtföljande skrik och sång som lär ha hörts långt över Bråviken.

I stugorna på Hanö, förekom mycket annat. Poker var en vanlig sport och jag lärde mig den hårda vägen, att detta kunde man inte bli rik på. Det fanns också några flickor som hade till hobby att flirta in sig hos alla båtägare.

När de tröttnat på den ena flyttade de snabbt och smidigt över till nästa.

Många var de öars dansbanor som vi seglade till som båtägare. Underligt nog kan jag knappt minnas vad båten hette men vi kallade den Plankan för att den var något platt i fören och dålig på länsen. Vi hade gott om plats i ruffen.

Efter att ha seglat vår Planka två somrar gick vi på grund riktigt ordentligt. Det gick inte att komma loss, och vi simmade in till land och lyckades få lift hem.

Vi hade i krigets början köpt båten för 300 kr och sålde den där den stod och läckte för 350 kr.

Min veckolön låg på strax under 30 kr.

Priserna hade rasat iväg upp. Motorbåtsfolket ville plötsligt ha båt som inte behövde bensin.

FINSPÅNG

Jag hade svårt att komma till jobbet de måndagar som vinden mojnade och vi befann oss långt ut på sjön. Utan motor var man tvungen att stå och paddla med en lång åra och det tog tid.

Kraftemballage i Norrköping var ett toppenjobb. Jag har aldrig hört talas om något annat ställe som på den tiden hade arbetsfria lördagar.

Jag förstod att jag hängde på fallrepet och hann precis få ett jobb på Finspångs metallverk innan jag blev sparkad.

ANLÄNDE JAG SÅ I ÖSREGN en kall höstdag med tidningspapper i skorna eftersom både sulor och klackar var uppslitna.

Första dagarna hade jag pengar till ett billigt logi. Jag hade turen att träffa på den sedermera kände skådespelaren John Harryson som stod

i begrepp att överge jobbet på Metallverket och överlåta sin del av ett möblerat rum. Han hette Pettersson då. Hans far hette Harry Pettersson och gjorde affärer med min far i Norrköping.

Det fattades mig logi före inflyttningen till rummet och jag huserade en natt under en gran.

Jag hade i alla fall lärt mig att inte komma för sent till jobbet varför jag hade en väckarklocka i fickan. Det väckte oönskat intresse bland skogens djur så jag uppsökte plats inomhus.

Finspångs folkets hus stod så pass öppet att jag där kunde hitta ett badrum. Jag sov gott i badkaret med en matta som täcke.

Min klocka ringde 06.00 och lockade dit vaktmästaren som skällde ut mig efter någon sorts noter.

Rummet jag flyttade till var ingalunda något enkelrum. Som seden var delades det. En plåtslagare låg i den andra sängen.

Plåtslagaren var en hyvens man som jag fick låna tobakspipan av för att döva min tandvärk.

Jag hade aldrig förr varit hos någon tandläkare och ett par tänder var ”ruttna” ner till tandköttet.

När jag efter en tid hade fått lön var det dags att tänka på saken.

Då hände det att en av mina jobbarkompisar varit och dragit ut en tand och blev väldigt sjuk.

Han påstod att det berodde på bedövningen men jag förstod att annat spelat in. Vi hade nämligen delat på en halv liter brännvin och han ojade sig så mycket över smärtor.

Kort därefter fick jag dragit ut en tand utan bedövning. Tandläkaren var tveksam och gjorde flera uppehåll i operationen frågande om jag inte i alla fall skulle bedövas.

Jag såg att han svettades.

Vid varje nytt försök, tyckte jag att hela ena sidan av ansiktet sprack ända upp till ögat.

Det gjorde fan i mig riktigt ont.

Jag blev inte sjuk efteråt och det kostade 10 kr.

I Finspång började en tid som skulle behöva en särskild bok.

Jag skall försöka tränga bort det mesta men kan minnas att flickorna i samhället noga observerade alla nya killars ankomst och kontorstjejerna hade ovanligt många ärenden till valsverket, enligt vad de äldre jobbarna påstod.

METALLVERKEN LÅG I EN DALGÅNG och bestod av flera byggnader varav en innehöll aluminiumverket och tillhörde de större.

Där fanns gjuteri och valsverk och diverse maskiner för bearbetning av plåt.

Jag började som mottagare i ett valspar på aluminiumavdelningen. Det gjordes massor av plåt till flygindustrin som gick på högvarv under dessa krigstider. Under det år jag var där, hann jag jobba vid nästan alla maskinerna. Jag jobbade dagtid och jag jobbade 3-skift.

Man hade inga särskilda arbetskläder, som ju kostade klädkuponger, utan använde sina gamla kostymdelar. Man kunde på så sätt dessutom få en föraning om personernas bakgrund.

En kvinna som började att köra travers var den enda jag minns som hade en overall. Hon var den enda kvinnliga jobbaren och hade allas ögon på sig när hon klättrade upp till traversen som löpte på skenor strax under taket.

UNDER RANSONERINGENS TID var det av synnerligen stor vikt att inneha ett personkort. Utan det kunde man inte hämta ut de andra ransoneringskorten.

Det motsvarade dagens id-kort och innebar långa vandringar i den byråkratiska labyrinten, och man fick en känsla av att vara registrerad. Ränderna på den svenska tiger man antogs vara, blev allt tydligare.

Nu kunde man hämta sina textil-kort och om man ville hushålla med det köpte man cellullsblandad kostym av usel kvalitet. Skjortor med löskragar var det vanligaste och storlekarna beräknades inte i max och mini utan efter kragnummer. Hade man, som jag, tränat brottning var halsen kraftig och skjortorna blev därefter, med mycket långa ärmar.

Ärmhållare var då nödvändiga och förkortade ärmarna så att dubbla tygmassor låg över bicepsen och gav ett något större intryck. Det klagade man inte så mycket över.

Jag använde mina klädkuponger till att på avbetalning köpa en svart moderiktig kostym med lång kavaj och smala byxor samt en likaledes svart paletå med breda axlar.

Eftersom ingen på den tiden gick barhuvad före Valborgsmässoafton, inköptes dessutom en svart hatt. Jag minns också en vackert djupröd slips.

Skjortorna man köpte hade oftast två lösa kragar som ersattes av billi-

ga pappkragar när de var utslitna. Pappkragarna var vita och kunde fräschas upp med ett radergummi.

MAN VAR ALLTID VÄLKLIPPT. Det hängde ihop med att preventivmedel endast kunde köpas hos frisören.

Herrfrisörer var alltid män. Trots det var det med stor vånda man efter den onödiga ”putsningen” klämde fram frågan om det fanns ”gummivaror”. Från något dolt utrymme dök det begärda fram och efter betalningen rusade man därifrån med känslan att ha varit med om ett äventyr.

Flickor med förutseende höll koll på hårets status. Om någon tyckte att man borde klippa sig förstod man genast var skon klämde.

Jag tyckte om att dansa och tog vara på alla tillfällen på Folket Park och även Folkets Hus.

Några andra ställen gavs icke för Folket.

Som ny ungkarl blev man mycket populär. Vad jag förstår hade alla damer stränga order hemifrån att ta reda på var man gjorde av sitt kafferansonerinskort eftersom man inte lämnade dessa på de restauranger man gästade. Man blev hembjuden på middag och utfrågad.

Välklippt 1943.

Så småningom fattade jag att kaffet även kunde bytas mot brännvin.

Svartabörshandeln florerade. Hårdaste valutan var kaffet och tobaken.

Arbetskraft var också efterfrågad.

Vi var ett tiotal som på en lördagsfest tyckte att det livet i Finspång kändes inrutat och bestämde oss för att flytta till Västerås. När vi sade upp oss blev det panik på verket och vi fick många erbjudande om bättre jobb. De flesta lät sig lockas.

Dagen för avresan infann sig endast Harry Reuterdahl och jag.

Något snopna äntrade vi tåget för transport till Västerås, Sveriges elektriska huvudstad.

VÄSTERÅS 1944

Anlände vi så till Västerås där vi sökte och omedelbart fick jobb på Mimerverket. Jag vill minnas att ASEA sysselsatte ungefär 5 000 och kvinnor och män.

Jag sattes att koppla ihop likströmsrotorer.

I Västerås började jag måla. Jag förlovade mig och blev sambo innan värnplikten på Gotland lade tid och avstånd från förhållandet.

Dock ej till målandet!

En markant skillnad mellan Finspång och Västerås utgjorde befolkningen som här bestod av många nationaliteter medan det i Finspång inte fanns en enda utlänning. Man sållades troligen bort om man inte var svensk. Metallverken och STAL ansågs sårbara ur försvarssynpunkt. Det gjordes turbiner och plåt till flygvapnet.

I VÄSTERÅS FANNS AMERIKANER som nödlandat i Sverige, tyska judar, finnar, ryssar, polacker och vid ett tillfälle importerade ASEA 500–600 italienare som utmärkte sig på så sätt att de mitt i vintern inte använde någon huvudbonad.

Detta förekom inte bland svenskar och andra nordbor!

På vårt matställe var det bara jag, en ukrainare och Harry som pratade svenska.

Rikast var amerikanerna som ju hade lön i dollar och fick Camelcigaretter hemifrån och var uppe och flög sina stora Flygande fästningar ideligen.

De fick väl lagom med bensin så att de inte kunde flyga för långt. Eller ville de inte fortsätta krigandet och hade det utmärkt bra med gott om kvinnligt sällskap, fritid med mera.

Många tog med sig fruar hem efter kriget.

På Folkets hus brukade man gå och dansa och i vanlig ordning stod killarna längs ena långväggen och tjejerna mittemot längs den andra. Där stod man med dansgolvet emellan sig och hade tillfälle att se över vilka möjliga danspartner det fanns.

Jag och Harry i ”travajkavajer”.

EN KVÄLL DÖK EN OVANLIG SYN UPP. Hon var klädd i omoderna kläder och hennes strumpor var inte av den vanliga tunna sorten utan ribbstickade gråa saker till lågklackade skor. Hon hade svart hår och inga killar hade ännu kommit sig för att bjuda upp henne. Ett nummer var dessutom tatuerat på ena armen och skvallrade om koncentrationsläger. Men hon var en stor skönhet. Jag var den förste som bjöd upp, hur vi kommunicerade minns jag inte men hon blev angenämt berörd. Det märkte jag. När isen nu var bruten infann flera villiga dansörer så hon behövde inte längre stå över några danser.

Samma år på nyårsafton bevistade jag restaurant Klippan och på den tiden gällde smoking (hyrd) och lång klänning vid ett sådant tillfälle. När de flesta redan hade börjat äta inträdde en elegant donna i en vit ärmlös klänning, böljande svart hår och ett tatuerat nummer på armen.

En fantastiskt skön varelse som log mot mig. Hon väckte uppseende. Gafflarna stannade till och huvuden vände sig mot henne. Jag insåg nu vem det var och presterade det snyggaste svarsleende jag var mäktig. Hon hade med sig en kavaljer.

Dansen hade börjat. Jag hade själv ett damsällskap som ibland dansade med någon annan. Mina meriter från Folkets hus gynnade mig. Jag dansade med den tatuerade damen minst två gånger.

Kvällen gick fort. Bordet vid sidan om mig var fullt av glada löshästar som hade beställt en magnumflaska champagne som inte föll dem på läppen, varför de erbjöd mig att tömma den.

Detta var också för mig en ny erfarenhet. Jag tyckte inte det var dumt alls och hade en känsla av att sväva resten av kvällen. Den tatuerade damen tonade bort för alltid.

MÅNGA NORRLÄNNINGAR och dalmasar blev mina vänner förutom värmlänningen Harry som jag till en början delade rum med. Vi bodde på Kristinagatan och Harrys favoritnöje när han fått ett par snapsar, var att fråga alla patrullerande poliser var Kristinagatan låg!

Trots att vi bodde ihop tog det tid innan jag såg Harry utan kläder vilket berodde på att han skämdes över sin enorma behåring. På huvudet var han halvflintis trots att han bara var 25 år.

Han hade dessutom löständer.

Harry var rökare och fick använda mitt ransoneringskort för tobak eftersom jag knappt rökte alls.

Han inpräntade i mig att när det bjöds cigaretter skulle jag ta emot och efter ett tag fimpa och spara så han kunde få en liten efterskörd.

Vid ett tillfälle hade jag blivit illamående efter en fest och tagit upp näsduken från bröstfickan där jag förvarade cigarettfimparna jag under kvällen sparat. Dessa dyra stumpar föll ner i uppkastningarna. Det hindrade inte Harry!

Dagen efter uppsökte han platsen och med en sax klippte han av det som var skadat.

Så röksugen kunde han bli!

Harry åkte in lumpen för att göra repmånad 1944 Han fick en inkallelseorder till 23 november med krigsplacering på Gotland.

Den 24 november inträffade andra världskrigets största sjöolycka på svenskt område, då SS Hansa torpederades och sjönk med 86 ombordvarande varav 2 överlevde.

Om detta skrevs mycket i tidningarna.

Det kom brev från Harry där han berättade att hans resa hade avbrutits i Eskilstuna.

En järnvägsvagn hade fattat eld och hans pluton fick order att stanna kvar och hjälpa till med släckningen.

De andra fick åka vidare över Nynäshamn med SS Hansa och blev således offer medan Harrys pluton hade tur och överlevde.

DEN 5 FEBRUARI 1945 gick 125 000 metallarbetare i strejk.

Jag hade inte varit fackföreningsmedlem tillräckligt länge för att få någon ersättning.

Hoppet var att kunna hanka mig fram till 9 april då jag skulle rycka in och göra rekryten på Gotland.

En snörik vinter hade gjort att taken tyngdes och att skotta snö var ett ganska bra påhugg. En kille från Göteborg skulle hålla i livlinan åt mig.

När jag på ett 5 våningshus utom synhåll för Göteborgaren råkade komma för nära kanten och skrek att han skulle sträcka på linan, uppfattade han det som släcka, vilket ju i Götet betydde släppa efter, och det gjorde han.

Mina fötter gled över kanten och den skräckfyllda kampen för att få tag i linan bakom ryggen har satt sina spår. Det killar obehagligt i magen när jag tänker på det!

Enligt allmänt kända erfarenheter skulle man upp igen omedelbart

efter, men jag har trots att jag fortsatte en hel vecka till, aldrig blivit av med höjdskräcken som hänger kvar ännu efter 65 år.

SÅ BLEV DET TID ATT RYCKA IN. Jag skulle till KA3 i Fårösund.

Efter Hansa var det inte längre tillåtet att gå över sjön nattetid och vi hade såväl flyg som örlogsbåtar som konvoj till båten som tog oss över till den ö, vilken efter Bornholm stod i tur att köras över av den röda armén.

Det ryktades att 2 ryska ubåtar lokaliserats till Kappelhamnsviken.

Resan var gropig och jag kunde inte, utan att smittas, tillbringa den i fartygets lastrum där sjösjukan härjade vilt.

Det gick långsammare att gå över Östersjön förr. Jag stod på däck och tittade på horisonten i 4–5 timmar för att hålla mig frisk.

I dålig form anlöpte vi färjehamnen i Fårösund och det kändes som om vi var förvisade till ett öde ställe i främlingslegionen. En ensam basse var det enda som syntes till och han var ingen uppiggande syn.

I övrigt var Fårösund något annat då än i dag och befolkades endast av militärer. Där fanns flyg, armétrupp och luftvärn förutom KA 3 som hade diverse båtar och ett eget luftvärn och tungt artilleri.

VI FICK TRASKA UPP TILL KA 3 och blev utspisade och utrustade med en massa saker av vilka de flesta hade efternamnet ”grbgr” (grå brun grå) och inte mindre än tre munderingar, varav en bestod av en blå bussarong med byxor utan gylf.

Till detta hörde en sjömanskrage och mössa. Kustartilleriets sjömanskostym var fortfarande tredjemunderingen 1945.

Våra svårigheter att få någotsånär passande storlekar känner alla som varit i lumpen väl till.

Jag tog farväl till min svarta svingpjattskostym med slips, de tjocksulade skorna och min verkligen bredbrättade hatt.

Allt låstes in i en garderob. De utlovade fastlandspermissionerna var tredje månad innebar att vi var uniformerade även på dessa.

Vi var nu skogsmatroser och skulle nu varken få se eller använda våra civila kläder på 18 månader.

DET HADE BLIVIT MÖRKT och vi embarkerade några bussar och blev efter en tid avsläppta på en skogig plats där man hörde havets brusande och där enstaka baracker började urskilja sig när ögonen vant sig. Mörkläggning pågick på alla ställen vi hittills besökt.

Uttröttade stirrade vi på vårt nya hems våningssängar med helt runda och mycket hårda madrasser stoppade med halm. Befälet påstod att dessa korvformade vidunder skulle liggas in och många vaknade dagen därpå vid sidan av denna, även för en skogsmatros, nästan ointagliga madrass. Efter bara en vecka kunde lika många svära på att det inte fanns något skönare underlag än halm.

REDAN PÅ ÖVERFARTEN TILL ÖN fanns de som högt uttalade den uppfattningen att vi skulle bli kanonmat och ett lätt byte när ryssen fick ögonen på oss. Deppigheten hängde i luften och två ibland oss fick otvivelaktigt någon typ av sinnesförvirring och fick resa tillbaka dagen därpå.

Ytterligare tre visade anlag och grät och skrek på mamma. När en av dem varje natt förpestat barackens luft med att sängväta i halmen, klagade vi hos befälet, så han förflyttades till sjukhuset.

Det skulle visa sig vara en avancerad simultant.

På sjukhuset blev han drogad men hade förutsett detta och avtalade med en annan sjukling att han skulle känna efter om sängen var torr efter insomnandet och om så var fallet åtgärda det och vara vänlig och låta sitt vatten däri.

Efter en veckas tid lyckades vår kamrat att bluffa till sig en frisedel med vidhängande biljett till fastlandet.

Nu var ju situationen sådan att ingen båt hade lov att avsegla från Visby på kvällen så vår hjälte var tvungen att övernatta på hotell.

När han så efter en god natts sömn i en civil säng skulle gå ombord på båten, väntade två stora militärpoliser med en order att återföra honom till KA 3.

Hans blyghet hade antagligen hindrat honom att väta ner hotellsängen som var snustorr eller hade han helt enkelt trott sig vara säker utanför den militära sfären.

Denna historia bidrog troligen till att en annan som försökte samma sak bara blev tillfälligt fri från det dagliga programmet och fick vistas i baracken.

Han yttrade inte ord till oss andra på en hel månad och gick och pratade med sig själv.

Han dök upp ur mörkret, plötsligt och utan att säga något, på olika platser.

Storögt gloende, utan att svara på vare sig tilltal eller hälsningar.

Det kändes ruskigt.

Den dag det blev fred förflöt utan att vi på något sätt bröt ut i det glädjefnatt som fastlandet ägnade sig åt.

Vi litade inte riktigt på freden.

När vi på kvällen kom tillbaka till baracken möttes vi av högt uppskruvad Glenn Miller-musik.

Bredvid och lutande sig över radion stod vår tyste simultant vinkade åt oss och hälsade högljutt med: "Tjenare grabbar de e fred! ".

Det kändes nästan lika kusligt som hans tidigare attityd men han visade sig sedan vara den som höll humöret högt och jämnt.

Efter grundträning i att vända klack och göra honnör för allt med streck och stjärnor, blev vi tilldelade de olika kompanierna och jag hamnade på lätt luftvärn.

1943 INFÖRDES NYMODIGHETEN att värnpliktiga kunde kommenderas till off och uoff-utbildning.

Studenter var predestinerade.

Efter ett halvår kommenderades sålunda en del till vidareutbildning. Samma sak hände efter ytterligare ett halvår för utbildning till Uoff 2. och efter ett år till officersutbildning, även då med studenter i första hand.

På vårt kompani hade vi 2 studenter som båda ville hem för vidare studier.

En studentexamen var på den tiden någonting extra och inget för folk utan pengar.

Den ena av våra studenter lyckades uppföra sig så klandervärt att han slapp ifrån alla uoff och offutbildningar, dock blev han korpral och jag blev hans ersättare.

Bland de chefer man minns fanns överste Cederlöf som var kårchef. KA 3 ansågs inte vara ett regemente utan kallades kår.

Andra var major Bengtsson, löjtnanterna Hobro, Hjort av Ornäs, Wrangel, Duus och Cassel samt sergeanterna Anderson och Persson.

LTN BJERNEKULL VAR EN AV DE som jag har mest minne av. Han hade gått den långa vägen från värvad menig genom militär studentutbildning. Vi hade en känsla av att de övriga officerarna såg ner på honom.

Han var som man brukade säga "Hård men rättvis".

Han kunde väcka oss mitt i natten och fråga vad man hade för nummer på geväret och om man var lycklig nog att kunna det gick han och inspekterade det grundligt. Sen kunde all möjlig strafftjänst följa. Det fanns alltid latriner att tömma och annat roligt jobb.

Å andra sidan fick vårt kompani förmåner som de andra avundade oss.

Vid ett tillfälle ordnade han en rundtur på Gotland där han guidade oss bland historiska och andra sevärdheter.

EN TURISTRESA GICK TILL GOTSKA SANDÖN. Det låter inte så märkvärdigt, men det var det med tanke på alla hemligheter som hindrade andra att se denna ö.

10 kompaniet satte en viss ära i att tillmötesgå honom. En blunder kunde drabba alla de andra.

Under rundresan på ön hade överenskommits att vi skulle äta på hotellet i Slite som utanför Visby var den enda krogen med spriträttigheter.

Bara detta var anmärkningsvärt eftersom Bjernekull var en icke-rökande nykterist och renlevnadsman som inte använde svordomar eller fula ord. Förvånansvärt nog var han gift.

Vi skulle själva betala notan som högst skulle kosta 4–5 kr.

En öl och 5 cl sprit skulle vi få ta in.

Jag var ensam om att inte ha lyckats spara ihop denna summa av vår lön på en krona om dagen, och stannade därför i bussen vi färdades i och åt smörgås.

Då kom en kille med skarp order att jag omedelbart skulle infinna mig på krogen.

Väl där fick jag dels en reprimand men också en invit att sitta vid Bjernekulls bord, som var det enda med ledig plats.

Jag fick trots pengabristen order att beställa mat och när vi kom till drycken frågade han på ren nykterhetssvenska: "Dricker Persson pilsnerdricka?".

10 komp har nästan aldrig utsatts för en svårare uppgift än att bemästra skrattreflexerna.

När jag sedan var tvungen att erkänna att jag kunde tänka mig en snaps sprit, var alla färdiga för explosionen.

Chefen talade om att han lånade mig beloppet, men när jag ett halvår

efteråt försökte betala tillbaka ansåg han att han bjudit mig.

Denna tid anlände en hel del flyktingar per båt, men det jag minns mest var att en dag en tysk S 14 på låg höjd kom in över oss.

Planet var avsett för en 2-mans besättning men hade 3 man med, varav två var skadade och avled senare.

De begravdes i Lärbro men jag hörde att de efter kriget grävts upp och hämtats hem.

VISSA FRITIDSPROBLEM UPPSTOD eftersom lönen var låg och tillfällen till synd få.

Jag anmälde mig till en slöjdkurs där det senare visade sig att översten också deltog. Han tillverkade en kyrka som hade belysning och var avsedd att pryda julen.

Under en genomgång efter en större manöver kallade översten fram mig och undrade pliktskyldigast vad jag hade haft för uppgift under manövern. Men sen tog han upp det som han egentligen undrade över; hur det gick på träslöjden.

Många var frågande eftersom jag inte haft någon som helst framträdande roll i den egentliga övningen.

DET FANNS I FÅRÖSUND en billig bio med träbänkar utan ryggstöd och ett kafé med tre servitriser som kallades Cafè Tre … Min blygsamhet hindrar mig än idag att yttra ordet.

De rutiga magarnas tid.

Eftersom det var det mest vulgära benämningen av det kvinnliga könsorganet brukades det även man och man emellan uttalas med låg röst.

Klandra inte mig, jag är bara förmedlaren av sanningen.

Detta var i en tid då man inte sade du till obekanta damer. De tilltalades med Fröken. Fröken dansar bra, vad heter Fröken, får jag följa Fröken hem?

Mycket senare slog du-reformen igenom.

Det fanns även en dansbana som kallades sexualhagen (det namnet hade ett önsketänkande skapat) där publiken vanligen bestod av ett par hundra man och 10–15 bortskämda tjejer som dansade urdåligt. Vi var hänvisade att dansa med varandra och alla påstod att jag följde bäst av alla tjejerna.

Man skulle i det sammanhanget kunna fråga sig om inte homosexualiteten blomstrade, men inget av detta syntes till och den utbredda åsikten var, att homosexualiteten var ett överklassnöje.

Mycket skulle kunna skrivas om sommaren på Gotland men det får räcka med att ni tänker er t ex Fårön utan en enda sommarstuga och inga fästingar, långt innan Palme och ännu längre innan Bergman fanns där.

Atombomben gjorde sitt intåg, en solförmörkelse inträffade som vi iakttog genom avståndsmätarna och jag råkade skjuta en katt.

Jag älskar katter och skulle bara skrämma den från skjutområdet. Utan att rikta slog jag till på avtrycket till den dubbla kulsprutan. Katten tog ett språng upp i luften ock i skräck för ha lämnat den sårad tömde jag båda banden på 500 skott.

Resterna var en bedrövlig syn.

JAG HADE 1945 ALDRIG läst en bok som handlade om Janne Vängman-figuren och trodde det var en existerande storljugare som var berömd under detta namn.

Eftersom det roade mig att berätta sanna historier med en lögnares min, tyckte vissa av mina lumparkompisar att mitt förnamn passade att vidareutveckla.

Vanligen hade jag inte en ekonomi som tillät mig att helt utnyttja det tobakskort som kristidsnämnden varit vänliga att tilldela mig, varför jag ofta lånade ut det mot en lämplig motgåva.

Inte heller hade jag fyllt i kortet med innehavarens namn, vilket man skulle för att göra det giltigt.

En av kortlånarna hjälpte upp saken med att tydligt skriva Janne

Tiohuggarens besättning i Bungenäs.

Vängman på raderna för innehavarens namn.

1945 kunde man få skördepermission om man jobbade på en lantgård och vi som var förlagda i en obehaglig närhet av den fruktade RYSSEN, tog alla chanser för att komma över till fastlandet.

SÅ RÅKADE JAG KOMMA till en bonde i Kungsåra. Visserligen hade jag från Västerås 15 kilometer till jobbet men vad gör man inte?

Husbonden tog för givet att jag hade erfarenheter av lantarbete så medan han försökte få igång sin traktor skulle jag med lie slå hörnor och kanter på sädesåkern.

Han utbröt i långa svordomar över traktorns motsträvighet, varför jag inte bara hjälpligt lärde mig att använda lien så som jag sett det göras, utan dessutom fick lära mig den för mig nya svordomen ”svettans jävlar” Stämmningen var låg.

Situationen tillspetsades ytterligare när jag skulle mocka i stallet och det uppstod en mindre vänlig atmosfär när min ovana blottades.

På en rast rusade jag därför till affären i Kungsåra för att köpa mig några lugnande cigaretter.

Handlaren var en rundnätt man med vitt förkläde och en vit Vegamössa ovanför ett skärt ansikte och med penna bakom örat.

Han synade överdrivet noggrant mitt tobakskort och jag blev övertygad om att jag inte skulle få köpa något rökverk och kanske t.o.m. bli anmäld för kortförfalskning.

Slutligen klippte han kortet med en allvarlig och fundersam min och levererade ett tiopaket Florida med munstycke.

När jag betalt och skulle gå, yttrade han: ”Janne Vängman, e bestämt ett känt namn?”.

Jag svarade så korthugget jag kunde att så var fallet och avlägsnade mig med, vilket jag tyckte, en känd persons hela värdighet.

Varje dag jag cyklade hem från arbetet åkte jag förbi handelsboden och nästan varje dag stod handelsmannen i dörren och lyfte på sin vita mössa som en artighet, och tror jag, vördnad inför ett känt namn.

Om han händelsevis inte befann sig i dörren tog jag gärna ett extra varv för att han skulle bli i tillfälle att visa sin naturliga hövlighet.

Jag gav honom aldrig tillfälle att närmare utfråga mig om namnets berömdhet varför jag kunde fortsätta att njuta av skimret som omgav mig.

VINTERN MED DEN SNÖSTORM som slet av taket på Slites kraftverk var kämpig.

Vi skulle göra vår stora marsch.

Tre mil där vi släpade med 20 mm pjäserna i snön.

Sömnen skedde under bar himmel.

Vi ordnade till en skön brasa, men för trötta för avancerad matlagning, gjorde någon hål i en köttkonservburk där han stack in en upphittad järntråd. Detta för att slippa den besvärliga omvägen över kokkärlet och kunna värma maten direkt i burken.

Men tråden rätade ut sig och burken hamnade i elden.

Upp ur hålet sprutade en intensiv blå låga. Många gissningar om vad burken innehöll korsade våra huvuden men en mer praktisk man satte sitt kokkärl över lågan .

Maten uppvärmdes på noll tid.

Alla skrattade hejdlöst, men en sergeant skrattade så mycket att han föll baklänges, slog huvudet i en sten och svimmade.

Vi fick använda vår 10-watts radio för att kalla på transport till sjukhuset.

PÅ VÅRKANTEN NÄR ETT ÅR PÅ GOTLAND hade förflutit och de andra muckade, förflyttades vi som skulle gå igenom den värnpliktiga Uoff-skolan till Oscar-Fredriksborg i Stockholms skärgård.

Från att inte ens ha varit vice korpraler, befordrades vi till korpraler och vi fick dessutom sy på ett blågult aspirantsnöre på ärmen.

En av våra första uppgifter var att öva salutskjutning med ett 57 mm batteri.

En stamanställd gammal Flagg-Uoff förde strängt befäl och såg till att vi efter ett visst antal skott viskade pjäsen. Dvs kylde ner den med en vattensudd på en lång stång.

När en av oss glömde avkylningen skrek chefen; ”Varför viskar inte korpralen?”

Eftersom det var första gången vederbörande blev tilltalad med den nya graden, blev han så förvirrad att han skylde ifrån sig med svag röst, varvid chefen skrek; ”Tala högre, varför viskar inte korpralen?”

Vi ingick i detta salutbatteri för att prinsessan Sibylla gick i väntans dagar.

Det drog ut på tiden och vi var tvungna att i förväg skriva upp var vi befann oss vid varje tidpunkt på dygnet.

KA 1 var i jämförelse med KA 3 ett fantastiskt ställe som dessutom hade Stockholm inom räckhåll.

Många av oss hade i detta himmelrike skaffat kvinnligt sällskap och det kändes skönt, att i sällskap med dam enväldigt utan möjliga invändningar, bestämma vilken film vi skulle se enligt vaktlistan.

Vi hann gå igenom en grundutbildning och flytta till Kungsholmsfort i Karlskronas skärgård innan vår nuvarande kung behagade födas, och där hade KA 2 en egen besättning som saluterade.

Chef för skjutskolan var löjtnant J-C Danckwardt som sedermera blev chef för KA 2 och aktuell i samband med den ryska u-båtens felnavigering utanför Hästholmen. Det trevligaste minnet jag har av honom är från en gång då vi befann oss i närheten av Olsäng för någon övning och skulle göra maten själva.

Danckwardt tyckte att maten blev trist och uppsökte en bonde av vilken han för egna pengar köpte ägg och satte igång att göra pannkakor till oss alla.

En mycket trevlig chef och entusiastisk kock.

KARLSKRONA KALLADES PINAN.

Vi från KA3 tyckte att den pinan var skön.

Vi skulle utgöra pjäsmanskap åt såväl officerarnas som vår egen skjutskola. En handfull norska officerare deltog också.

Dessutom skulle bl a våra kunskaper i att föra befäl på båt finslipas.

Bryggor i Karlskronas skärgård bär snarare vittne om grovslipning i förening med angöring.

Det hände att de värvade underbefälen bad oss följa med in till Karlskrona eftersom vi fick föra befäl på båten men de, som till skillnad från oss kunde allt, inte fick gå in utan oss eller annat högre befäl.

NU EFTERÅT HAR JAG ETT MINNE av att vi så gott som dagligen tog oss till Aspö från vår förläggning på Kungsholmsfort.

Från Aspös 57 -, 40 - och 20 mm-pjäser sköt vi ut massor av skrot i vattnet även på nätterna.

Nattetid användes en lyssnarapparat för att hitta målet och strålkastare för att se det. Någon månad senare skulle vi som de första i KA utbildas på radar.

RIKTANORDNINGEN PÅ 20 beströs med självlysande smörja av någon sort och jag minns en natt då jag satt i pjäsen och några off som i mörkret inte såg mig, yttrade att de inte kunde förstå hur den där Persson överhuvudtaget kunde se något alls.

Jag hade fått ett rykte som riktare och det följde sedan med mig tillbaka till KA 1 där jag en gång blev tillfrågad om vem den där berömde riktaren från Kungsholmsfort var och då hade tillfredsställelsen att berätta det.

Jag fick ett mejl 26 feb 2010 där en kompis, som jag hållit kontakt med sedan 1946, kallar mig 20 mm-kanonens mästare alla kategorier.

Jag undrar om jag inte här grundade en önskan att bli berömd, vilken jag ännu då och då återfaller i.

På fortet fanns en dotter till väbeln och hon var en skönhet. Jag och en kompis tävlade om hennes gunst och för att få bli ensamma med henne bjöd vi varandra på bio etc.

Då vi tre tog våra promenader brukade kompisen och jag tala med varann med morsetecken, ända tills vi förstod att hon kunde det bättre än vi efter att ha umgåtts med militärer sen barnsben.

Hon blev fullt på det klara med våra skumma avsikter, då vi försökte övertala varann att få bli ensam med henne, och roade sig på vår bekostnad.

Vi fick inte roa oss på hennes.

SÅ KOM VI ÅTER TILL KA 1 och där vi vid ett tillfälle var någon sorts försöksdjur när det gällde att prova en ny uniform.

Vad jag minns hade den en Monty-jacka och trots att vi inte gick omkring med den mer än någon dag, var det roligt att bli betraktad som tillhörande en främmande makt.

Vi var tydligen inte stiliga nog så den munderingen blev inte godkänd.

Nu skulle vi bekanta oss med grövre pjäser. 7,5 cm upp till 28 om jag minns rätt.

En trevlig sak med vistelsen här var också att vi kunde låna vår rodd och segelslup för fritidsfärder i den härliga skärgården.

Jag seglade den ensam vid åtminstone ett tillfälle. Om jag hissade alla segel minns jag inte men den hade i sin form av seglare två master och en fock så jag kan inte tänka mig att det blåste så mycket om jag skulle sköta tre segel. Klumpig var den och att försöka ro den alldeles ensam var omöjligt.

Som jag nämnt blev vi utbildade på radar.

Två tyska muskedunder med en antenn på vad jag minns tre meter.

Dessa hade kommit ifrån Afrika genom någon listig kupp.

De var sandfärgade och försedda med fotvärmare.

När vi orienterade dem så siktade vi in oss på en stor byggnad eller dylikt och även om det var en skog emellan så fungerade det p g a att våglängden på tre meter.

Vid en rep-övning tre år senare blev jag bekant med radar som var betydligt effektivare.

Det förekom kränkningar av luftrummet även 1946.

Jag satt i en 20 mm-pjäs när ett ryskt plan flög över och hade naturligtvis övningsammunition. Ingen gav eldorder som tur var.

VI GICK IGENOM EN SORTS EXAMEN och överbefälhavaren general Thörnell var närvarande, liksom inspektören för kustartilleriet general Åström. Chefen för marinen, amiral Strömbäck, och en drös överstar och kommendörkaptener var också där. Vad löjtnanten som skulle förhöra oss hette, minns jag inte. Men en sak minns jag om honom, var att han brukade skoja med att använda fel ord om allt. I stället för att säga fortskaffa hit hette det fortplanta oss, embarkera hette gå ombord.

När han skulle fråga oss om vi kunde redogöra för principen vid indirekt eldgivning, (tror jag det hette) höll han på att i närvaro av det höga sällskapet säga prinsipipen istället. Vi höll andan och efter en stor ansträngning hittade han rätt ord.

Melsten hette nästa ö vi bekantade oss med. Den ligger utanför Oxelösund.

MATEN, ÄR DET FÖRSTA som dyker upp och det ständiga klämtandet från en klockboj som låg alldeles utanför ön.

Det fanns de, som trots att de hade sina hem i närheten, inte ville ta söndagspermis på grund av att Kocken med stort K på lördag och söndag gjorde middagar vars like inte många tidigare upplevt. Det var ju kristider och ransoneringar. Kocken vars namn jag tyvärr inte minns, ansträngde sig extra för att han tyckte synd om alla som var tvungna att stanna på ön över helgen.

Hans rykte var stort och man förstår varför, när han kunde ställa sig att göra tunnpannkakor åt alla. Jag minns inte hur många vi var, men vi var många och nöjde oss inte med en à två stycken tunnpannkakor. Nej!

Vanlig filmjölk förekom inte utan den var vispad och uppfluffad. Ja allt var av en högre standard.

Det sades att han inte kunde bli chef på det stora KA 1-köket eftersom han inte hade studentexamen och kunde bli officer.

KA 1 var inget ställe där man med glädje intog sin middag. Där verkade inte en examen vara något som kryddade maten. Det enda roliga där var att kökschefen var kvinna och allmänt kallades för Livmodern.

VI GJORDE ANNAT än åt och bland våra sysslor ingick att av någon anledning höra av oss till Nynäshamn, hålla koll på tiden och meddela att vi var vakna. Det gick till så att man ringde in till Nynäshamn och fick höra flickan i växeln säga: Noll-ett-trettiofem, och när det skulle höras ett pip av den vanliga fröken ur så sa hon det själv. PIP! Det tyckte jag var så roligt att jag ringde vid upprepade tillfällen och vi fick en kontakt som mynnade ut i att vi bestämde träff.

Jag skäms att erkänna att jag var där i god tid och kunde se henne utan att själv upptäckas. Hon var väldigt lång och trots att jag inte tycker illa om damer som är längre än jag, så var hon helt enkelt inni vassen för lång, så jag kunde tack vare min militära träning som skogsmatros dra mig tillbaka osedd. Som sagt, jag skäms! Hon som hade en sådan humor.

PER ALBIN HANSSON HADE ju sagt att vår beredskap var god och presskåren fick bevista en så kallad Kungaskjutning ombord på pansarkryssaren Drottning Victoria, dit vi också skeppades. Någonstans utanför skärgården låg hon och en sådan ”kappskjutning” hände vartannat år. Det var ett stort evenemang där en massa höjdare från många vapenslag var närvarande. Intressant för oss var att titta i den enorma avståndsmätaren som hade en bas på, som jag minns det, hela 8 meter. KA:s största låg på 4 meter. Det fanns ingen radar som mätte avståndet som i andra länder!

Man såg masttoppar sticka upp bakom horisonten och det måste vara

I vit kavaj.

minst 30 km bort dit! Eldledaren fyrade av två 28:or samtidigt genom att när pjäserna var klara, blåsa i ett munstycke.

Jag hade öronproppar och tryckhuva samt hade dessutom dragit ner mössans öronlappar. Vi var många på däck när pjäserna avfyrades och framför mig stod en amiralsperson vars armar for runt så jag såg galoner och stjärnor fara runt i luften. Jag kände hur trycket pressade ner maten i magen.

Enligt ett reportage i tidningen SE satte sig fartyget 6 m i sidled och att en bredsida skulle ha kraft nog att lyfta Stockholm en halv meter upp i luften.

NÄR MUCK NÄRMADES var Ricknell ock jag, enligt vad befälet sade, redan utsedda att vidareutbildas till officerare men Taikon, som Ricknell kallades, ville hem och utbilda sig och jag för min del bävade för all matematik som ingick i kadettskolan. Taikon som var student hade hjälpt mig igenom den värsta ballistiken hittills. Själv hade jag ju med tvekan gått ur folkskolan.

Näst sista dagen blev vi inkallade till chefen och fick veta att om vi avstod fanns det två, vilka hade anmält sig frivilligt.

Inte ens dessa två, Uhnbom och Fredriksson visste hur landet låg förrän vi började packa våra sjösäckar för transport till respektive ursprungsregemente. De hade inget hört och trodde att de skulle mucka och blev mer eller mindre gråtfärdiga vid avskedet.

Jag stötte på Uhnbom i Malmö flera år senare och fick höra att han gått över till reserven och numera var major. Han arbetade inom reklamen och jag inom FRI konst så vi blev inga hjärtevänner.

18 MÅNADERS SKIFTANDE UPPLEVELSER på många av kustartilleriets olika öar hade nu förflutit då jag kom så tillbaka till Fårösund och erfor en mycket underlig känsla den dagen vi fick tillbaka våra civila kläder. Efter ha gått i uniform så länge kände jag mig naken och frös och tyckte jag vägde 30 kilo mindre.

Vi fick en större summa pengar efter utbildningen och för min del resulterade det i att jag ekiperade mig från topp till tå och dessutom köpte en dyr Parker 51. Jag firade en veckas semester i Stockholm där man

överallt misstänktes för att vara någon som kallades Sabbats-sabotören. Folk var nästan hysteriska. Någon smällde av en bomb varje helg.

Jag har kvar min Parker 51.

Gammal fästmö.

TILLBAKA I VÄSTERÅS FICK JAG ETT mycket bättre jobb än jag hade före lumpen.

Förlovningen, vilken jag tidigare omtalat, hade nu dött på grund av att jag varit patriotisk hjälte och lämnat en flicka för att i stället försvara fädernelandet. Jag fick lämna tillbaka ring och samboförhållandet.

Så kan man påstå. Men sanningen var att jag varit tvångskommenderad för att genomgå olika kurser i konsten att peppra den elaka fienden med våldsamt utskjutet skrot.

EFTER ”MUCK” OCH ETT ÅRS STUDIER för att bli el-ingenjör började jag längta efter annat och jag visste att Malmö hade bättre möjligheter för den konstutbildning jag var mer intresserad av.

1948 LÄMNADE JAG Mimerverket på Asea.

1983 ställde jag tillsammans med Skånska Konstruktivister ut på Västerås museum som var inhyst i det gamla rådhuset. Jag sålde en skulptur till dem.

När museet sedan flyttade in i nerlagda gamla Asea-verkstäder blev jag nyfiken på på om jag möjligen kunde ha en skulptur stående, där jag en gång stod och lindade likströmsrotorer.

2011 fick jag svaret: ”Tidigare har skulpturen under en period varit utlånad till Stadshuset men finns nu på Karlsgatan 2.”

Det som tidigare kallades Mimerverket!

Historier från Malmös vindskupor

MYCKET KAN BERÄTTAS OM konstnärernas liv i Malmö på 50–60-talet. Om fester och vardagar som på grund av de medverkandes föga eller bortglömda berömdhet inte har varit av konsthistoriskt intresse och därför inte beaktats av de lärde vid Lunds universitet.

Vem har hört talas om flickan med den förlorade spegelbilden, eller den fasansfulla historien om kanalsimningen och dess följder? Historien om sotaren, om husköp, slagsmålet på Hermansgatan 9, maskerader med efterräkningar, märkliga modellflickor på ESSEM-skolan och andra händelser som hotar att gå förlorade för efterkommande generationer konstnärer och deras eventuella publik.

Jag väljer att berätta i jagform eftersom alla händelserna har berört mig själv och att jag bara i undantag har satt tillit till hörsägner. Dessutom brukar jag av medfödd skepsis glömma bort andras lögnhistorier.

Ursprungligen från Annelöv kom jag via Jönköping, Norrköping, Finspång, Västerås och ett och ett halvt år på kustartilleriets spridda batterier, som avsett var, till Malmö där det fanns målarskolor .

Jag tyckte att staden, utom i den gamla innerkärnan, hade ovanligt breda gator och en mycket osvensk atmosfär. Det luktade bageri, tång, choklad på Bergsgatan och kryddor i kvarteren runt Humlegatan.

Denna internationella karaktär märktes på Vega-automaten som var ett öl-chapp dit även kvinnor kunde gå. De öppnade tidigt för de morgontörstiga och på kvällen spelades det och sjöngs ganska ofta danska dryckesvisor som uppsvenskar hade svårt medverka i: ” … han skulle gå ud etter öl … eller vi sejler oppåd åen vi sejler nedåd igen …”.

Malmös dialekt var inget för utomstående.

”Man skulle inte komma med pennor för då var man en fubbik.” Man var tvungen att ”becha sig”. Ja, det var ”skalit”.

ÄVEN DE GAMLA SLÄKTERNA hade namn som visade på ett tydligt sammanhang med Europa och från dansk-tiden: Krutmejer, Bager, Kockum, Suell, Nessim, Thott, Kaas och Staehr blandades med en och annan som hette Persson.

Dagens Malmö med 40 procent invandrare har många betydligt svårare namn.

MALMÖ HADE VID DENNA TID två målarskolor.

ESSEM-skolan som betyder Sandgren och Mirows målarskola och var ganska ny samt Skånska Målarskolan i vilken många av Skånes konstnärer studerat.

Skånska Målarskolan är södra Sveriges äldsta målarskola och grundades av silversmeden Märta af Ekenstam 1927 under ledning av konstnär Tage Hansson samt drevs därefter av hans son och tillika elev Bengt Hansson.

Konstnären Ulf Berg som var elev 69–70 samt 71–72, innan han fortsatte på Kungliga Konstakademien i Köpenhamn berättar:

”Jag blev erbjuden av att överta skolan men tackade nej av familjära själ.

Senare tog Medborgarskolan över. Andra lärare som undervisade var Ola Billgren och varje fredag Gunnar Frieberg. Skånska Målarskolan låg på Baltzarsgatan 30, vid sidan om Buttericks, högt upp under takåsen och ett oändligt antal trappsteg i en snirklande trappa. Man arbetade huvudsakligast med modellmåleri och stilleben, en klassisk undervisning således av hög klass.

Vi hade en god och gemytlig stämning med såväl lärare som elever iklädda vita rockar.

I början av 70-talet hjälpte jag till med att flytta skolan till Södra Förstadsgatan 23 med mycket jobb att måla om. Det hade varit en gammal textilfabrik, vad jag minns. En lycklig studietid.”

ESSEM-SKOLAN EXISTERADE endast 1945–1956.

Grundarna var Gösta Mirow och K.E. Sandström. Folkuniversitet i Lund medverkade till att en skulpturkurs startades med Harald Isenstein som lärare.

Man huserade på Grönegatan 45 men växte ut och flyttade till till Altonagatan 7 när huset på Grönegatan revs. Nu undervisades det i både måleri, skulptur, keramik och reklam. Lärarna i måleri var Figge Holmgren, Arvid Karlsson och Eskil Skans och på slutet dansken Helge Nielsen.

Katalog som visar huset.

TILLBAKA TILL HUR DET VAR 1948 när jag anlände till Malmö sent på hösten.

Som födkrok hade jag jobb som verkstadselektriker på AEG i Malmö.

Min farmors kolonistuga på Carlshög, tömd inför vintern, erbjöds mig som tillfällig bostad.

Här kunde jag laga mat och äta av kolonins frukter och grönsaker.

Den anställning jag fått på AEG var inte av den angenäma sorten. Jag antogs kunna mer än vad jag gjorde. Jag var specialiserad, men antogs vara allmänkunnig. Det var en chock att uppleva. På Asea i Västerås upplevde jag motsatsen. Lönen var dålig.

Jag hittade snart ett bättre betalt jobb på Carl Lunds fabriker där jag lärde mig slipa stål m m.

Jag fick nya arbetskompisar och hyrde ett rum på Hermansgatan 9 tillsammans med en som hette Pelle Lindskog.

Pelle var från Klagshamn där det fanns ett Folkets Hus. Ett riktigt trevligt ställe!

Från Malmö tog man fyrans spårvagn, helst släpvagnen där rökning var tillåten. Den gick bara till Limhamn och där proppades en buss full av danssugna limhamnare och oss främlingar.

Stilla vals och tango var de danser i vilka man visade sig på styva linan.

Dans betraktades på den tiden mera som en synd än som en sport. Själv tyckte jag det var en perfekt blandning!

1948 STEGADE JAG UPP TILL ESSEMS målarskola som låg i hörnet av Södra Promenaden och Altonagatan i det huset som har ett solur med text: ”Akta på tiden – tiden ej aktar”.

Jag tövade icke!

Vad jag visste om konst kom från en tecknarkurs på Hermods, så jag var inte så lite spänd och skrajsen och kom egentligen bara för att sondera terrängen.

Vaktmästaren som skötte det mesta på ESSEM-skolan hette Kalle och han menade att jag kunde börja med en gång.

Det hjälpte inte att jag påpekade att jag saknade såväl papper som penna till den pågående krokilektionen han ville fösa in mig i.

Kalle tillhandahöll allt som saknades utom det mod jag önskade mig.

Motvilligt blev jag inknuffad till en fullsatt sal med en nakenmodell på ett podium.

Målerilektion på ESSEM. Nedan: ”Vackre Arvid”.

För modellens skull var där varmt. Det luktade svett.

Mina tidigare upplevelser av nakna kvinnor inskränkte sig till sådana tillfällen då papper och penna inte var nödvändiga utan kanske till och med hindrande och oönskade.

En enda stol längst fram var ledig och så nära att knäna slog in i det halvmeter höga podiet. Dit blev jag anvisad av Arvid Karlsson som undervisade.

Modellen intog en ställning bredbent med ändan mot mig och böjde sig framåt så att min utsiktspunkt nästan under henne var konstmässigt vansklig och dessutom på andra sätt problematisk, för att inte säga ogudaktig.

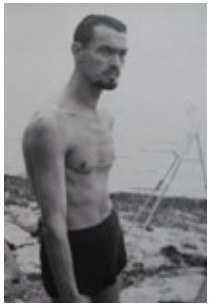

ARVID KARLSSON, KROKILÄRAREN, känd för sina såväl snabba som ekivoka genomgångar av elevernas alster, mumlade lyckligtvis bara att det ju inte var mycket att göra.

På Essem fick jag en ny sorts bekanta efter att förut undantagslöst ha umgåtts med industriarbetare.

I fem års tid strävade jag där. Helge Nielsen, som var den siste läraren jag hade, uppmanade mig att

börja på akademin i Köpenhamn. När jag med arbetsprover under armen kom dit och fick veta vilken professor jag skulle undervisas av, tog jag tillbaka mina medhavda målningar och återvände till Malmö.

Jag föredrog Helge Nielsen. Många konstnärer utbildades på ESSEM och en hel del kom från andra orter. Altonagatan 7 är ett spännande hus och våra tillställningar där var lika spännande.

ELEVER FRÅN ESSEM-SKOLAN hade år 2008 en minnes-utställning på Limhamns konstförening. Deltagarna var Tage E. Nilson, Roy Evertsen, Lennart Jönsson, Bruno Knutman, Gösta Lindqvist, Alf Olson, Jan Harry Persson, Lillemor Rudolf-Hall, Gertrud Wieselgren, Jacques Zadig och Margit Zadig. Alla deltog med ett arbete från studietiden och ett från nyare tid.

Bill, jag, Kalle och Gun.

DE FLESTA KONSTSKOLOR eller kollektiv värda namnet har vad jag förstår alltid hållit sig med elever som av någon anledning fått öknamn efter någon berömd konstnär. Vi hade en Rembrandt som Erik Dietman ibland kallades och en Picasso vars riktiga namn endast ett fåtal kände (Erik Larsson).

Våran Picasso kom från de stora skogarna i norr och hade blivit förtidspensionär för att han, som han själv sade, var psykiskt oförmögen till fysiskt arbete.

Att han på grund av en envis lättja dessutom vara fysiskt oförmögen till psykiskt arbete gjorde att hans produktion var sparsam. Dock var hans färgbegåvning respekterad.

PÅ HERMANSGATAN 9 DVALDES jag i en enrummare med litet kök. För att kunna få ihop till hyran som var 24 kr per månad, var jag tvingad att låta två grabbar från ESSEM-skolan dela våningen med mig.

Fattigdomen var stor men vår ungdomliga kraft större.

Denna ”kupa” gästades alltsomoftast av en hel drös existenser med

osäkra framtider i sikte, däribland även av Picasso som alltid försåg sig från vårt gemensamma matförråd.

För att vara någotsånär säkra på födans fördelning under den närmast kommande tiden brukade vi göra märken på vår gemensamma brödlimpa för att veta hur mycket vi hade råd att äta varje dag.

När Picasso hälsade på, hände det ofta att denna ordning fullständigt kollapsade då han till vår fasa skar av ända till torsdag.

Vår medkänsla eller flathet inför denna våldgästningens mästare var oftast större än vår hunger.

Hungern var för övrigt en stolthet för oss och vi citerade i svåra tillfällen Elmer Diktonius som var en av mina husgudar. Karin Boije var en annan, Nils Ferlin en tredje: ”Hunger är stort – och hat, men vi hatar så smått . . .”.

De flesta av oss hade läst Hesse och på en fest inspirerad av hans roman Stäppvargen skulle jag hålla ”dårarnas försvarstal”. Jag minns att jag försökte.

Aniara hade alla läst men det skulle vara intressant att idag 2015 få veta om de av oss mycket lästa författarna, Dürrenmatt och Kazantzakis fortfarande har publik. Sandemose var på frammarsch och poeten Bo Zetterling likaledes.

PICASSO HADE NATURLIGTVIS hängt med i vad som hände i litteraturen men utvecklades samtidigt till en ihärdig besökare på Malmös auktionskammare. När jag och Bengt Pettersson (senare Rooke) skulle gratulera honom på en högtidsdag hittade vi honom på ”kammaren”.

Vi hade gjort i ordning en termos med kaffegök och dessutom gjort en insamling och fått ihop ett antal sedlar, som vi petat ner i en ballong varefter den blåstes upp. Vi serverade kaffegöken på en av gatukontorets rödgulrandiga

Picasso gör en smörgås.

bockar som var lägligt placerade utanför auktionskammaren.

På den tiden härskade Brattsystemet men jag hade fyllt 25 år och hade motbok.

Alkoholförtäring, som supandet kallades, var strängeligen förbjudet på allmän plats. Vi kände oss listiga som serverade en färdigblandad kaffegök mitt i en förbjuden miljö.

Picasso blev rörd nästan till tårar av göken och fick uppmärksammas på ballongen som han bara hade uppfattat som en dekoration. Då var saken klar: Vi skulle omedelbart omsätta sedlarna till mera brännvin!

Vi tågade hem till Bengt som helt konstnärligt började duka fram av sill och lök som han skar i tunna skivor.

För varje nytt moment i dukningen fotograferade han omsorgsfullt, vilket fick våra smaklökar att vändas och törsten upphettas till farliga nivåer. Detta tog lång tid.

Slutligen var stunden inne för det egentliga firandet.

Om jag inte missminner mig höll dessutom värden ett längre tal som framkallade myrkrypningar i våra hårt prövade nerver.

Så äntligen: Skål!!

DÅ, i detta viktiga ögonblick, satte Picasso supen i vrångstrupen och föll med väsande hostningar omkull på golvet.

Vår skräck var stor men störst var nog Bengts, som vid den tiden gjort en del happenings med mycket naket, varvid polisen brukade tillkallas.

Han fruktade att Picasso skulle dö och att han ännu en gång skulle förekomma på tidningarnas löpsedlar.

Men, vi fick så småningom Picasso återkallad till jämmerdalen och festen fortsatte till det tillfälle på natten när minnena upphör att stå till förfogande.

VID EN FESTLIGHET I DEN 25 KVM stora lägenheten hade vi klätt in allt i tidningspapper, tak, väggar, golv, bord och stolar, varefter vi inbjöd alla som hade lust.

Många obekanta anlände men det var särskilt en som satt och smålog hela tiden och tilldrog sig mitt intresse.

Jag frågade honom mer eller mindre vänligt vem han var men fick endast ett fånigt leende till svar.

Senare på kvällen anlände en tjej vi kallade Vollsjö. Hon kastade sig om halsen på den fånflinande mannen, skrikande: ”PICASSO!!!”

Picasso hade utan att jag visste det, fått ostadigt sällskap med en målande tandläkare som hette Anna-Lisa men allmänt kallades Tanna-Lisa. Hon hade satt in löständer i Picasso vilket gjorde honom fullständigt oigenkännlig.

Senare fick jag reda på att han före vår bekantskap hade innehaft en lösgom som han vid ett hastigt påkommet illamående varit tvungen att offra i Malmö kanal.

På 50-talet bodde Picasso på Lilla Trädgårdsgatan.

Andra på samma adress var Rolf ”Kometen” Kronkvist, Gary Engman, Inger och Per Wahlöö och konstnären Tore Nilsson.

Hade jag inte känt Inger och Pelle Wahlöö så är frågan om jag över huvud taget kommit att besöka Picasso i hemmet.

Han hade många tavlor på väggarna men de var så överväxta av spindelväv att de inte gick att avgöra huruvida dom var bra eller dåliga eller om det var hans egna eller något han köpt på ”kammaren”.

Inger och Per Wahlöö – 54.

Han jagade alltid fynd och trodde alltid han funnit dem. Hans säng innehöll en otrolig massa böcker vilket gjorde att han hade knappt halva sängen att sova i. Golv och hyllor var övertäckta med böcker och annat ända upp till och stundom över gasspisens kant.

Han var mycket beläst och skrev alltid dikter till våra bemärkelsedagar.

Hur Picasso kunde förena sitt uttalade matintresse med den lägenheten var en gåta men kanske det översta lagret bestod av matrecept?

Inger Wahlöö var duktig på att laga mat och Picasso bytte tavlor mot mat.

Han hade grundlagt sitt vetande i Allers Familjejournal på 30–40-talet då den tidningen var en stor folkuppfostrare. Picasso och jag träffades genom åren tills han av sjukdom uteblev alltmer.

VÅR VINDSKUPA PÅ HERMANSGATAN 9 blev av ESSEM-skolans ägare kallat Träsket, vilket vi tog som en komplimang och gjorde oss en särskild skylt,”TRÄSKET”, målad på tidningspapper. Jag tror att jag ännu 60 år senare har den kvar.

Vi var ett gäng som brukade träffas, vad jag minns, en gång i veckan och diskutera konst och då hade gästerna med sig kaffe m m som vi flera dagar efteråt hade god nytta av. Gösta Lindqvist, Arne Lindqvist, Gunnar Odin, Erik Lennart, Margit och Vagn Jakobsen, Valborg Rooke, Eric Dietman, Bruno Knutman, Allan Friis, Ingvar Engdahl, Lars Bjurman (Sing), Lennart Persson (numera Lennart Lindholm) och Inga Håkansson, var ofta gäster dessa kvällar.

En del av oss bildade en utställningsgrupp som vi kallade Grupp 51.

Sammankomsterna flyttades, efter Ingers och mitt giftermål, till Per Magnussons hem och handlade då mera om litteratur och film.

Där träffade jag Arnold Mullaert, en holländare som Per hade mött på ett bokförlag.

Arnold hade jobbat med att resa runt och fotografera gårdar för Bernces förlag, bl a på Gotlands norra udde där utländska medborgare var förbjudna att sätta sin fot. Han kunde lätt blivit avslöjad av sin brutna svenska, så han höll klaffen.

Även Olof Palme var tvungen att få särskilt tillstånd för sina gäster där Arnold åkte omkring på scooter med en kamera!

Arnold ville gärna göra film. Efter något samarbete med en skånsk demonregissör som jag tror hette Bigge Malmqvist hade han fått råfilm till sin 16 mm:s kamera.

Per och jag skrev manus till en rövarhistoria som demonregissören inte antog.

Arnold kom till Malmö strax efter kriget. Han jobbade på MAB och MYA tills han fick jobbet som fotograf.

Med sina goda betyg från Holland kom han till Lunds universitet och arbetade sedermera som lektor i sociologi.

Hans kvinnohistorier var omväxlande och för varje ny bekantskap blev han energisk och avkrävde oss filmmanus. Många mödosamt hopskrivna berättelser blev aldrig mer än det.

Han hade ju kamera och råfilm och när han till sist kom till skott visade det sig att filmen blivit för gammal.

Jag undrar om det inte inträffade när han gifte sig med Eva Skantze.

Vi träffades inte så mycket strax efter det och Eva födde tre barn.

Vi hade i alla fall kontakt då och då genom årens lopp. Arnold köpte en hel del konst genom Galleri Leger men han kom ibland till min ateljé

och fick med sig saker jag själv inte hade hunnit smälta. Jag hade inte riktigt reda på vad han tog förrän jag fick se dem upphängda uppe i deras hem i Bjärnum.

Han visade mig en sak där jag skulle gissa på upphovsmannen. Jag gick bet men såg tydliga influenser från Rafael Soto. Det visade sig vara mitt eget verk och jag erkänner det.

Arnold tränade löpning som han inte fått tid till i sin ungdom. Han var mycket idrottsintresserad. Tränade en tid ganska mycket vad jag förstår, ty när Europeiska Mästerskapet för oldboys gick av stapeln i Malmö stadion hade jag nöjet att se Arnold vinna 100 m i sin åldersklass och därefter även lägga beslag på guldet i 200 meter.

Att världsmästerskapet inte kammades hem berodde på att det tydligen skulle gå av stapeln i Sydamerika och det tyckte mästaren var för avlägset. Han hade tider som räckte till.

Men han lämnade inte gärna hemmet i Bjärnum.

Arnold är en av de få som lyckats släpa med mig på stadion för att titta på fotboll.

Hans energi avtog så smått de senare åren och upphörde helt på våren 2014. Förutom tomrummet känns det skakande då vi ju var så gott som jämnåriga.

Arnold, Per och jag, som äldre.

HERMANSGATAN 9. Ett numera rivet hus hade hela vinden inredd till flera möblerade rum vilka uthyrdes av andra i huset boende hyresgäster. Samtliga dessa rum delade på en enda vattentoalett. Värmen bestyrdes med kaminer eldade med koks.

Det första rummet hyrde jag och delade med en jobbarkompis från AEG, men 1951 på sommaren fick jag av en annan jobbarkompis låna en liten fiskebod ute på Sibbarp.

Jag hade nu fått ett sommarställe dit jag flyttade för att spara in på hyran.

En dag kom en kille som också bodde på Hermansgatan 9 med andan i halsen och ville övernatta hos mig i den lilla stugan vilket var tekniskt omöjligt eftersom den endast var två sängar bred och en säng lång.

På den tiden fanns en slags kustvaktarstuga som stod tom och som han övernattade i.

Han flydde till Stockholm dagen därpå och kom aldrig mer tillbaka.

På Hermansgatan 9 träffade man på en massa ljusskygga individer. Han som nu var så rädd att återvända hade råkat prata bredvid munnen och var övertygad om sin snara hädanfärd om han stannade kvar.

Arne Nilsson hette han och överlämnade sin lya med ett hyreskontrakt och ”möbler” till mig. Hyran var 24 kr i mån.

Jag fick hyreskontraktet överfört till mig och hade således i mina egna ögon klättrat avsevärt på samhällsstegen. Hyreskontrakt på en liten men dock, lägenhet, samt en liten men dock sommarstuga!

Hermansgatan 9 rivs och mitt staffli faller!

En bostadskarriär skulle man idag kalla det.

MÅNGA ANDRA MÄRKLIGA personer cirkulerade på vindsvåningarna. Jag minns en prostituerad kvinna, en fängelsekund och de människor som dessa i sin tur hade i följe. Hantverkare, industriarbetare och daglönare i hamnen var också representerade.

Ett genomsnitt av nedre samhällsskiktet härskade på denna den översta våningen. Inga ingenjörer eller liknande vistades här.

Delat möblerat rum var för många ogifta det vanliga sättet att bo.

En gammal sjöman som vi kallade Bååten bodde vägg i vägg med oss en tid och delade rum med en måleri-arbetare vars namn jag inte minns.

Sjömannen kallade vi ”Bååten” p g a hans sätt att uttala båten med ett mycket långt å.

Alltnog, denna sjöman drog sina för oss obefarna landkrabbor, knappt troliga historier från den vida världen. Eftersom ingen av oss ägde någon radioapparat, var berättelserna en underhållning som vi begärligt insöp, utöver de böcker som lånades på biblioteket.

Det var en hygglig och snäll man, Bååten.

Generös.

Hans rumskompis Målaren var däremot en småsnål typ som så småningom lyckades reta upp Bååten oerhört.

Sent en lördagskväll när såväl spriten som sinnena runnit till hörde vi inifrån deras rum ett våldsamt grälande och kände oss tvingade att ingripa .

Vi knackade på och lyckades medla så att ett visst lugn infann sig.

Vi återvände in till oss och det dröjde inte länge förrän samma oväsen hördes och strax därefter kommer Målaren inrusande. Han vågade inte gå tillbaka för nu var Bååten både fullare och argare.

Målaren fick sova på vårt golv och märk väl: Bååten kom inte efter honom!

Länge stod det inte på förrän vi hörde ett buller som vida överskred det tidigare.

Dunsar och smällar blandades med det torra ljudet av trä som sönderbröts och med hiskliga svordomar. Väggar och golv skakade.

Vi lät saken ha sin gång, fast med en viss bävan och lyckades till slut somna.

PÅ MORGONEN SA MÅLAREN att han skulle gå in se om Bååten lugnat ner sig. Snart hörde vi dämpade röster och märkliga stönande varför vi ännu en gång ansåg oss tvingade att ingripa.

Vi lyssnade först utanför och hörde fortfarande stönandet.

Här förelåg en tydlig risk för Målarens frånfälle varför vi ryckte upp dörren och får då se kombattanterna stå upp till knäna i bohaget omfamnande varandra i något som på brottarspråk kallas Smidjebälte.

Allt var demolerat.

Bååten hade förutom sönderbrytande av bord och stolar och byrålådor också slitit loss den tunga järnkaminen och kastat den tvärs över rummet så att kaminrören och sotet spreds omkring bland kostymer och

Wasa knäckebröd, nylonskjortor, apelsiner, smör och mjöl. Allt utgjorde en beaktansvärd hög på golvet.

Mitt i detta stod stridstupparna högröda och svettiga.

Bååten mötte våra ögon, smålog generat och släppte loss Målaren som omedelbart sprang därifrån och kallade på värden, ty detta var ju vad man kallade ett ”möblerat rum” och inte något av möblemanget var längre i användbart skick.

Värden som sett bättre dagar och numera hyrde ut för att överleva, var en blid vithårig, liten fin man i 85-årsåldern. Han kom och tittade på förstörelsen. Tog en överblick från dörröppningen och utbrast med sin något gnälliga gammalmanstämma ”Oj, oj, oj här har dom haft roligt!” varefter han avlägsnade sig synbarligen nöjd av att ha fått en inblick i en vildare del av livet.

Detta var tidigt på morgonen, så vi gick till jobbet.

När vi kom hem på kvällen var Bååten försvunnen och allt inkluderande trasiga kaminrör var ersatt av ett liknade möblemang.

Detta berättar jag för att ge lite lokalkännedom om Hermansgatan 9 5 tr upp där Roy Evertsen, Bengt Pettersson och jag kamperade.

PÅ VINTERN HADE VI TRE KONSTSTUDERANDE stort besvär med att hålla värmen i vindskupan men när vi eldat upp alla onödiga möbler och stolsryggar som ju ansågs vara lyx, råkade jag undersöka den källare som hörde till lägenheten. Den visade sig innehålla ett försvarligt lager av solution, vilket vi hällde i spisen och resultatet blev så våldsamt att spiselringarna flög i luften och luckorna slets upp men sedan brann det så att kaminen blev illröd.

Jag lärde mig så småningom att elda med denna vara.

Innan dess inträffade det att vi en morgon vaknade av ett vrål på hjälp från Roy som låg närmast fönstret.

Hans hår hade under natten frusit fast i fönsterrutan.

Vi hade ju alla långt hår på den tiden.

Själv låg jag i egenskap av Kontraktinnehavare längst in i rummet på en säkrare plats.

Ibland förekom förstås någon sängvärmerska och det hände ofta att någon av oss fick en artighetsvisit.

En som ofta kom för att hälsa på hette Anna-Lisa (inte Tanna-Lisa, som var en helt annan person).

Hon var mycket intresserad av hur hon för tillfället tog sig ut och brukade meddetsamma hon kom in genom dörren titta sig i den spegel som hängde alldeles innanför, varefter hon fortsatte till köksspegeln innan hon ens hälsade på oss, poserade lite grand och tittade på sig själv från alla sidor tills hon nöjd med vad hon såg bevärdigade oss med en blick.

Elaka som vi var hängde vi en dag över speglarna med tygstycken.

Hon kom in och blev förvirrad när hon inte mötte sin spegelbild men fortsatte ut i köket i hopp om ett fäste på jorden, men med samma resultat.

Vi låg dubbla av skratt vilket hon inte förstod, men tyckte att vi bar oss konstigt åt.

Till slut insåg hon att vi hade hängt över speglarna och frågade varför. Vilket vi inte kunde eller orkade svara på då vår skadeglädje försatte oss i våldsam munterhet.

FRÅN APRIL TILL BÖRJAN AV oktober 1952 befann jag mig uppe i Värmland och försörjde mig som skogshuggare och under den tiden hade Bengt och Roy slitit på varandra och var inte helt sams när jag återvände lagom till ESSEM-skolans höstfest. Vi började festligheterna hemma på Hermansgatan.

När vi ankom till ESSEM-skolan var det full fart. Vid ett långbord belastat med flaskor, sillburkar, ostar och öl satt Picasso och där trängde vi oss ner.

Picasso hade redan nått det sentimentala stadiet och envisades med att påstå att Bengt inte alls var så tuff och okänslig som han ville göra sken av.

Då rann sinnet över på ”den känslige” och han tog tag i bordets ena kant och vände det så att sillen simmade i golvdammet ibland andra matnyttigheter.

Situationen var förvirrad men jag tror det började med att Roy verbalt läxade upp Bengt tills smockan svävade i cigarettröken.

Som rumskamrat försökte jag förgäves medla men det överenskoms att uppgörelsen skulle ske i en av skolans tomma salar.

Kämparna intog regelrätt utgångsställning med höjda knytnävar och efter en viss slagväxling åkte Bengt i golvet .

Jag gick emellan och han reste sig något blödande.

Vid detta tillfälle anlände Bengts dåvarande flickvän och svimmade

vid anblicken. Hon blev omhändertagen och slagsmålet fortsatte med växlande resultat och avslutades med teknisk knockout till Roys fördel.

Kvällen gick och jag träffade min blivande fru.

När vi skulle gå hem var vi ett stort antal som gick i sällskap då plötsligt Bengt klev över staketet som gick utmed kanalen och hoppade i vattnet! Hade han tagit så illa upp att självmord var en möjlighet eller ville han bara kyla ner sig?

JAG MINNS ATT DET VAR RIKTIGT höstkallt och att jag kastade ifrån mig min överrock och tänkte hoppa efter honom, då jag fick se honom börja simma, samtidigt som han tog av sig kavajen för att kunna röra sig bättre (sin egen överrock hade han kastat av innan han hoppade i).

Då insåg jag att livräddning inte ingick i händelseutvecklingen.

Bengt simmade målmedvetet över kanalen i riktning strax öster om brandstationen och vi skyndade oss över bron med hans överrock.

Jag ansåg inte heller att kavajen behövde räddas så den fick flyta vidare mot ett öde som snart skulle uppenbaras.

Min blivande som hette Inger Staehr och antagligen tyckte vi var ett tvivelaktigt gäng, följde inte med oss hem. Vi var ändå ett stort sällskap som morgonen därpå satt och slokade på alla sängar och stolar och försökte reda ut vad som hade hänt och vad vi kom ihåg av gårdagen.

Då knackar det på dörren!

Eftersom vi inte kände någon som brukade knacka före sin entré blev vi så förvånade över en denna belevenhet, att ingen ropade stig in.

Trots det steg en man in iklädd en grå trenchcoat .

Han gick rakt på den som satt närmast och frågade om han eller hon bodde där och fick nekande och ofta likalydande svar från de flesta .

Jag minns att Roy fick frågan och svarade att han bodde här och på frågan vad han gjorde svarades det att han satt på sängen.

Någon påstod att han endast existerade. Den sista frågan som ställdes var om vederbörande hette Pettersson .

Nu råkade Bengt sitta sist i den långa raden av glåmiga individer.

När han frågade huruvida han hette Pettersson svarade han ja. På frågan varför han inte sagt det tidigare svarade Bengt att han inte blivit tillfrågad förrän nu.

Utfrågaren var som vi alla trodde en Polis och nu fick vi veta att det hade draggats i kanalen och att dom sökt efter Bengt på hans gamla

adress och på hans arbete (Amiralens restaurant).

Vi förklarade för ordningsmakten att vi varit på fest och på grund av ivrigt festande hade Bengt lagt av sig kavajen på en cykels pakethållare och på bron hade kavajen råkat ramla ner i kanalen.

Att han hade identitetskort och dylikt i fickorna hade han i yran inte tänkt närmare på.

Ja, ja sa polisen det där med fest och pakethållare det kunde han förstå men Malmös samlade poliskår hade förgäves försökt lösa gåtan hur in i h-e han kunde få fickan så full av korv!

FÖRKLARINGEN VAR ATT VI AV VANA stoppat på oss mat som vid senare och sämre tider kunde komma till nytta. Eftersom korvarna vid brottstillfället inte var kokta så hade de svällt upp i vattnet och effektivt fyllt fickornas tomrum.

Ett ljust skimmer spred sig över ordningsmaktens representant varefter han efter några artiga ceremonier avlägsnade sig och vi kunde andas ut.

EMELLERTID FICK SLAGSMÅLET ANDRA och märkvärdiga följder som det snart skulle visa sig.

Själv fick jag inte veta så mycket eftersom jag helt naturligt gick upp i odlandet av min nya bekantskap.

En dag blir jag överraskande ställd inför den intressanta nyheten att Bengt hade anmält sig till Junior-SM i boxning!

Roy som var en erfaren slagskämpe hade gjort ett kraftfullt intryck på Bengt som hade bett om råd och träningshjälp och ansåg sig nu mogen att reparera sitt rykte som pugilist efter det mindre lyckade slagsmålet på ESSEM-skolan.

Roy var i egenskap av tränare närvarande vid JSM som gick av stapeln på Amiralen vilket ju också var Bengts arbetsplats.

Man kunde i sportreferaten dagen efter läsa: ”Den populäre Amiralen-nissen som boxades i tungvikt förlorade på poäng.”

Eftersom jag inte såg matchen fick jag tro på tränarens ord att matchen var jämn. Ungefär som den på ESSEM-skolan.

DET VAR SOMMAREN -51 som jag kamperade på Sibbarp som stranden utanför Limhamn heter och det är förvånansvärt vad jag minns mycket från det året.

Fråga mig om sommaren -91 eller -71, ja, vilket år som helst och jag minns knappt något.

Det kan kanske bero på att det var den första sommar jag vågade sluta jobbet och måla på heltid.

Jag minns den som vuxna människor brukar komma ihåg sin barndoms somrar.

Alltid solsken och härligt väder.

Jag målade mycket och jag kommer ihåg en morgon klockan 05 eller 06 då det annars brukade vara ganska tomt på stranden, att en kille lade sig att sola, frågade om han störde, eller som han sa ”förstyrrer”.

Han hette Per Magnusson, var ifrån Drammen i Norge och vi skulle sedan ha en del med varandra att göra.

Han lyckades också få hyra en fiskestuga av en annan av mina jobbarkompisar.

Per och jag åkte upp till Värmland och högg skog tillsammans året därpå.

MEN NU HANDLAR DET OM -51. Vi hade av någon hört talas om att på Ven skulle det bo två tjejer som man möjligen kunde övernatta hos.

Ven framstod då plötsligt som ett viktigt resmål och en natt vid 2-tiden kom saken på tal och över en bägare vin beslutade vi att gästa dessa så generösa damer.

Beslut och handling är ett isynnerhet för norrmän. Vi tog våra cyklar och trampade iväg till Landskrona dit vi anlände så tidigt på morgonen att båtarna till Ven ännu inte hade börjat gå.

Vi kom alltså till ön i arla morgonstunden, letade oss fram efter en beskrivning och fann det lilla huset livlöst, varför vi tyckte vi kunde ta igen lite av vår förlorade nattsömn.

Nu inträffade det jag annars inte minns.

Det började regna.

Jag hade tagit med mig några pannåer med tanken att eventuellt måla något mästerstycke.

Av dessa byggde vi var sitt tak för huvudet och knoppade in sådär 25 meter från huset.

Vi väcktes av någon som skrek: ”Ska ni ha kaffe!”

Vi var inte sena att presentera oss och tacka ja även om damerna

mest såg ut som ett par mycket farliga luffare med svart hår långt ner på knävecken.

Cris och Margareta hette dom och talade norrländska med många inblandade studentikosa citat.

Deras klädsel var anmärkningsvärd. De var iklädda långa herrkalsonger tvättade ihop med andra plagg som färgat av sig i alla upptänkliga kulörer.

Själv kallade dom det sina batikkalsonger.

Efter kaffet gjorde sig Cris i ordning för att åka in till Landskrona och jobba.

De brukade turas om att jobba eftersom det tydligen inte fanns mer än en uppsättning presentabla kläder.

Strumpornas hål ifylldes med färg målad direkt på benen.

Dom var syskon, döttrar till en präst någonstans långt upp i landet.

Under tiden som Cris var borta dök ännu en målare från Malmö upp.

Han hette Tage Nilsson och ville också sova över.

Vår ovilja mot hans som vi såg det, objudna intrång, mildrades när han till maten halade upp en halv liter brännvin (man räknade på 50-talet ännu inte i tredjedelar per liter).

Han hällde upp varpå han satte på korken ock förklarade att resten skulle bjudas i morgon.

Alla vet att han sedermera blev den rikaste konstnären i Malmö med omnejd och troligen hade han redan då funnit receptet på hur man blir det. Numera ger han bort hundratusentals kronor både till höger och vänster.

Konstnärsklubben, Limhamns konstförening m fl, har kommit i åtnjutande av hans hopsamlade kapital vilket han kanske inte hade klarat av om han haft vanan att bjuda törstande kollegor på onödigt mycket sprit.

CRIS OCH MARGARETA HADE FÅTT för sig att jag bebodde något större palats på Sibbarp och bestämde sig någon vecka därefter att återgälda vårt besök på Ven. De drogade ner sina två katter och liftade till Malmö med dem en dag när jag inte var hemma.

Ja, jag kom inte hem ens på kvällen. Efteråt berättade de att de försökt sova i ett litet hus som fanns i närheten.

Det luktade konstigt och var inte så stort att man kunde ligga där.

Jag förstod inte var dom varit förrän dom berättade att det fanns en konstig bräda mitt på väggen.

Naturligtvis hade dom hamnat i den närbelägna pissoaren!

De tyckte det var så obekvämt att de gick letade reda på en halmstack vid bondgården, som förr låg där det numera är villor längs med Strandvägen.

På morgonen hade bonden hittat dom och bjudit på kaffe.

Vad jag minns så stannade de i ett av gårdens rum en tid.

NÄR VINTERN KOM ARBETADE de som modeller på ESSEM-skolan.

Året därpå gick de till sjöss och arbetade som akterstädare respektive bartender på kryssningsfartyget Patricia varifrån de skrev långa brev till mej när jag blev ensam uppe i Värmlandsskogen.

MALMÖ – STOCKHOLM – GRILLSTORP

Om du idag går ut på staden med afrofrisyr eller håret utformat som en tuppkam, väcker du inte något större uppseende.

Då jag 1951 började odla skägg, för att markera min frihet från allt verkstadsarbete, rörde det upp känslor hos allmänheten.

Jag fick ständigt kommentarer från folk jag mötte på stadens gator och jag väckte tydligen förargelse.

Detta blev jag också varse när jag företog min cykelfärd via Stockholm till Gräsmark i Värmland.

Per M och jag hade ju avtalat att mötas i Värmland.

Genom bekanta hade vi fått reda på var man kunde både bo och arbeta i en skön miljö.

Per åkte i förväg och jag skulle ta mig dit per cykel.

Starten från Malmö skedde i början av april.

Jag var utrustad med en mycket liten kassa och på pakethållaren hade jag ett ritblock och en ask med vaxkritor.

På huvudet hade jag en röd luva som gick att dra ända ner till halsen.

Denna luva var en viktig ägodel när man skulle sova i halmstackar och skyddade ansiktet från halmens kittlingar och obehöriga insekter.

En inte alltför ny cykel var mitt fordon.

Dåvarande standard innebar inte några växlar på hojen.

Tanken var att jag först skulle hämta min sovsäck hos en kompis i huvudstaden där jag av någon anledning lämnat den.

Sovsäck var något ganska nödvändigt för min vistelse i skogen, för att

inte tala om att det ju i mina ögon var en kapitalplacering.

En dags etapp på 10–15 mil var vad jag räknade med och jag nådde första dagen till Markaryd där jag på grund av den ihållande kylan tog ett djupt tag i kassan och hyrde ett rum.

MITT SKÄGGIGA ANSIKTE måste ha väckt misstankar för när jag på morgonen skulle ge mig iväg fick jag se tvenne personer ingående granska min vehickel.

Av deras klädsel att döma förstod jag att dessa inte kunde vara annat än myndighetspersoner. Chansen att vara kaxig gentemot ordningsmakten, fick mig att hugga tag i makten bakifrån och fråga vad i helvete dom gjorde med min cykel!

När dom hade förklarat sig och betittat mitt pass kunde jag fortsätta färden (det fodrades pass till våra nordiska grannländer och jag hade tänkt mig möjligheten att besöka Norge).

Kylan höll i sig och eftersom jag hade ett ganska starkt minne av att en annan gång ha övernattat sittande i en från hösten bortglömd halmtapp med frost på marken beslutade jag mig för att försöka övernatta på Polisstationen i Jönköping när jag kom dit.

Det var ett vanligt sätt för lodisar. På vägen blev jag hejdad av en polisbil!

Jag blev liksom tidigare utfrågad varför jag var på cykelsemester mitt i snövädret.

Min förklaring att jag skulle till Värmland godtogs knappast eftersom jag ju var på väg till Stockholm, men då det inte fanns bevis på brottslig verksamhet utan endast på brottsligt utseende fick jag fortsätta min färd.

I Jönköping blev jag nekad sängplats eftersom alla celler var upptagna.

De hänvisade mig till Huskvarna polisstation och väl kommen dit fick jag samma besked.

Ej heller fick jag ligga i deras källare

Nu fanns inget annat alternativ än en portuppgång och efter 2–3 delvis sömnlösa timmar öppnade mjölkbaren kl 06. Där jag kunde få både gröt och värme.

Solen hade börjat skina och i den stora park som går rakt upp mot ett berg i staden, slog jag mig mätt och belåten ner på en bänk och njöt av värmen.

Jag lade upp ena benet på bänken och råkade lägga upp det andra också. Det kändes så bra att jag somnade.

Jag vaknade av att en bil i min omedelbara närhet bromsade kraftigt. En polisbil!

Skulle jag nu på detta dramatiska sätt få bo hos polisen?

Innan de hann säga något halade jag fram mitt pass.

Det var inte vanligt att folk gick omkring med legitimation på den tiden så det var stark medicin.

Fullt med folk hade samlats och stod gapande inför min ludna uppsyn.

Polisen sade att de hade blivit tillkallade för att någon berusad person legat och sovit.

Folket glodde och jag upplyste dem om att ifall jag skulle dricka mig berusad så skulle det inte ske här, där varannan byggnad var en kyrka.

Det tog!

Polisen förstod mig och drog iväg men folket stod kvar och begapade mig.

Nåväl jag hade en nästan full 10-ask Florida eller om det var Brussa och jag tänkte att jag kunde röka i lugn och ro, nu när jag var nästan erkänd som mänsklig varelse.

Pöbeln gick slutligen och utvilad kunde jag ge mig ut på vägarna igen.

Nu var det någon sorts högtid (påsk tror jag) ock mycket trafik och i tätt och vått snöfall nådde jag en lada i Fittja. Det var sent på kvällen och mörkt.

På vägen såg man ingenting för allt snöande och nu hägrade en härlig sömn i en varm halmstack. Det var så kolmörkt inne i ladan att man inte kunde se handen framför sig varför jag trevade mig fram.

I gången mellan höstackarna stod en självbindare. En sådan där otäck sak med vingar och nertill försedd med taggar.

Halmen lockade och jag kände redan sömnen i ögonen när en spöklik skugga dök upp ur min tilltänkta bädd, fortsatte rakt in i självbindaren och ut på vägen.

Hade jag varit lös magen hade det säkert hänt en olycka.

Vem det nu var, måste han ha slagit sig riktigt ordentligt i krocken med självbindaren.

Jag for efter men i skenet från bilarna syntes inget annat än snöglopp.

Viss om att min konkurrent om sovplatsen var ännu mer förskräckt kunde jag äntligen vila mig och låta mina genomvåta kläder torka på kroppen.

EFTER ATT HA HÄMTAT SOVSÄCKEN och sovit inomhus hos en kompis i huvudstaden fortsatte jag mot Västerås där jag också övernattade hos bekanta.

Vägen gick dagen därpå mot Karlstad.

Det snöade även hela den dagen och genomblöt stannade jag till på ett kafé.

Det var den 20 april, min födelsedag. Jag tog därför en mazarin till kaffet.

Pengarna var på upphällningen. Att hyra rum var otänkbart.

Det var bara att ge sig ut i snövädret igen efter det jag nästan hade blivit torr inne på fiket.

Kom på natten fram till Karlskoga där jag upptäckte en busshållplats med en hel trave returtidningar.

Tidningar värmer!

Av med alla kläder och snabbt inpackad i tidningar tog jag de våta kläderna utanpå och lyckades sova ett par timmar.

Samma procedur fast tvärtom upprepades när klockan närmade sig öppningsdags för Mjölkbaren och grötfrukost.

Det fanns alltid och överallt en Mjölkbar!

När jag hade gjort ett snyggt paket av de blöta tidningarna och därefter intagit grötfrukost gav jag mig ut att bese Karlskoga.

Nu upprepade sig nästan historien från Huskvarna!

En patrullerande poliskonstapel (sådana fanns) kastade misstänksamma blickar åt mitt håll och jag gick tillsynes skrämd mot närmsta gathörn.

Där ökade jag hastigheten avsevärt och fick se polisen komma runt hörnet i hög fart.

Efter nästa hörn stannade jag och konstapeln kom farande så att han inte hann stanna förrän han var förbi mig.

Då yttrade han sig ock frågade om jag var med Babtista.

Babtista Schreiber var en känd cirkusdirektör.

Efter att förnekat detta skulle jag då redogöra för var jag kom ifrån och vart jag var på väg. Knappt trovärdig med min sparsamma packning och förklaring av vägen över Stockholm till Grillstorp i Gräsmark, frågade han vad jag skulle göra där och vem jag i så fall skulle till.

Fjärdingsmannen i Gräsmark ägde den skog jag skulle gallra, men jag tog fel på titlarna och svarade landsfiskalen i Gräsmark.

Skillnaden på landsfiskal och fjärdingsman hade jag ingen aning om.

Stärkt i sina misstankar påstod han att det inte fanns någon landsfiskal i Gräsmark.

Det hade han rätt i!

Frågetecknen rätades ut och det visade sig att polismannen själv härstammade från Gräsmark och mycket väl kände till fjärdingsman Olsson.

Han blev nu vänlig och visade mig stadens torg och annat sevärt.

Efter ytterligare 10–15 mil nådde jag Grillstorp i gryningen när orrarna spelade så hela skogen sjöng.

LÅNGT EFTER DENNA FÄRD gick det upp för mig att den andre skäggige personen i Sverige var en populär bandit kallad ”Tumba-Tarzan” och var en av de mest efterspanade ljust då.

Troligen hade jag bestulit honom på en halmsäng i Fittja.

PER MAGNUSSON SOM VAR EN KVINNOKARL hade en dam med sig i skogen. Han flyttade efter en månad till Karlstad där han fick jobb som journalist vilket han ju var från början.

Min far som då ännu var i sin krafts dagar kom och hälsade på i Grillstorp som stället hette.

Han tog tåget till Sunne och därifrån cyklade han.

Det var en färd på kanske 3 mil och han kom när det var som mörkast.

Han berättade att det inte gick att trampa uppför berget på minst fem kilometers sträcka och sen bar det utför med besked.

Han hade satt iväg nerför Kouklamäki som var så brant att när jag vid ett senare tillfälle försökte åka Lambretta uppför, var jag tvungen att gå vid sidan om.

Vid backen slut svänger vägen vilket Farsgubben inte hade en chans att se i mörkret så han hamnade en bra bit in i skogen.

Han konstaterade fort att armar och ben inte, trots hastigheten, lidit skada.

Nu visade det sig att väskan som låg på pakethållaren hade halkat av på ett så mjukt ställe att inte heller spriten den innehöll var skadad.

Han kunde fortsätta.

JAG HADE SKICKAT HONOM en generalstabskarta med huset inprickat.

Alla i min ålder vet att dessa kartor inte hade den skala som dagens kartor har och att gamla hus som var rivna för länge sedan, fortfarande

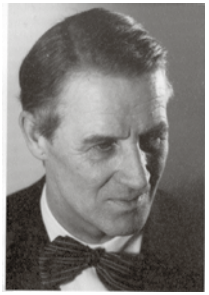

Pappa Hans.

levde kvar på kartan. Alltså missade han den avtagsväg som var den rätta och tog nästa.

Efter ett par kilometer anade han sammanhanget och när vägen blev en stig som sedan upphörde lämnade han både cykel och väska och trängde sig vidare in i Finnskogen eftersom han på långt håll såg ett lyse som var tänt. Han tänkte helt riktigt att det inte fanns någon annan än jag som var vaken vid tvåtiden på natten.

Han tog sig dit och tittade in genom fönstret länge och väl eftersom han inte omedelbart kände igen sin son på grund av allt hår och helskägg som hade växt ut sen sist.

I det läget kände jag mig iakttagen, lyfte blicken och ser ett ansikte tona fram ur mörkret utanför och blev förskräckt innan jag kände igen honom.

Det fanns bara en enda granne på tre kilometers avstånd och han hade aldrig hälsat på, ingen annan hade heller besökt mig på hela sommaren. Att gubben skulle komma visste jag, men inte vilken dag och i synnerhet inte vilken natt.

DAGEN EFTER ANLÄNDE PER i enlighet med tidigare avtal.

Det blev ett starkt drickande. Såväl Per som jag började att yra om att uppsöka något danstillfälle. Närmast var Charlottenberg ett par mil bort.

Natten hade blivit gammal och var på väg att bli dag när vi gav oss av backe upp och backe ner. Efter en halvmil gav min far upp, misstrogen mot dans, och vände hem.

Nu var det ljust och knappt tänkbart att någon dans kunde försiggå längre. Jag ville vända men Per satte sig i landsvägskanten och öppnade sin ryggsäck och sa att nu tar vi ”en vin”. Jag tackade nej och vände hem även jag.

Nu hade jag i alla fall blivit av med den energi som så ofta hemsöker berusade varelser och kunde sova lugnt.

Per kom inte på hela natten. Inte på hela förmiddagen eller eftermiddagen heller.

Han kom på kvällen, något dämpad i humöret, vilket inte var hans vana.

Han berättade att när jag hade lämnat honom hade efter en stund en flicka kommit cyklande. Per ville absolut att hon skulle visa honom var dansen pågick. När Per trots hennes förklaring att ingen dans pågick ändå ville dansa, förklarade hon att eftersom hon var iklädd endast klänning måste hon först åka och ta på sig en kappa.

Per ombads vänta vilket han gjorde i sällskap med den allt lättare vinflaskan.

NÄR SÅ TÅLAMODET TOG SLUT gav han sig iväg att leta.

Han hade en bestämd uppfattning om var hon hade tagit vägen och han gick och ringde på i ett grönt hus där ingen reagerade. Då han gick runt huset och knackade på alla dörrar hittade han till slut en som var öppen.

Typiskt för honom gick han in i en mörk källare och trevade när plötsligt ljuset tändes och han fann sig omringad av en hel drös människor.

Det visade sig vara ett magasin för specerivaror och eftersom vi aldrig drog iväg på äventyr utan att ha erforderlig mat och dryck i ryggsäcken blev han nu arresterad för inbrott och stöld. Hans ryggsäck innehöll vissa konserver vars motsvarighet även fanns i varulagret.

Polisen i Charlottenberg korsförhörde honom och han nekade till allt.

Det värsta var att han inte kunde berätta var han kom ifrån eftersom den skogsägare för vilken jag högg och även Per hade arbetat hos, var fjärdingsman i Gräsmark.

Hursomhelst lyckades poliserna inbilla honom att dom minsann inte skulle ställa honom i skev dager.

Han berättade allt, efter att både tredje och fjärde graden kommit till användning.

Nu fick jag förklaringen till varför Olsson som fjärdingsmannen hette, plötsligt hade uppenbarat sig i Grillstorp under dagen.

Aldrig tidigare hade han visat mig äran av ett besök.

Det var olämpligt just nu när flaskornas mångfald prydde bord och golv. Han nämnde inget om att Per var arresterad och skakade galler, utan påstod att han bara ville se hur hygget gick.

SÅ SMÅNINGOM BLEV PER ställd inför rätta och det var meningen att jag skulle vittna om att innehållet i ryggsäcken hade funnits där från början.

Till all lycka fick Per kontakt med en advokat som rådde honom att erkänna inbrott och stöld i berusat tillstånd.

Per som var norsk medborgare hade om sanningen segrat, blivit utvisad på grund av hemfridsbrott. Nu stannade straffet vid några hundra kronors böter.

Per återvände till Karlstad för att fortsätta sin journalistiska karriär och kom sedermera att från Strömstad leda ett radioprogram som hette någonting som ”Oss grannar emellan”. Detta var före TVs tid och fick en stor lyssnarskara i såväl södra Norge, Västkusten och Norra Danmark.

När jag många år efteråt hälsade på den skogsägande fjärdingsmannen i Gräsmark, frågade han mej mycket tvivlande om det möjligen kunde vara den Per Magnussen som ledde programmet ifråga och när jag bejakade det syntes bakom hans polisiära mask en slags bekräftelse på vad han ansåg om samhällets ruttenhet.

NÄR DET VAR DAGS ATT LÄMNA skogen hade jag betydligt mer packning än vid ankomsten. Alla mina målargrejor hade skickats upp till mig från Malmö.

Jag skulle göra en repmånad på KA3 men biljetten gällde från Malmö så det var bara att packa min cykel med resväska, målningar, staffli och ett minimum av kläder. Det blev rätt tungt men det uppvägdes av att min reskassa vart desto lättare.

Det började inte så bra. När jag kånkat upp cykeln till skogsvägen som gick 500 meter ovanför och grenslade stålhästen hördes ett raspigt ljud som förkunnade att byxsömmen hade gett upp.

Ner igen för att sy ihop!

Den första biten 11–12 mil nertill Karlstad gick bra men inne i Dalsland började ekrarna visa tecken på ålderdom och small av en efter en. Bakhjulet blev allt snedare och strax innan Mellerud gick hjulet mitt av. Då var det faktiskt hårda bud. Jag släpade mig till järnvägsstationen och skickade iväg resterna med tåg till Malmö. Nu gällde det att lifta men mitt vildvuxna utseende skrämde de som eventuellt hade plats med mig och packningen.

JAG STACK STAFFLIET IN UNDER väskhandtaget så jag kunde bära värdesakerna på ryggen.

Under denna färd tvingades jag göra tre övernattningar och uppleva mycket olika människotyper.

Efter att ha sovit några timmar i skogen fortsatte jag min promenad i hopp om att någon bilist förbarmade sig.

Tidigt på morgonen skulle jag passera en bondgård med tillhörande mjölkpall.

Frestelsen att ur kannorna stjäla mig en slurk mjölk var stor men risken att bli upptäckt var större varför jag gick upp till gården och frågade om jag kunde köpa mjölk. Jag hoppades förstås på den mänskliga välviljan och blev inte så litet snopen när han begärde 10 öre för en liter och 2 öre för flaskan. Det var mer än det kostade i en affär.

Jag hade betalat 6–7 öre på granngården i Värmland. Jag framförde mitt missnöje till bonden som menade att hans mjölk var mycket bättre än den i affärerna.

Jag hade inte råd med denna lyx men var hungrig och fick ge mig och stärkt av denna särskilt starka näring vandrade jag vidare ett par timmar och blev passerad av många bilar.

Plötsligt ser jag en ovanligt gammal bil komma tuffande. Det var en 20-talskärra och hastigheten var medioker.

På skoj satte jag upp tummen och bilen stannade med ett gnisslande. Föraren som var en man i 35-årsåldern sa meddetsamma att han ändå hade tänkt stanna för att reparera bilen. Han steg ur och med ståltråd och hovtång förankrade han avgasröret som hotade att lämna såväl honom som bilen.

UNDER ANGENÄMT SMÅPRATANDE ankom vi efter lång tid till Göteborg.

Det hade blivit kväll och ett ruggit väder med kyla. Jag spanade efter en möjlighet att hitta natthärbärge på ett sätt som passade min kassa som hade krympt ihop till ungefär 25 öre.

När jag strosat omkring och inte kunnat undgå att bli våt inpå den bara kroppen passerade jag ett lastbilssläp, tittade in mellan luckorna och tyckte mig se en chans som bestod av en presenning som låg hopvikt på flaket. Gatan var befolkad och jag väntade länge på att oupptäckt kunna klättra ombord. Jag kröp in under skyddet så att jag hade någon del under mig och en del över mig. När morgonen infann sig hade jag rört på mig så att underdelen blivit en vattenpöl och jag inte alls var torr.

Jag hoppade fort av denna badplats och lyckades hitta ett kafé som var öppet tidigt. En kvinna i sin mest blommande ålder mönstrade min blö-

ta och ludna person utan att röra en min. Jag var ganska trött och visste inte vad jag kunde få för mina återstående slantar och frågade vad kaffet kostade när jag fick svar frågade jag vad bullarna kostade men hade ingen mental förmåga att räkna ihop hur mycket jag kunde få men drog till med att beställa för 25 öre.

NÄR JAG PROPPAT I MIG två bullar vaknade jag till och såg att många återstod. Jag frågade om det verkligen inte kostade mera men flickan påstod att det inte var fallet. Glatt tackande gick jag ut för att försöka korsa denna stad som hindrade mig att lifta vidare.

Jag hade en sådan där postsparbanksbok med frimärksliknande klisterlappar och den var tom sånär som på de två kronor, vilka var obligatoriska för att boken skulle vara giltig.

I en av stadens södra utkanter upptäckte jag ett litet postkontor och väntade tills det inte fanns folk där som skulle kunna se mitt armod. Gick fram till kassan och tamejfan om det inte genast bildades en kö bakom mej!

Jag kunde ju inte avvika utan förhörde mig om ifall boken dödades om jag tog ut allt kapital.

Kvinnan bakom disken bekräftade det och jag och lämnade fram min bok med uttagsblankett inuti.

Hon bakom disken behöll en strikt affärsmässig min och lämnade tillbaka boken med en tvåkrona diskret instucket. För andra gången en samma dag hade jag sluppit att tappa ansiktet tack vare Göteborgs kvinnor. Vid nästa tillfälle jag skulle flytta var det redan bestämt vilken stad som var aktuell.

ETT PAR TURSAMMA LIFTAR fick mig till Ängelholm och nu kunde jag utnyttja den möjligheten att övernatta på polisstationen.

På morgonen kom jag till stället där långtradarna gjorde uppehåll. Jag blev nekad lift av många tills jag kom till en som redan tagit upp två liftar-tjejer. När han också nekade mig sade de två att i så fall ville inte de heller följa med. Föraren tog det hårt och på så sätt anlände jag till Hälsingborg där jag hade bekanta.

Det visade sig att Ossler som jag ställt mitt hopp till inte var hemma och att lägenheten beboddes av målaren Rosensson och han var pank.

De liftar jag fått på vägen berodde på att konstintresserade bilister såg

att jag bar på ett staffli och jag fick ofta visa vad jag målat i Värmland.

När Rosensson också gick igenom målningarna erbjöd han sig att ringa runt och skaffa köpare. Så pass nära Malmö nöjde jag med den enkrona han kunde avstå. det räckte för att komma ut ur staden.

VÄL I MALMÖ SÅLDE JAG ett skrattande självporträtt till Arne Lindkvist. Det införlivades sedermera i hans självporträttsamling.

Jag kände mig tvungen att klippa av mig mitt axel-långa hår och raka mitt helskägg då jag inte var säker på att en Uoff 2 fick se ut på det sätt jag gjorde och som inte ens den civila befolkningen accepterade på den tiden. Mustaschen behöll jag och har den kvar än i dag.

SOM STÄLLFÖRETRÄDAMDE CHEF för en tropp som skulle skydda KA3:s depå, såg jag fram emot en lugn 40 dagars vistelse men när väl manskapet anlände hoppade chefen löjtnant Hjort av Ornäs av och överlät eländet till mig.

Vi fick inte använda barackerna utan skulle ligga i tält. Troppen bestod av 3 stycken 40 mm-pjäser och ett par 20 mm samt kulsprutor.

Nu uppstod händelser som för mig var nya och oförutsedda. Jag skulle ha en 60-mans styrka varav 10 var underbefäl. 2 eller 3 av dessa hade varit stambefäl och en var en aspirant och hade samma utbildning som jag, resten var meniga.

De flesta var äldre och gjorde sitt sista möte. Jag blev rätt överraskad av med vilken ackuratess de reagerade när jag tog befälet genom att beordra ”giv akt”. Det bara ryckte till och så stod dom där blickstilla som en rad skulpturer.

Warszavaunionen och Atlantpakten skulle ha övningar i Östersjön samtidigt. Precis som det är även i år 2015. Det var ett spänt läge. Kalla kriget rasade. Kränkningar av vårt territorium kunde befaras.

JAG BLEV UPPKALLAD TILL kårchefens expedition och befann mig sitta bland övriga befäl ordentligt uttittad i egenskap av enkel uoff. Jag fick reda på att eftersom depån var utrymd var vi de enda försvararna där, utom några sjöfrontare. Följaktligen blev jag förbandschef, vilket jag inte hade en aning om vad det innebar eller ens var utbildad till. Cheferna tog för givet att jag kunde allt!

Ett kassaskåp öppnades och något som jag minns kallades Stridsbok

togs fram. Här stod alla order i händelse av bråk. Jag fick dessutom ett stort kuvert som var förseglat med KA:s sigill i rött lack och mycket hemligt.

Hela den påföljande nattens genomläsning gjorde klart för mig att om fi-flyg kom in kunde jag bli åtalad om jag öppnade eld och samma sak gällde om jag inte öppnade eld.

På morgonen tog jag kontakt med kårchefens adjutant, major Bengtsson, och talade om att jag inte var beredd för eller utbildad, att ta detta ansvar eftersom jag var värnpliktig uoff, samt begärde en direkt telefonlinje till majorens kontor för att få en direkt order att öppna eld, i händelse av kränkningar.

Det fick jag.

ATT TA EMOT MANSKAPET var nästa pärs. Det försiggick under en buske och jag fick förhöra varenda man som inte kände någon av de övriga. Jag hade blivit varnad för att sabotörer kunde förekomma och själv kände jag inte en enda av manskapet. Två som kunde namn på olika officerare men inte visste var sexualhagen låg, kunde avslöjas som poliser från Visby.

Nu skulle pjäserna göras färdiga till skott och på grund av det spända läget fick manskapet bära ut stridsammunition. Varför vi bar ut så många lådor stridsladdad ammunition fick jag inte nämna för någon. De flesta hade aldrig hanterat sådant och jag kände mig nervös, inte bara därför, utan också för vad jag skulle behöva förklara om någon frågade efter meningen.

Då inträffade det konstiga att inte någon, trots det enorma jobbet när vi tog ut så där 50 svartmärkta lådor, kom med någon fråga.

När vi satt ut pjäser vid hamnen och de övriga ställena, skulle så tält resas och befattningar tillsättas. Jag fick en så kallad stabschef. Det var en f d stammare som vid minsta antydan till arbete ville ha rekvisitioner på kontorsmaterial.

Därför hoppade jag gärna över honom och han ansåg att jag begick tjänstefel.

SOM TUR VAR VISADE SIG att han inte hade alla sina kompisars aktning, så jag kunde lugnt fortsätta. Vi hade ju för övrigt ännu inget kontor att förvara några kontorsgrejor i!

Ett ubef var psykiskt oförmögen att ligga i tält efter en brand och var försedd med dragen bajonett när han sov. Vid väckningen for han upp och var allmänt livsfarlig. Jag fick undantagsvis inkvartera honom i den barack där det var meningen att vår expedition skulle finnas och jag själv skulle sova. Vi låste dörren innan vi väckte honom varje morgon och först efter att det oväsen han åstadkom när han tänkte mörda förste bäste som kom i vägen, låste vi upp och då kom han ut, from som ett lamm. Även hans fru lär ha tagit avstånd på morgonen.

DET GÄLLDE NU ATT TRIMMA manskapet och tack vare att jag hade bra kännedom om hur pjäserna fungerade kunde jag avvärja vissa försök från underbefälen, att sätta mig på det hala. Jag fick en stark känsla av att de flesta av dessa gick in för att djävlas, vilket jag inte kände alls från manskapet i övrigt.

Detta besannades när jag badade bastu tillsammans med alla och jag fick höra en karikerad skånska talas och dessutom blev påmind om tjänsteår och dylikt.

Den där skånskan retade mig och eftersom jag var utrustad med fysiskt självförtroende erbjöd jag mig att tala utan gradbeteckning.

Det språket förstod de gamla stamfurirerna och jag fick i fortsättningen dras med en motbjudande inställsamhet istället.

En god sak var att detta skedde inför hela den nakna troppen och att de meniga fick befälsordningen klar för sig.

En tråkig sak var att jag som chef skulle bevilja permissioner och att det var svårt att bortse från alla gråtvalser och få folk att stanna kvar som vaktmanskap över helgerna. Själv kunde jag bara ta en enda permis på 40 dagar.

YTTERLIGARE EN TRÅKIG SAK HÄNDE när jag som dagunderofficer skulle med vakten ta hand om en berusad basse vid busstationen. Han hade hotat föraren och alla andra. Massor av folk stod utanför bussen när vi kom dit. De övriga av vakten upptäckte att det var en kompis och lät sig trängas undan av den civila massan varvid jag befann mig ensam i dörren och inte hade någon hjälp för att få ut bärsärken. Jag bedömde honom som möjlig att ta hand om och bar ut honom ur bussen. Ytterligare en värnpliktig befann sig i massan och började hota mig om jag tänkte sätta fast bärsärken. Jag lyckades bära honom till närheten av de

andra i vaktmanskapet som fick ta hand om honom och berättade för dem att jag inte hade lust att sätta dit honom men att jag skulle göra allt för att få tag i den som hotade mig. Vi kom överens om att bärsärken skulle be busschauffören om ursäkt, men de erkände inte att hotaren var en bekant. Jag upprepade min avsikt att rapportera just honom och ingen annan. Dagen därpå infann sig hotaren mycket ångerfull och jag lät udda vara jämt.

Trodde jag!

En bekant till översten hade iakttagit allt och inte försummat att berätta det. Jag var tvungen att efter påstötningar uppifrån, skriva en rapport och eftersom det samma kväll utbröt ett jättebråk på en dansplats försökte jag i rapporten nämna hela saken i en bisats. Det hjälpte föga!

Hela sista dagen av mötet satt jag som vittne i rätten i Visby och bärsärken fick vad jag minns en månad i fängelse.

Jag erkänner att jag skryter mycket i det här kapitlet, men vad skall man göra när man måste hålla sig till sanningen och ingenting annat.

När det var fråga om muck var det ett par personer som skulle få åka i förväg och den ena uppförde sig underligt varför jag uppmanade honom att öppna resväskan. Där låg två präktiga marinkikare som jag plockade av honom.

Det visade sig att det fattades en hel del grejor, när jag skulle lämna in. Skor, kompasser och kikare var försvunna, men kunde avskrivas som förlorade under övning.

Jag hade ett stort besvär med att sätta betyg efter denna månad och de flesta fick det vanliga X 88 med något undantag. Vi andra skildes åt med ömsesidig aktning. Några kränkningar från de båda super-makterna förekom aldrig under denna månad, vilket man tackar för.

En av mina gubbar blev jag kompis med genom att jag vände bort huvudet när han smet igenom ett hål i staketet för att gå hem till sin alldeles nya fru på Fårön. Han kom alltid tillbaka i tid på morgonen och gjorde mig många tjänster. Vad jag kommer ihåg så var han den enda Gotlänningen bland oss. Han kallades Smissen och var bonde på ön och omkom sedermera genom att sno in sig i fiskenätet när han skulle rädda sin kompis som också blev kvar där.

Detta vet jag eftersom jag har tillbringat många semestrar och även en smekmånad på Fårön.

DEN SISTA REPMÅNADEN kom jag tillbaka till mitt första batteri.

När vi befäl hade gjort de obligatoriska 10 dagarnas ”förövning” stuvades vi ombord på en ”mula” (minutläggare) och då vi var en hel drös med folk. Vi fick vi ligga var vi kunde och jag lyckades få en plats vid skorstenen som värmde gott. Det regnade och blåste, att sova var otänkbart.

I Nynäshamn tog vi emot manskapet och vi hade stränga order att sortera bort de som var berusade, då det förelåg vissa risker med att skifta över till annan farkost vid framkomsten. Dessutom fick vi gå igenom deras bagage eftersom ingen alkohol fick förekomma. Så embarkerade vi jagaren Småland som tog oss till en plats utanför ön där vi fick klättra över i en mindre båt och jag har ett foto på hur vi hängde i näten på jagaren Smålands utsida.

I inkallelseordern hade det betonats att klä sig oömt vilket många nonchalerat och fick ångra när vi sattes iland någonstans på en lerig och regnig plats.

Nu ankom det på oss befäl att på kartan och i mörkret hitta var vi var och bege oss till en uppsamlingsplats där bussar väntade. Färden gick över åkrar och skog så många mockaskor blev spolierade.

Som alltid gällde det att först utrusta folket och sedan få pjäserna klara till skott.

Jag hade inte sovit särskilt mycket natten innan och denna natt skulle vi hålla vakt och försvara oss mot räliga fiender från A7.

Jag var vaktchef och försökte sova i tältet. Vi låg fullt utrustade men med uppknäppt vapenrock när jag ur sömnen hörde ett fruktansvärt skjutande alldeles utanför. Jag rusade upp knäppte byxor och utrustning samt skrek på de andra att fi hade kommit förbi hindrena. Jag stod i tältöppningen, hörde K-pistarna smattra men ingen annan i vaktstyrkan reagerade

Vi går över till landstigningsbåtar från jagaren Småland.

och jag beordrade: ”Upp för fan!”, tills någon sa att de inte hörde något och då först tystnade det för mig också.

Upplevelser av saker som inte fanns var inget nytt för mig, så jag förstod att jag måste få vila. När mitt pass upphört uppsökte jag en tom barack där jag lät täcka golvet med halm och lyckades somna fast det var svårt. Det ryckte i hela kroppen.

Ett annat minne från detta möte är att när vi skulle ha korum så var det för första gången tillåtet att inte delta och det utnyttjade jag, såsom varande hedning. Jag vilade mig när de andra gick iväg och jag var den ende som avsade mig detta som i mina ögon var ett övergrepp. Ingen var särskilt intresserad av att delta men kom sig inte för att utnyttja sin rätt.

När jag efteråt stod uppe på en pjäsbunker som säkerhetsvakt och av kompisar blev tillfrågad varför jag inte var med, svarade jag att jag inte tyckte om att höra på skitsnacket av en präst.

Då hörde jag bakom mig att någon lämnade av till ett befäl, vände mig om och fick se just denna präst i vitögat. Han hade ju en officers grad. Han sade inget om vad han hört och jag för min del hade sagt tillräckligt.

Denna den sista repövningen måste ha avlöpt utan några anmärkningsvärda händelser utöver detta för jag minns inte mer än att jag över Stockholm återvände till Malmö som de andra gångerna. Några andra förbindelser fanns inte.

Till slut måste tilläggas att jag ännu i denna dag har brevledes kontakt med en kompis från Uoff-skolan. Han meddelar alltsomoftast att han läst att den och den har avlidit och att vi snart är de sista. Vi har också dryftat den här tiden sinsemellan då och då.

Mycket mera som är värt att nedteckna minns jag inte och övergår nu till den civila sidan av mina hågkomster som artar sig att svälla ordentligt.

ÅTER TILL MALMÖ: Herrarna Erik Dietman och Per Magnusson adopterade min far när jag började ägna mig alltmer åt min blivande hustru. En starkt bidragande orsak till detta var att farsan var hembrännare. Motboken var ett hinder för såväl Per som inte hade en sådan då han ju var norsk medborgare och för Erik som för ung.

Deras törst släcktes och de företog också resor till Köpenhamn i samma syfte. Om detta berättade farsan dråpliga historier där Per ofta spelade huvudrollen, som då han somnade på soffan krögarens privata rum dit han tog sig på ett för honom typiskt sätt.

Han tyckte ofta att världen, efter krigsåren i Norge då han bidrog som motståndsman, var ett demokratiskt och trevligt ställe där man kunde ströva fritt och otvunget. Det är väl klart att man kunde slumra till om man var trött och på något lämpligt ställe råkade hitta en mjuk soffa!

Ett slagsmål mellan de vanligtvis icke våldsbenägna Per och Erik var också en muntration som mer liknade slapstick än drama och där farsan förvandlades till en slags rondell runt vilken de temperamentsfulla kämparna roterade med hotfulla tillmälen och mera med högljudda ord än verkstad.

En gång när de skulle ta en taxi hem från Köpenhamnsbåten upplevde farsan en av ålderns fördelar då chaffisen nekade både Per och Erik att åka med. Farsan, som var trött, ville hem och blev inte nekad och det förklarades det med att ”gamla gubbar spyr inte!”.

Den sällskaplige Per dog ensam i ett möblerat rum i Oslo och revoltören Erik var vid sitt frånfälle riddare av Hederslegionen och mycket ”förstådd”.

OCH SÅ I BÖRJAN AV 50-TALET flyttade Inger Staehr och jag ihop. I början bodde vi på Hermansgatan 9 i min gamla ateljé. Så småningom överlät min syster Mary sin lägenhet och vi flyttade in på Fredsgatan 31 högst upp i tornet. Utsikten var formidabel.

Under denna tid gick Inger på Konstfackskola i Köpenhamn där hon också bodde ett av åren. Fredsgatan har numera bytt namn till Höstgatan men huset finns kvar och är renoverat. Solstrålehus kallas det.

Fredsgatan 31.

I vår lägenhet hade en gång Edvard Persson bott och även Felix Hatz, Gunnel Friberg och andra kända konstnärer. Den stora husartavlan av Jonas Åkesson målades i detta hus, dock inte i den lägenheten.

Hörnet av Fredsgatan och Lundavägen var det mest trafikerade stället i staden på den tiden.

Tåget korsade gatan och spårvägen korsade järnvägen.

Dessutom gick vägen till Lund förbi eftersom motorvägen bara var påtänkt än så länge.

Det var ett stort trafikbuller hela tiden men man vande sig.

Vi trivdes utmärkt och hade trevliga grannar.

Här kom vår son Torben till och växte upp tills han blev 4–5 år då vi flyttade till Stora Nygatan där vi inte trivdes alls. Vi bytte lägenhet med journalisterna Barbro Swanström och Christer Borg som var trångbodda på Norregatan 12. Där bodde vi kvar tills vi hamnade på Långgårdsgatan och sitter tämligen fast som nästan de äldsta på Gamla Väster.

Nyårsafton -52.

MARGIT OCH VAGN JAKOBSEN var under en tid de vänner vi träffade mest och Vagn var dessutom vittne när Inger och jag gifte oss hos borgmästaren Munk af Rosensköld. Det andra vittnet var Ingers väninna i reklambranschen Anita Beijer.

Ingen av de två hade vi råd att bjuda på bröllopsfest utan gick ensamma till Teater-restaurangen och åt något som vi uppfattade som en festmiddag.

Vagn och Margit träffade vi ganska ofta över en kopp kaffe.

De bodde i en liten etta som vi de tillfällena blev full av tobaksrök. Vi visste inte hur ohälsosamt det var för deras två barn som låg och sov när vi ritade av varandra och blossade alla fyra.

Hur vi hade lärt känna varandra minns jag inte men Vagn jobbade som tecknare på ”Skånskan” och blev efter en tid fast anställd på Sydsvenskan och började planera för att bygga villa.

Innan dess hade jag och Vagn byggt upp hans sommarstuga på Bornholm. Denna ägs vad jag vet ännu 2014 av deras barn Jesper och Nicolaj.

Stugan på Bornholm tog oss en månad att få färdig, men då hade Vagns far redan gjutit grunden och Vagn som var utlärd snickare hade gjort alla fönstren. Jag hade det nervpåfrestande jobbet att skära till glasen.

Många roliga situationer inträffade, som när jag skulle uträtta mina naturbehov på den då endast ljungbeklädda omgivningen men lyckades hitta en 50 cm hög buske som insynsskydd.

Tjugo meter ifrån mig bromsar då ett persontåg in för att inför järnvägsövergången gå mycket sakta, till min fasa och passagerarnas nöje. De vinkade åt mig men jag kunde inte resa mig från min hukande ställning varken för att vinka tillbaka eller dra upp pantalongerna. Vagn skrattade hysteriskt medan jag förhöll mig reserverad.

En märklig syn mötte oss en kväll på en dansbana då en buss stannade med 10–20 karlar plus en kvinna och intog platsen. Alla tycktes veta något om detta sällskap och Vagn berättade att kvinnan hade uppgett alla dessa män såsom möjliga fäder till hennes barn. De hade godkänt faderskapet och delade underhållet och träffades varje år för att fira barnets födelsedag. Efter den upplysningen intog jag filosofiskt en öl till.

Jag med Vagn och Nicolaj.
Hus med buske och Jesper.

Berättelser från den tyska och sedan den ryska ockupationen av Bornholm fick mig att förstå att jag hade kommit lindrigt undan under min militärtid på Gotland.

Vagns föräldrahem hade skadats av ryska bomber fällda av kvinnliga piloter från usla flygplan. Jag tror de kallades Lufthäxor.

Vagn hade lovat att på hemresan bjuda på en brakmiddag ombord.

Det hade kvällen innan hållits avskedsgille för oss och jag fann mig så pass bakis att Vagn började äta denna middag ensam.

Det började blåsa vad man kallade smådjävlar och sjön rullade. Vagn blev allt sämre till hälsan medan jag av all frisk luft, blev allt bättre.

Jag fick vara utan bjudningen då min värd inte ens tålde att titta på maten. Vagns blekhet fick mig att inse det gagnlösa i att avkräva honom brakmiddagen. Nå, han hade ju inte blivit bjuden på min bröllopsmiddag så udda var jämnt.

INGERS OCH MIN BRÖLLOPSRESA företogs på cykel. Slutmålet var Fårön. Redan efter fem mil var Inger trött och vi hittade en dunge där vi kunde sätta upp vårt tält. Jag tänkte tyst för mig själv att jag kanske gift ner mig, men i slutet av denna resa pinnade hon tappert på i över femton mil. Visst hjälpte det att våra pengar var slut och att hemmet hägrade, Men ändå.

Vi hade de långa stränderna vid Sudersand och från fyren till Ajkeviken nästan för oss själva.

Fårö var på den tiden jungfrulig mark. Få hade upptäckt att markpriset var 50 öre/kvm. Sedan kom de i stora horder, köpte och inhägnade mark. När Fåröborna märkte att de måste ta stora omvägar ner till sina fiskebåtar, ilsknade de till och vägrade sälja. Ingemar Bergman fick köpa om han lovade att skriva sig på ön och betala skatt. Ja, sedan kom Lundell som med romanen ”Jack” stängde landskapet.

I hans spår följde hippie-liknande folk som i sin tur fick Fåröborna att skaffa polis som dittills varit frånvarande. Rikare turister behövde restauranger och flera uthyrningshus.

Vi hann att besöka ön många gånger innan allt detta hände men vi passade på att åka efter turist-säsongen och det var faktiskt då finaste vädret infann sig.

Olof Palme var en av de tidigaste sommargästerna och jag träffade på honom i affären ivrigt diskuterande med alla som ville.

I denna affär frågade jag en dag på bröllopsresans första vecka hur man skulle bli av med en fästing. Jag hade i det militära sprungit omkring på Fårö utan att råka på dessa kryp. Jag drar slutsatsen att det inte fanns några 1945. I affären frågade de var jag hade den otäcka varelsen och när jag drog ut på svaret förstod dom att det var intressant och satte åt mig tills jag erkände dess förekomst längst ut på familjelyckans längst

ut belägna del. Folket blev skadeglada då de visste att vi på vår bröllopsresa campade i sandflygfältet Ulla Hau. De rekommenderade mig att smörja in mig med någon sorts olja, vilket jag numera vet är alldeles fel. Fåröborna är mycket hjälpsamma! De ville nog hjälpa mig att uppfylla mina äktenskapliga plikter.

Man kan fortfarande trots turister åka till ön och uppleva evighetsstämningen i landskapet, om man vet när det är bästa tiden.Till skillnad från krigstiden är norra delen av Gotland och Fårön numera öppet för utländska medborgare.

MOPEDRESAN TILL FRANKRIKE; RESAN TILL GREKLAND; RESAN TILL USA

Av våra gemensamma resor är det särskilt tre som fastnat i minnet.

Vår första större resa företogs med två nyinköpta mopeder. Ingen av oss hade tagit körkort så endast mopederna stod till buds.

Avsikten var att åka ner till Spanien och övervintra där, men vi ändade i Paris. Tyskland var fortfarande inte återställt efter världskriget och mycket ruiner syntes i Hamburgs centrala delar.

Mopederna turades om att krångla. Ekrarna gick av på grund av våra tunga packningar.

Min känsla för mekanik sattes dagligen på hårda prov. Om den ena höll sig hel en dag gick den andra ofelbart sönder. Jag blev hjärtligt trött på att att ta av hjulen och ersätta ekrar. Komna till Belfort i Frankrike lämnade vi mopederna i förvar och liftade till Paris.

Det stod redan nu klart att Spanien fick vänta.

När vi efter att gjort vad man gör i Paris, liftade tillbaka till Belfort, råkade vi bli stoppade av en otäck bilolycka.

En liten Citroën hade frontalkrockat med en stor lastbil vars förare chockad sprang omkring på en åker.

Inger satt kvar i den bil vi kom med. Vår chaufför och jag gick fram och fick se fyra damer varav tre definitivt var döda men föraren

Reparation.

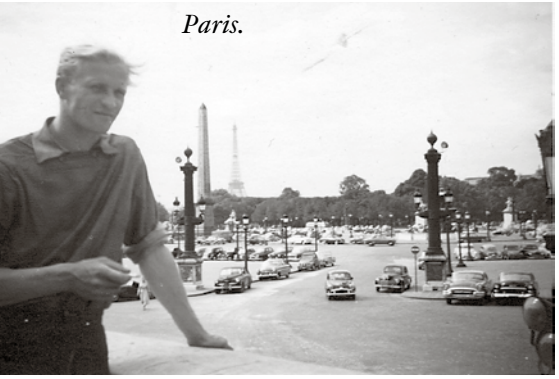

Paris.

Hamburgs centrum.

visades svaga livstecken. Jag stod på huven och försökte dra ratten ifrån henne medan den andre försökte dra sitsen bakåt. Allt utan resultat. Efter cirka 15 minuters slit anlände två uniformerade poliser och drog utan vidare med våld ut damen och om hon levde svagt från början, dog hon absolut av denna behandling. Efter ytterligare en kvart kom ambulansen och vi avlägsnade oss. Inger och jag kostade på oss en tågbiljett för resten av sträckan till Belfort och vidare hem. På vägen till Sverige höll mopederna hela tiden. Tullen i Malmö befriade oss från överflödiga tobaksvaror.

EN ANNAN RESA SOM FASTNAT i minnet gick till Grekland med Ungdomens resebyrå. Det var innan resorna företogs med flyg, så resan tog fyra till fem dagar och vi reste med tåg, genom Tyskland och vidare till Venedig där vi gick ombord på den snuskigaste båt man kan tänka sig. På båten blev vi hänvisade till ett hål i golvet som toalett. Detta låg i ett bås vars väggar var heta och fulla av avföring som man kletat ner dem med. Papper fanns inte att få. En av kvinnorna gjorde revolt. Hon var väldigt storvuxen och på besättningens vanliga fråga ”vilken klass” gick hon rakt på och föste undan dem och vi följde efter i en lång rad till klass 2 toan där vi skötte våra behov utan att någon vågade antasta oss.

Via Brindisi gick vi genom Korintkanalen till Pireus och Aten där vi övernattade. Dagen därpå vidare denna gång över Korintkanalen till Xylokastron väster om Korint. Flera var då så sjuka att de inte på hela 14-dagars uppehållet kom ur sängen.

Vi klarade oss kanske tack vare en stor flaska rödvin med vilken vi lät

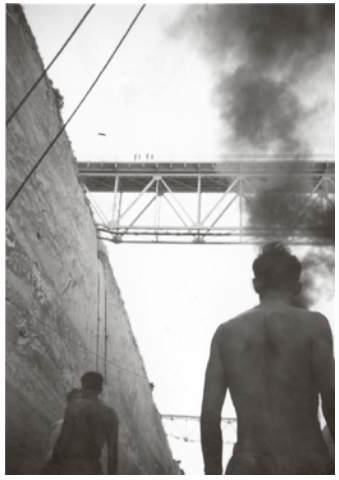

Korintkanalen.

Venedig.

Morgonritt.

maten som serverades ombord sköljas ned.

Vi var beredda på att allt skulle vara som på båten men tog fel. Vattnet var drickbart, maten bra och folket mycket trevliga. Kvinnosynen tycktes oss märklig. De kvinnor som lät sig bjudas upp till dans ansågs som dåliga, och männen trodde att våra damer var något liknande. Deras för oss konstiga vana att dansa ensamma var kanske en verkan av detta. De var inte utan att en del svenska ungkarlar blev rädda när de vid något tillfälle bjudit en grekisk tjej på middag och fick dras med hela släkten som förväntade sig ett snart giftermål.

Alla utom jag anammade seden att under den varmaste tiden på dagen ta en tupplur. Jag smög mig ut och målade landskap ända tills jag blev ertappad och med milt tvång fick visa mina dukar. Jag var för all del inte ovillig. Flera köpte av mig och vi hade mer pengar när vi åkte hem än när vi åkte dit. På hemvägen var jag van vid att dricka vatten utan besvär och räknade därför inte med att Venedig inte höll Greklands kvalitet. Magsjukan slog till. Jag minns dimmiga försök att göra mig av med de mindre trevliga gästerna som innebodde i min mages mörka rum.

VÅR STORA RESA GICK TILL San Francisco och Los Angeles men nu hade vår son tillkommit. Jag var inte så res-sugen som Inger och hon klagade ofta på detta.

Vår son Torben och jag smidde i hemlighet planer på en resa till USA.

Genom min hustrus jobb hade vi blivit bekanta med Margareta som på en resa i Ryssland träffat Jorma Kaukonen, vilken blev gitarrist i Jefferson Airplane. Maggie (Margareta) gifte sig och bodde i SF men kom ofta med Jorma till Sverige för att åka skridskor. De brukade mellanlanda i Malmö och övernattade då ofta hos oss.

Torben och jag skrev till dem och undrade om vi kunde räkna med att bo hos dem. När vi fick jakande svar gällde det att skaffa pengar på det sätt vi hade räknat med.

Vi skulle tillverka och sälja så kallade skvallerspeglar. Vi gjorde ett antal men lyckades inte sälja och var tvungna att berätta det hela för Inger. Jag berättade det dessutom för den bankman som vi hade lån hos och han undrade förvånad varför vi inte lånade på huset!

Så flöt planerna igen. Vi kom efter att ha flugit över och sett Grönlandsisen, trötta fram till S F och möttes av paret Kaukonen. Här träffade vi musiker och en del skridskofantaster. Den svenske sprintern Olle Granat bodde här och verkade som tandläkare. Han påstod att Maggie hade talang. En natt hyrde Jorma en skridskorink och vi avslöjade vår bristande vana att färdas på stålskodd fot. För att våra idrottsliga färdigheter riktigt skulle dras i vanära hyrde han en velodrom vid ett annat tillfälle. Jag trampade runt några varv och behöll på så sätt en del av ansiktet.

Det band som Jorma och Jack hade bildat efter schismen med Jefferson A P hette Hot Tuna. De hade en konsert med live-inspelning och bakom scenen var ett stort och läckert bord dukat.

Jorma och Maggie i Malmö.

Jorma sade åt oss att inte äta eller dricka ur något annat än den flaska han själv öppnat. Så stor var misstänksamheten mot att bli ofrivilligt drogad.

Vi var väl medvetna om drogernas mångfald men inte om sådana fällor.

Nytt för oss i 70-talets början var också den mycket öppna bögkulturen. Man såg paren gå tätt

Från vårt besök i SF.

Skön konst i USA.

hopslingrade. Men vi var för all del också lätt chockerade av Maggis och Jormas el-tandborstar! Nu har vi själva sådana.

Vad som dessutom överraskade mig när jag körde bil i SF var att det var lättare än i Malmö för att inte tala om övriga Europa.

Vi fick funderingar om att rädslan för konflikt var stor. Det märktes när man som vårdslös svensk råkade stöta mot någon på gatan. Motorcykelgäng skulle man bara undvika, och hur har vi det här?

Amerikansk konst gav mig inga överraskningar. De museer jag besökte hade likartade verk av de kända kontsnärerna. Produktionen verkade fabriksartad. Arkitekturen var mer intressant.

Om konstmuseerna var tråkiga så fanns i SF något som kallades Exploratorium, där konst och alla vetenskaper blandades på ett både underhållande och pedagogiskt sätt. Där kunde man dröja sig kvar länge och väl.

I LA såg vi det berömda Page Museum i La Brea Tar Pits. Här grävdes fossiler fram ur asfaltsgropar och museipersonalen arbetade skilda från besökarna av en glasruta så man kunde på en meters håll se vad de gjorde. Själva museibyggnaden var också intressant, med ett ”svävande” tak.

Mycket inträffade men vi kände oss mogna att ”göra” Los Angeles och erbjöds att låna en bil av Jorma.

Efter ett råd från någon som kört sträckan som beskrevs som en enda lång tråkig och spikrak väg, tog vi flyget dit.

Inger hade en kontakt som försåg henne med intervjuer från Hollywood. Hon hette Marianne Ruuth. Marianne hade även hon övernattat hos oss i Malmö då hon kom till sitt gamla land för att ge ut romaner på Bra Böckers förlag. Hon hade betydande kontakter och kände alla. Var god vän med Signe Hasso och andra svenskar i LA.

Marianne Ruuth i Malmö.

Marianne tog väl hand om oss och lyckades hyra en dubblett på Hotell Roosevelt som ligger mitt emot den berömda premiärbion Chinese Theater som vi blickade ner på. Att detta var möjligt för vår skrala kassa, berodde på att rummen inte fick uthyras på grund av att de inte renoverats. Vi fick inte berätta det för någon.

Marianne, Inger och två Margaritor.

För oss var det fantastiskt att komma in i en dubblett som såg ut exakt som på 40-talet med två dubbelsängar, golvlampor med jätteskärmar, en meter höga vaser och stuckatur som visserligen hängde här och där. Vi hade ändå tillgång till hotellets pol och bar.

Marianne hade ett för litet hus för att kunna ta emot oss där men vi blev utspisade då och då.

Hon tog oss med på en exklusiv filmvisning där bara ett tjugotal personer fick plats och visade oss centrum av staden m m. Hemma hos henne stannade jag inför cirka tio mycket fina akvareller och fick reda på att hon fått dem av Henry Miller, som också var en bra målare. Hon var naturligtvis även vän med honom! Jag var imponerad.

MIN FRU ANSTÄLLDES FÖRST som annonstecknare på Hemmets Journal. Sedan som layoutare på Fickjournalen och som layoutchef. När ”Fick” växte och blev Tidningen Hennes växte hon från layoutchef till redaktionschef. När ”Hennes” lades ner återvände hon till HJ som skrivande journalist.

Inger på jobbet.

Allt detta gjorde att jag kunde få frilans-jobb som tecknare, fotograf, korsordsmakare och jag skrev till och med en novell.

Som många andra konstnärer delade jag en period ut tidningar på morgonen.

Jag hade jobb som lärare på skolornas fritidsverksamhet och på Forum målarskolas kvällskurs. Andra inhopp i samma ämnen före-

Polering av skulptur.

kom sporadiskt. Jag hade uppdrag som jurymedlem för utställningar och för utsmyckningar.

Jag gjorde 5–6 egna offentliga utsmyckningar vartill jag blivit inbjuden att tävla. Jag deltog i över 100 samlingsutställningar och hade en hel del separata.

Jag drog mitt strå till stacken, men utan en fru med inkomster hade jag nog oftare än som var fallet, fått återgå till rent kropps- eller industriarbete som jag gjorde i början av vårt gemensamma liv.

Konstförsäljning? Det får man fråga andra!

Men tillsammans med bland andra Jacques Zadig gjorde vi ett vad vi kallade bolag. Det fungerade så att man fick en månads lön av en hoper köpare som när ett år hade gått fick välja sig en målning var från våra ateljéer.

Pärlorna gömde man undan vid dessa tillfälle, liksom själva bottenskrapet som man inte ville kännas vid. Ett par tre år höll jag på men sen började lagret bli tomt. Vi bytte även konst mot varor då man kunde få lite färgtuber och jag har ett minne av ett års motvillig konsumtion av fisk i olja. Men det var ju mat! En damfrisörska friserade min fru ett passande antal gånger. En resebyråtjänsteman bytte tomma flygstolar mot konst och jag minns en mycket känd konstnär som efter en fest kvicknade till i Spanien utan en pesetas på fickan. Han lyckades ringa hem och få telegraferat pengar så han kunde stanna en vecka.

PÅ FREDSGATAN 31 översta våningen fanns tre lägenheter. En av dem hyste Alfhild Elfstedt som var konstnär. En annan innehöll Bengt Hallengren som jobbade på Kalle Anka. Han var yvioltecknare, ett numera utdött yrke. Vi hade hörnlägenheten under kupolen.

Alfhild var en rolig granne som hade rest jorden runt och under en båtfärd över Stilla havet påstod hon sig ha räddat skeppets färd medelst virkning!

Jag kan inte med säkerhet minnas vilken motor det var som körde

sönder de remmar vilka var avgörande för fartygets framförande från Japan till USA. Styrmotor eller dylikt.

De hade gjort slut på reservremmar och befann sig mitt ute i det stora havet. Fartyget flöt vilset hit och dit.

Alfhild som kom från sjöfararlandet Norge hittade på att man kunde virka sådana remmar av segelgarn. De höll en halvtimme men hon hann inte bli färdig med en ny så snabbt.

Någon kom på att dränka in dem med linolja så att de höll tills nästa omgång levererades från Alfhilds flinka fingrar.

Hon satt dagligen under ett solskydd och stickade dem fram över havet och på så sätt ankom man sent men lyckligt till San Fransisco.

Detta är ju en sån historia som sjörövare brukar berätta utan behov av att bli trodda.

Givetvis trodde jag inte ord, utan att för den skull inför henne yppa mina tvivel. Hon hade berättat så mycket annat som inte behövde granskas i onödan.

EN DAG FICK ALFHILD BESÖK av en norsk man som hade varit kock ombord på resan till USA och under tiden som han till oss och Alfhild lagade en äkta norsk fisksoppa, sa han plötsligt: ”Husker du Alfhild, när du strickede oss över Stille havet?”

Jag tappade hakan när han berättade samma historia som Alfhild hade gjort. Än en gång fick jag lära mig att inte misstro ens det fantastiska.

Alfhild hade medfört konsten att göra ”dram” från Norge där det var mera vanligt och förärade mig en stor dunk till min första vernissagefest, så man kan säga att hon var förfaren i många konster.

NÅGON GÅNG I BÖRJAN AV 60-TALET ringde telefonen, det var inte så ovanligt eftersom bekantskapskretsen var omfattande men samtalet som utspann sig blev ovanligt.

En kvinnlig sjungande dialekt hälsade: ”Hej de e en ora från Finland.” (Jag uppfattade att det som en hora från Finland). Eftersom jag var säker på att jag var utsatt för ett skämt förhöll jag mig avvaktande och undrade om vi kände varandra. Hjärnan letade i alla skumma vrår efter en möjlig koppling.

Jo menade denna förmodade hora, vi har ju en del oavslutade affärer tillsammans.

Jag kände håret resa sig i nacken medan jag för säkerhets skull höll med om det.

”Jag skulle ju hämta en tavla” sa hon, och då ramlade polletter ned och jag frågade vad hon sa att hon hette.

”Nora, ifrån Finland, och jag är i Malmö nu och tänkte passa på att hämta tavlan.”.

Jag förstod nu att det var en av alla de modeller som Alfhild Elfstedt hade släpat med från bastun och som suttit modell för oss mot att vi betalade med en målning. Vi hade ju inte så gott om kontanter.

Flera hade suttit för oss men jag hade ännu inte lämnat någon målning till någon och jag drog mig till minnes att någon av dessa var från Finland.

Nu blev samtalet lättare och vi började att planera när vi skulle ses och välja ut det konstverk hon skulle ha.

Jag ville ha lite tid att plocka undan ett par av mina ögonstenar och därför kom vi överens om att träffas ute på stan på ett fik, så kunde vi gå tillsammans till min ateljé.

Nu blev det en ganska lång diskussion om vilket fik som var trevligast men när allt var bestämt och avtalat och vi pratat om hur det var på den tiden när hon bodde i Malmö och vilka vi kände, lirkade jag in samtalet på min konstnärskollega.

Jag ville ju inte vara ensam om att betala för de ganska långa sittningarna, naken i en kall ateljé, därför undrade jag om hon hade träffat Alfhild.

”Nej, vem är det, henne känner jag inte?”.

En del år hade ju gått sedan allt detta målande försiggått, så jag insåg att ett namn lätt kunde glömmas, numera målade jag abstrakt och hade själv, som jag insåg, glömt vad alla nakenmodeller hette på den tiden.

Jag förklarade nu hur de hade ju träffats på bastun där Alfhild imponerats av hennes form och färg, och att vi med stort nöje hade avmålat dessa.

Jag mindes själv henne mycket väl och kunde se henne framför mig .

Nu blev den goda Nora mera reserverad och påstod sig inte ha blivit avmålad i naket tillstånd.

Vi blev ganska fort klara över att det hela var ett misstag och efter närmare en halv timmes samtalande tog vi snopna och ganska abrupt farväl. Trots det att vi avtalat både tid och plats för ett möte.

Än i dag har jag ingen förklaring till vilka affärer vi skulle ha gjort och varför jag var skyldig att betala dessa med ett av mina odödliga konstverk.

Det är en av de gåtor jag får dras med resten av livet.

KONSTSTUDIER PÅ 50-TALET kunde inte lika lätt som idag finansieras med lån. Det var däremot lätt att få ett arbete. Jag fann det lönsamt att jobba med att slipa rostfri plåt.

På en verkstad hade jag arbetat fem gånger och på andra ett par tre.

Jag kunde arbeta ett halvår och sluta med arbetsgivarens önskan att jag skulle vara så snäll att komma tillbaka när jag behövde fylla på kassan.

När jag efter några månader hade målat landskap och annat, hade pengarna gått åt till mat, färg och hyra och det var dags att återgå till det vanliga arbetslivet.

Då jobbarkompisarna kom underfund med vad jag sysslade med, fick jag på varje rast och alla rökpauserna stå till svars för allt vad som visades och skrevs om konst i tidningarna.

Det var tröttande! Att konstintresset är stort bland proletariatet kan jag vittna om, och jag är tacksam att slippa undan en del av dagens konst som jag kanske haft svårare för.

Så hände det sig en gång att jag bytte arbetsplats.

NÄR JAG KOM TILL DEN NYA verkstaden nämnde jag inte med ett enda ord något om konst, men ÖDET ville annat!

Alla vi som slipade metaller var svarta som sotare över hela kroppen.

En dag kommer en vackert kostymklädd herre med vit skjorta och slips in i vårt lunchrum och började nasa konst. Hötorg!

Vi tjänade hyggligt med pengar och flera började visa ett oroväckande intresse för de alster som i hög grad förskräckte mig och jag förklarade, med all auktoritet jag kunde lägga i rösten, att det var skräp han försökte lura på mina mindre vetande kompisar.

Slipsägaren blev arg och undrade varför jag stod och arbetade där om jag var så bra på konstmåleri.

Mitt svar att jag hellre gjorde det, än målade skräp, gillade han inte och tyckte att jag i så fall borde vara en ”erkänd” konstnär.

Det kunde jag ju inte låta stå oemotsagt.

Jag förklarade att det var bara dessa stackars okunniga arbetare som

inte visste vilken storhet som gömde sig i min för tillfället mycket nersvärtade person. Samt att jag av de mera initierade var vad man brukade kalla ”erkänd”.

Det tog skruv och under kompisarnas skratt packade han ihop skräpkonsten och försvann.

Alla tyckte att min bluff var bra, men jag vidhöll sanningshalten och uppmanade dem att fråga förste bäste som kom in genom dörren huruvida jag igenkändes som ”erkänd” konstnär.

Det hela var ju ett gott skämt som inte behövde avslutas så snart utan tvärtom drivas länge.

Efter en timmes tid kom en person in genom dörren till verkstaden. Det var en sotare under yrkesutövning. Han var lika svart som vi övriga och jag kände genast stor sympati för denne ”broder”. Jobbarkompisarna hade naturligtvis inte glömt någonting så nu skulle jag sättas på plats och förnedras.

DEN SOM STOD NÄRMAST dörren pekade på mej med ett ironiskt leende och frågade sotaren om han igenkände mig såsom varande erkänd konstnär.

Sotaren gjorde ett seriöst försök att under svärtan (min alltså) urskilja några mänskliga drag eller åtminstone en konstnärs.

Han gjorde ett noggrant arbete och sa att han kände igen mig och nämnde till min och hela den övriga verkstadens förvåning mitt namn!

Jag vinkade nonchalant till honom och efter några ord om vädret och liknande oväsentligheter fortsatte han till högre nivåer och väntande skorstenar.

Tystnaden var kompakt.

Efter detta kunde jag alltid räkna med att tas på allvar även i frågor som inte hade med konst att göra.

Denna osannolika historia kan i likhet med andra verkliga händelser inte återges med anspråk på att bli tagen som sanning. Men!

Jag hade ett halvår innan debuterat på Skånes Konstförenings jurybedömda höstutställning och då med ett självporträtt.

Den utställningen ansågs vara ”årets konsthändelse” och drog en enormt stor publik.

Ingen av Skånes mera kända konstnärer vågade låta bli att deltaga.

Om en känd konstnär inte lämnade in något till utställningen fick han

eller hon ofta och för säkerhets skull, i en tidningsartikel förklara uteblivandets orsak, annars kunde publiken tro att en refusering hade skett.

De övriga förbannade juryn och hotade med allt möjligt.

Obekräftade historier cirkulerade om att den och den slutat måla och hoppat i kanalen eller åtminstone tagit värvning i främlingslegionen.

Både Sydsvenskan, tidningen Arbetet, Skånska Dagbladet och Kvällsposten var på hugget.

Man kunde alltså räknas som konstnär om man deltog och debutanterna som bara var 3 stycken detta år bevakades noga och kommenterades i pressen.

Sotaren var en i konstvärlden mycket insatt person.

Han hette Nils Yngvesson och skulle sedermera bli Malmös starke man i kommunstyrelsen.

PÅ FREDSGATAN 31 FÖREKOM ett omväxlande sällskapsliv.

Bengt Hallengren, Per Wahlöö, Picasso och jag spelade amatörmässig schack där jag var den mesta amatören.

Sylvia, en av min frus väninnor, kom hem från USA just lagom för att följa med på en fest hos Bengt Rooke och där träffade hon Per och Inger Wahlöö.

En tid därefter ringde Inger Wahlöö och frågade efter Pelle som var helt försvunnen.

Vi letade bland våra bekanta men ingen hade sett eller hört något. Sylvia visste naturligtvis inget.

Många befarade det värsta men efter en vecka ringde Pelle och meddelade att vi kunde sluta att leta.

Det visade sig att han och Sylvia under tiden vi letat, vistats i lägenheten som vi hjälpt henne att få.

Det var dessutom grannlägenheten till den där Pelle bodde med Inger.

Min fru som tyckte att det var hon som sammanfört dem var mycket upprörd så när Pelle och Sylvia som nyförälskade hälsade på oss var jag tvungen att meddela Pelle att vi tyvärr inte kunde umgås.

Jag själv hade inga moraliska betänkligheter varför jag träffade dem när de flyttat till Stockholm och firade vernissagefest i deras hem då jag ställde ut där 1959.

Nu fick vi gå igenom en jobbig period med Inger W som inför våra ögon gick ner i vikt för varje dag som gick. Jag tror aldrig hon kom över det.

Maj Sjövall, jag och Sylvia Wahlöö.

Pelle träffade sedermera Maj Sjövall och tillsammans gav de ut en serie böcker med känt resultat.

Sommaren 2010 firades Maj Sjövall och Pelles författarskap med pompa och ståt på hotel Savoy i Malmö och jag inbjöd Maj att delta i en träff som vi tillsammans med Vassil Simittchiev med hustrun Erica Kujel och paret Siv och Bertil Andréason skulle ha på vår gård.

Under kvällens lopp ringde det på porten och vem dök upp om inte Sylvia Wahlöö som min fru inte träffat sedan 50-talet.

När jag öppnade porten för henne hade jag ingen aning om hur hennes relation till Maj var och kände en viss oro. Det visade sig att de var såta vänner och umgicks flitigt.

Två fruar Wahlöö var närvarande den kvällen då vädret var varmt och vinet väl tempererat.

Min fru hade för länge sedan försonat sig med den gamla historien, varför allt förflöt under angenäma former.

PÅ FREDSGATAN NÅDDE INTE varmvattnet upp till oss i vindsvåningarna, rören passerade vår köksdörr så vi kunde se det och längta efter det, ja till och med värma händerna på det.

Vi erbjöd oss att bekosta indragningen. Denna gåva ville inte husägaren ta emot på grund av hans vana att fatta konstiga beslut.

Våningen under oss bodde en fysikern Bernt Waldeskog tillsammans med sin fru Maj. Han var anställd på sjukhuset och tog ofta hem arbetskamrater, så på en tillställning träffade vi en läkare som skulle flytta till en annan stad och tänkte lämna en lägenhet bestående av 4 rum och kök på St. Nygatan. Huset var knappt 10 år gammalt. Han ville ha pengar under bordet.

Vi gick med på det och han var så pass nervös och misstänksam att inte ens Inger fick vara närvarande när jag bakom fördragna gardiner överlämnade pengarna 4 eller 6 000, jag minns inte exakt hur mycket.

Han påstod att han reparerat mycket men en sönderslagen dörr och en trasig toalett bar spår efter en våldsam mans framfart. Tapeter och annat visade på det samma. Jag hoppas inte han var kirurg.

Här inrättade jag min ateljé i det näst största rummet och vår son fick sitt första egna rum. Vi hade en balkong och hyran var hög. Våningen under oss var kontor så vi störde ingen men vantrivdes rätt fort.

Det var då vi bytte till oss en trerummare på Norregatan och kände oss hemma.

Jag hade kontakt med konstnären Paul Gerhard. Han gillade inte sin ateljé så jag fick överta den. Den låg i en stor trädgård och bestod av en före detta trädgårdsmästarebostad.

Ägaren var arkitekt Gösta Ohlsson som hade många fastigheter men bebodde ett hus på Kramersvägen.

Min ateljé på Kramersgatan.

HAN AVSÅG ATT SENARE bygga tre hyreshus där. När hans norskfödda hustru dog gav han upp planerna på bygget. Arkitekt Gösta Olsson är den enda mecenat jag råkat på. Han var en vän av konstnärerna och antagligen kände han själv att han hörde till yrket.

Av hans verk är Siriusordens hus det mest kända och ett fint exempel på den tidens funkis.

Han var ovanlig i den meningen att han både ritade, byggde och förvaltade många av sina verk som exempelvis Södertullhuset med den överbyggda Metropolbiografen samt ett stort antal andra fastigheter. Han ägde och bebodde Kramers sommarvilla med en stor tomt som mera kunde kallas park.

I trädgården med massor av fruktträd fanns också många skulpturer.

Där gick en gammal trotjänande trädgårdsmästare omkring och höll ordning.

På vårarna anställdes flera tillfälliga arbetare.

I ENA ÄNDEN PÅ EGENDOMEN fanns ett före detta trädgårdsmästarhus som innehöll ett garage och redskapsbod samt ett utrymme som arkitekten upplät gratis till någon konstnär mot att de skötte om marken i närheten.

Det innebar för min del ett potatisland, massor av blommor och en liten gårdsplan där jag hade plats att svetsa ihop större skulpturer.

En gräsmatta ingick liksom att jag höll efter skulpturerna i parken. Jag kunde plocka så mycket frukt jag önskade.

En dag kom Gösta Olsson och sa att han noterat att jag inte hade någon bil och undrade om jag ville köra han 30-tals Mercedes som stod i garaget. Jag var tvungen att avstå för jag hade nog inte råd att köpa så mycket bensin som detta kolossala bilmonster slukade. Dessutom vågade jag inte ta ansvaret för den bil han behållit av sentimentala skäl eftersom det var hans första stora åkdon.

ARKITEKTEN LIKSOM DEN GAMLE trädgårdsmästaren hälsade ofta på för en pratstund och för att titta på vad jag gjorde för dumheter.

Gösta Olsson berättade en dag att trädgårdsmästaren gått och påtat i jorden när han plötsligt avlidit mitt i gärningen, vilket Olsson tyckte var ett önskvärt öde.

Som om det fanns högre makter som uppfyllde önskningar, dog han själv en dag han stod och i telefon och beställde hem sin bil.

Han efterlämnade en ansenlig förmögenhet till sina båda döttrar, vars oenighet om arvet gjorde att jag kunde vara kvar ännu en tid.

Här byggde jag med en svågers hjälp två skulpturer som sattes upp på Rosengård.

Hit kom min son Torben efter skolans slut och hade det ganska skönt.

Ja, om man bortser från då han på grund av den nye trädgårdsmästarens doberman blev tvungen att sitta i ett träd i väntan på hjälp. Denna hund hade en valp och det enda riktiga och mycket svåra med att möta dessa när de i vild karriär kom rusande, var att stå absolut stilla. Svårt för vem som helst och jag såg ofta till att vara inomhus när dessa bestar fanns på tomten.

En del kollegor hälsade på när de ville sträcka ut sig på gräsmattan eller äta ett äpple.

VI BODDE PÅ NORREGATAN 12 och var tillfreds med det. Vi hade vänner som skaffat sig eget hus och eftersom jag gjort skulpturer till Rosengårds miljonprogramsbygge hade vi fått pengar på banken och även vi drabbades av en viss lust till ett hus. Men hade gett upp tanken när vi en kväll på Cabaret Fredagsbarnen kom i snack med Ole och Inger Svensson som berättade att de skulle köpa hus på Gamla Väster. Det visade sig att det var ett hus som min hustrus föräldrar ägt och som hon hade barndomsminnen från.

Ensamt kvar.

INGERS FÖRÄLDRAR invandrade från Tyskland efter första världskrigets slut. Hennes far Kurt Staehr var gravör och anställdes som sådan i Lund. Sedan startade han Malmö Gravyrverkstad och hade så småningom råd att köpa huset som låg på Långgårdsgatan 7.

Inger och hennes systrar Solvig och Barbro bodde här under några år. Hon ville återse miljön, och vi fick följa med paret Svensson för att titta på det.

Algot Bengtsson hette säljaren och hade köpt huset av min frus pappa 1945. Flickornas mor hade gått ur tiden och kort därefter dog även fadern.

PARET OLE OCH INGER HADE TÄNKT köpa tillsammans med någon annan men efter en vecka ringde de oss och frågade om vi var intresserade eftersom de inte lyckats skrapa ihop pengar till handpenning.

Det var 70-tal och konstlivet hade styrts in i partipolitisk propaganda, vilket fick mig att tappa skaparlusten.

Jag insåg att huset krävde en stor arbetsinsats om man inte hade pengar att hyra arbetskraft.

Det regnade igenom taket på flera ställen och hade utedass, men stommen var bra och det drog i oss så vi hoppade på det.

En som vi kallade banka-Bengt skrev nödiga pappershandlingar och Hasse Hasselgren som var arkitekt gjorde ritningarna för ombyggnaden.

Husets banklån räckte inte till ett nytt tak men Egmont (Ingers arbetsgivare) stod som garant för taket, vilket svart arbetskraft från ett närliggande bygge fixade, så jag slapp att springa och tömma spannar när det regnade.

För rörarbetet lyckades jag få OK att lämna ett fast pris vilket ingen annan firma ville ge.

Detta gjorde de aldrig om eftersom de gick med en kraftig förlust.

Håltagningar och grävning fick jag stå för själv.

Detta var ett jobb för en arbetslös konstnär och från det år jag fyllde 50 har jag inte saknat sysselsättning.

Det bara fortsätter och nu försöker jag lära vår son Torben, det jag själv lärt mig, så att huset även efter oss får en vårdare.

Säljaren Algot Bengtsson hade fått i huvudet att han skulle vara vår hyresgäst, vilket skulle gjort det svårt att få plats till ateljé.

Det blev en seg förhandling som äntligen efter ett par månader utföll till vår fördel.

Under denna tid hade en annan spekulant lagt upp kontanter på bordet men Bengtsson uppgav då att huset var sålt till oss, vilket vi inte själva visste .

Nu gällde det bara att få honom ur huset men han tyckte inte att vår lägenhet passade honom så han skaffade sig en annan.

VI KÖPTE HUSET MED ALLA inventarier som han skulle lämna. När vi gick igenom dessa och jag råkade säga att det var en fin möbel eller tavla så försvann samma möbel eller tavla dagen efter.

En spegel i tamburen fick inte plats i bilen han hade med, så han frågade:”Har du en ”sav” Persson?”

Jag blev förfärad med tanke på att han tänkte såga av en massa handgjorda träfigurer. Jag vägrade låna honom den.

Då frågade han om jag ville köpa spegeln! Han ville att jag skulle betala extra för det vi redan rent tekniskt hade betalt!

Jag blev fräck tillbaka och bjöd honom 10 kronor!

Han tänkte tyst på det och sa efter 3-4 minuter: ”Trettan”.

”Inte ett öre mer än 10 kr, då får den hänga kvar tills du kan hämta den med en större bil”, sa jag.

Den hänger kvar efter 40 år och varje gång vi i familjen skall säga 13 så blir det TRETTAN.

Han påstod att han gick under namnet Rige-Bengtsson. Han hade bland annat haft butik här på Gamla Väster varför två stycken varuautomater i rostfritt stål fanns i ett rum. Den ena fick vi behålla.

Inger och jag gick på Kockska Krogen den dagen husaffären blev klar. Vi trodde att vi inte skulle ha råd till det i framtiden då allt kapital skulle gå till ombyggnaden.

Så fel man hade!

Det var en lysande affär som idag ger oss möjlighet att om vi så önskar gå på krogen varje dag och det hände redan efter ett par tre år att vi åter kunde unna oss denna lyx.

Om vi inte skulle ha pengar att köpa en bil av senaste modell kan vi emotse ett banklån med huset som säkerhet. Ränteavdraget på skatten gjorde det förmånligt att amortera, vilket på den tiden var en regel.

VÅRA INSATSER HAR FÖRSETT OSS med var sitt par spenderbyxor nu när vi inte har så mycket lust att ikläda oss dessa lyxiga plagg.

Konstutövare och deras föreningar

TILLVARON TER SIG OFTA OLOGISK och utan struktur, fylld av hullerombullerhändelser så att man lätt missar de väsentligheter som inträffat under de över 40 år vi bott på Gamla Väster. Därför liknar nedtecknandet en kaotisk röra med mycket trivialiteter.

Att fokus läggs på personer tycks mig viktigt och sammanslutningar i organisationer likaså.

Jag börjar med de tunga grundstenarna så att jag förhoppningsvis kan lätta på slutet.

NÅGON GÅNG I MITTEN av 50-talet då Skånska Konstnärsklubben företrädde konstnärerna och fungerade som en sorts fackförening, organiserades det en KRO Syd-avdelning som övertog det ansvaret.

Konstnärernas riksorganisation (KRO) var från början en aktiv förening som hade många medlemmar på sina möten. Det fördes strider om vem som skulle sitta i styrelserna.

KRO var starkt pådrivande i tillkomsten av Konstnärernas Kollektivverkstad, förhandlade fram lokaler och tillsatte styrelser.

Fast många inte anser eller vet det, tryckte KRO på för tillkomsten av ADDO-ateljeerna.

Som facklig organisation kunde KRO inte fungera i mera kommersiellt präglade ärenden som t ex att tillsätta konsulter.

Därför bildades något som fick namnet Konstnärscentrum Syd (KC syd).

Arbetsförmedlingen i Malmö blev snart, trots varningar från äldre konstnärer, en partner som ville överta och organisera oss.

Vi konstnärer försökte hävda att det var var vi i KC som hade kunskapen om vilka som var utövande konstnärer. Men Arbetsförmedlingen

antog ändå alla som påstod sig vara det. De lade ner mycket jobb med bl a telefonsamtal runt halva jorden för att kolla uppgifter som för oss ansågs uppdiktade. Dagens utvecklade telefonsystem fanns ännu inte, så det var ett styvt och onödigt dyrt arbete.

När det skulle ges ut en förteckning över allvarligt syftande konstnärer uppstod genast en konflikt. Arbetsförmedlingen fick inte godta någon över 65 år, en ålder då många står på höjden av sitt kunnande. Det var meningen att de skulle pensioneras. Det fick oss att göra en egen katalog som vi på mitt förslag kallade ”Vem Gör Vad ? ”

STURE JOHANNESSON TILLHÖRDE de konstnärer som ogillade fackanslutningen. Ändå bevistade han ett möte då en ny ordförande för KC syd skulle utses. Han blev till sin stora förvåning föreslagen och vald. Så paff var han att han inte kom sig för att protestera.

Jag fick följa med honom som sekreterare och hade en del besvär med att hålla efter honom när utsvävningarna blev för många. Vi ordnade ett större anslag från moderföreningen i Stockholm, köpte kamerautrustning och skaffade en lokal för vårt kontor på St Pauli Kyrkogata.

Jag lärde mig tyvärr aldrig riktigt lita på herr Johannesson.

NÄR DET GÄLLDE KONST frågade pressen alltid efter KROs åsikter, vilket de idag brukar fråga gallerister om.

KRO lät inget vara osagt, när det gällde orättvisor. Vi vande oss vid att tvister löstes och mången ordförande skaffade sig ett rykte, som de rent personligt hade både besvär och nytta av. Det skreks om att organisationerna gynnade sina vänner när det gällde att tillsätta konsulter och att dessa i sin tur gynnade sina. Man undrade ofta om hur man skulle kunna känna till vad som gjordes om man inte kände andra konstnärer.

DEN SOM ARBETADE MEST för att Konstnärernas Kollektivverkstad (KKV) skulle komma till stånd var Thure Thörn. Med KRO bakom ryggen lyckades han få en lokal ute i Fosie Industriby. En hel del offentlig konst tillkom här. Det hölls dessutom många kurser i tekniska ämnen som t ex svetsning och emaljering. Senare uppstod en Grafisk kollektivverkstad och en Textil.

Thure var inte populär hos alla och efter några år uppstod en schism. Den uppfattade jag som framkallad av Thures vana att uttrycka sig en aning kantigt. Dåvarande ordföranden Jens Evald Hansen krockade rejält med Thure, som ville att KRO skulle ha stort inflytande. Jens gick väl segrande ur striden och verkstaden fjärmade sig från KRO för alltid.

Den hade då redan flyttat till mycket större lokaler.

DET VAR JENS OCH JAG som förhandlade fram den nya lokalen vid Ystadsvägen.

Först ville man bara ge oss gårdshuset där gjuteriet nu ligger, men sedan fick vi delar av den nuvarande stora verkstaden.

Snickeriet med balkong upptogs av färghandelns lager och balkongen i stora hallen var och upptagen av andra. Vi armbågade oss in även här och fick till sist det utrymme som nu är KKV.

När diskussionerna om gjuteriet började ville den förre ägaren ha ersättning för takhissen. 10–20 000 kr. Vi påstod att vi inte behövde hissen och ville bli av med den. Eftersom flyttningen av den kunde bli mycket dyr, erbjöd vi ägaren att den kunde den få hänga kvar eftersom den ändå inte var i vägen. Det var ett högt spel, för vad vore lokalen utan hissen.

Sedan återstod att flytta in med gemensamma krafter.

JENS VAR UTÖVER ORDFÖRANDE för verkstaden, även ordförande i KRO tre till fyra år. Även i KKV ingick jag som sekreterare någon period och jag önskar att jag sparat de protokoll jag själv skrev. Nu får jag försöka minnas fritt med stöd av de fåtal anteckningar jag har och kan ta riktigt fel i många fall. För det ber jag halvhjärtat om ursäkt och undrar om alla andra har så förbaskat rätt alltid? Jag har sett en hel del historieskrivning som slirar värre.

1986 VALDES JAG IN I Malmö kommuns konstnämnd .

Utöver Thure Thörn fanns det inte många konstnärer som var medlemmar i det Socialdemokratiska partiet. De få som var organiserade blev omedelbart valda att sitta i konstnämnden. Thure brukade betona att han faktiskt blev invald av Högerpartiet trots att de kände till hans politiska hemvist åt vänster. Man behövde utövande konstnärer i alla partier.

Konstnärerna var inte helt nöjda med alla som blev invalda i denna konstnämnd och fick alltid veta att man skulle organisera sig i ett parti om man ville ändra på sakernas tillstånd.

Nämnden hade tillkommit för att stödja det Malmöitiska konstlivet med inköp, att rekommendera namn för stipendier, föreslå tävlingar, jury-medlemmar och yttra sig i alla konstfrågor.

Detta sköts numera av opolitiskt tillsatta tjänstemän som övertagit allt från de folkligt valda. Följaktligen sitter de tills pensionen inträffar och inte ens då släpper de greppet.

VI VAR ETT ANTAL KONSTNÄRER, som på en tillställning hos en kollega, dryftade dessa frågor och kom överens om att anmäla oss som medlemmar i SAP. Orsaken var att vi ville förhindra en på den tiden mycket impopulär målares inval i konstnämnden.

Tre av oss ställde upp och blev valda.

Vi hade lyckats så långt, men den av oss utstötte kom till vår fasa in i en annan nämnd .

SAP HADE INTE FÅTT MAJORITET i kommunalvalet så ordföranden i konstnämnden kom från Folkpartiet, vars högsta önskan var att lägga ner den. Men innan dess företogs en undersökning av var de av oss inköpta, i museet deponerade konstverken, tagit vägen. Detta ledde till den dåvarande chefens avsked. Han hade bytt ut de bästa av inköpen mot en del porträtt.

Inköpsnämnden var förbjudna att köpa porträtt så han blev enkelt avslöjad.

MAN SKULLE TRO ATT Folkpartiets önskan skulle glömmas men de behöll sin tro på tjänstemän.

När det blev tid för några av de olika partierna att tillsamman gå ut och handla konst på stadens gallerier träffades vi på Lilla Torg där Skånes konstförenings visade en utställning av Hasse Hasselgren. De borgerliga medlemmarna vägrade att gå in med motiveringen att det var för folkligt. Istället styrdes kosan mot Börjessons verkligt kapitalistiskt kommersiella galleri på Hamngatan. När de ville gå in dit för att handla var det min tur att vägra.

Det hör till saken att alla i inköpsnämnden måste vara överens och skulle skriva under ett protokoll över köpen.

Jag var blåögd nog att tro att konst inte skulle köpas med politiska glasögon. Den konstsynen förvånade mig. Men det var då!

Den folkpartistiske konstnären Kennet Gross fick som nämndens ordförande slutligen nöjet att lägga ned det hela. Konst köptes nu på andra platser.

NÄSTA VAL VANN SAP och jag blev, utan att bli tillfrågad, nominerad som medlem i en återinförd konstnämnd. Jag skrev till partiet och avstyrde det, eftersom jag har aldrig kunnat se mig själv som politiker och dessutom var okunnig i mötesteknik.

Valberedningen hittade Lizzie Lundberg.

De utövande konstnärerna tappade alltmer mark till de teoretiskt skolade. Detta framgick tydligt när ett 50-tal utövande skånekonstnärer erbjöds att deltaga i firandet av det nya millenniet genom att få göra is-skulpturer på Stortorget alldeles gratis.

Tänk att Malmös välvilja sträckte sig så långt!

Jag hade deltagit i en snöskulpturtävling i Kiruna och fick därför också detta flotta erbjudande. Det gick ut på att vi fick ett utmärkt tillfälle att göra PR för oss själva. Det skulle vara konstnärernas gåva till medborgarna och stärka Malmö som kulturstad.

Konstnärerna bjöds in från hela Skåne och förväntades att betala resan själv. Det hela skulle ta ett par dagar men inga arvoden för övernattningskostnader skulle utgå. Som Christel Khan uttryckte det: ”Jag undrar hur många rörläggare och elektriker som skulle nöja sig med att någon säger: Oh, så fint du dragit den här ledningen.”

Det hela skulle få en ståtlig inramning med många avlönade och berömda musiker. Fyrverkeri som ju inte är gratis samt stora fasadprojekt och ljusspel skulle förekomma.

Detta gjorde mig smått förbannad och en mindre storm utbröt. Staden backade och när KRO skickade öppna brev till organisatören föreslogs att vi skulle ha ett möte. Där fick vi efter mangling ett bud. Snöknivarna, som värderades till 3 000 kronor, skulle vi få behålla. Därutöver utgick ett arvode på 2 000 kronor. Själv avstod jag från medverkan i eventet och tillhör inte de skånska konstnärer som innehar snökniv.

NÄR KRO VAR MYCKET AKTIVT i Skåne, urskiljde sig en del personligheter.

En man inte kunde undgå att träffa, var var Helsingborgaren Thomas Nordbäck, som var uppköpare för Statens konstråd.

Till det yttre liknade han min föreställning om en rysk furste och uppförde sig lika självsäkert som en sådan. Han syntes på utställningar och köpte konst vilket är en sällsynthet i dag.

KRO syd skickade varje år 7–8 delegater till KROs riksmöte i Stockholm.

Thomas och jag var ett år samtidigt på ett möte vilket pågick två hela dagar från morgon till kväll. Det var rätt påfrestande så efteråt bestämde jag mig för att sova över ännu en natt. Thomas gjorde detsamma och på mitt hotellrum delade vi en flaska innan vi skulle ut och äta.

Som tillresande lantis brukade jag besöka antingen Konstnärsbaren eller Operabaren och jag hoppades att Thomas kände till bättre ställen. Men han påstod bestämt att Operabaren var överlägset bäst och att han där knutit många förbindelser. Bland annat träffat en direktör för en stålverkstad, som kunde tillverka den kula i rostfritt stål som Thomas skissat och behövde hjälp med. Den skulle uppföras på paradgatan i Helsingborg.

Det avgjorde saken och under promenaden till Operabaren berättade Thomas att han vid senaste besöket där hade stött på en man som blivit förmögen på att exportera grafisk plåt till Ryssland. Mannen skvätte drinkar omkring sig till alla i närheten. Thomas hade missat flyget hem och hade inget hotellrum. Men även detta lovade Plåtmannen att fixa genom att bjuda hem honom för övernattning. Nu var det inte längre någon brådska. Festandet drog ut på tiden varefter en taxi övertalades att köra de båda festprissarna hem. Bilen stannade på en adress på Strandvägen där de tumlade in i en skock festklädda människor. Alldeles innanför ytterdörren!

Nu antog Thomas att de hamnat på ett vattenhål för övre Östermalm och kände sig felplacerad med sin skinnjacka och jeans bland smokingarna.

Genom revor i den Operabarbariska florshuvan lyckades vår hjälte glimtvis uppfatta att alla lägenheter på nedre våningen öppnat sina dörrar så att en gemensam festplats uppstod i den stora trapphallen. Hans något avtrubbade världsvana skrek på omedelbar skärpning. I våningen till höger skymtade en bar till vilken han med en heroisk behärskning styrde kosan och frågade mannen bakom disken: ”Vad dricker man här?”. En annan man vid höger armbåge svarade:” Whiskey, du kan ta min.”

Thomas tog emot den, sa skål och upptäckte att det var kungen varvid han mumlade:”Tack ers majestät.” Kungen vinkade avvärjande och sa något om att inte bruka titlar i dessa sammanhang.

Det djupsinniga samtalet avbröts av att Plåtmannen just blev insläpad av tvenne andra som bestämt menade att de fick fortsätta festandet högre upp i huset dit de också begav sig. Plåtmannen hade sin boning alldeles ovanför Märta Philipssons våning

Han hade lyckats dansa omkull med drottningen Silvia, vilket förklarade allt!

Under tiden som denna otroliga skröna berättades hade vi nu anlänt till Baren som visade sig lika fullsatt som jag förmodat. Ur folkmyllret reste sig då en man och hojtade: ”Tjenare Thomas , det var länge sen vi var på kungamiddag!”

Vi trängde oss ner hos honom.

Jag och vi andra som satt vid samma bord fick oss nu till livs den historia, jag nyss försökt låta bli att tro på.

Plåtmannen bjöd mycket riktigt alla vid bordet. Det var bortåt 10 personer där man kunde se en mycket känd sångerska och poeten Olle Adolfsson.

Thomas berättade att den tidigare omtalade stålskulpturen skulle invigas av kungen senare samma år och jag lovade att närvara. Tyvärr missade jag dagen.

I tidningsreferat kunde man läsa att såväl kungen som Thomas signerat verket men att ett stavfel insmugit sig.

Men det var Thomas som stavat fel och inte som man kunde tro, Kungen med sin ordblindhet!

Senare förhörde jag mig med Thomas om huruvida kungen visat tecken på igenkännande. Thomas menade sig ha sett ett igenkännande i majestätets ögon åtföljd av en nådig nick.

SKÅNE-AVDELNINGEN AV KRO är i dag kanske den tystaste av Sveriges KRO-distrikt och lockar inte så många nya medlemmar till mötena. De har antagligen svårigheter att få ihop styrelser.

Inte heller Skånska Konstnärsklubben med sina åldrande medlemmar visar någon vitalitet och befinner sig långt från den tid då de betydde något och faktiskt gav ut en egen tidning.

Med konstnärsklubben har jag haft ett långt samarbete. Det mesta

har handlat om mitt jobb med klubbens stugor.

Jag avstår från att skriva om det eftersom det ligger så nära i tiden och är värt en egen bok. Det måste framhållas att utan gynnare som Tage Nilsson och Greta Thurén hade klubben inte kunnat existera så länge som den gjort.

UNGA KONSTNÄRER VERKAR inte ha någon större längtan att arbeta för varandra och fyller inte på i de föreningar som är till för att tillvarata deras intressen. Det finns för många genier nu.

Förr hade vi bara Rooke och om Bengt Rooke behöver jag inte heller skriva så mycket utan hänvisar till hans egen hemsida. Många med mig kommer ihåg hans tillställningar på Odengatan i Limhamn där man träffade en massa folk som av en eller anledning var aktuella. Bengt omgav sig gärna med dessa och de kom.

En sådan kväll då jag befann mig i ett samtal med en intressant person, meddelades att jag hade telefon där det frågades varför jag inte kom till Limhamns Konstförenings årsmöte. Jag påstod att kvällen var bestämd långt innan jag visste att ett sådant möte kom till min kännedom. Det var ju inte riktigt sant men valet av ställen att tillbringa aftonen var självklart. Konstföreningen envisades och de ville att jag åtminstone kunde komma en liten stund. Jag gick med på en ytterst liten sådan, gick tillbaka, ursäktade mig och försäkrade att inte låta mig väljas in i något. Det var min misstanke att styrelsen behövde min värdefulla medverkan.

Efter en timme återkom jag till festligheten som en av Limhamns Konstförenings allra första stipendiater!

Det var det mest överraskande stipendium jag någonsin fått. Jag hade varit fullständigt ovetande. Det var inte ett stipendium som kunde sökas. Nu skålades det för mig som var nöjd med att ha tillbringat kvällen på två så givande platser samma kväll.

SOM UNG OCH MYCKET GRÖN akvarellmålare blev jag inbjuden att utställa hos Malmö Allmänna Sjukhus (MAS) konstförening. Vi var två som ställde ut samtidigt och den andre var Max Walter Svanberg som jag respekterade mycket. Såg upp till.

Efter vernissagen spelade en liten orkester till dansen som började när maten var uppäten och kaffet och drycken serverades. Jag hade anlänt i en ny och för min kassa, dyr kostym. Jag kände mig välklädd.

Vi utställare satt tillsammans och jag fann Max Walter mycket vänlig och språksam.

När vi nådde fram till groggarna (på den tiden en vanlig dryck som bestod av någon sorts sprit blandat med sockerdricka eller vichyvatten) förhörde jag mig om vad som drev honom i skapandet och fick det enkla svaret att man har två kulor.

Vid det laget hade våra gester blivit yvigare och Max Walter skvätte grogg på min nya kostym. Jag klagade högt och så förargat jag tordes men han sa: ”Asch – världsliga saker!”.

Då hällde jag groggen över honom utan att han rörde en min. Max Walter som var svårt handikappad av polio kunde ju inte göra något annat, men jag tyckte inte att det gav honom rätt att göra vad som helst.

Jag hade inte händelseförloppet klart för mig efteråt, och tvivlade på mitt dimmiga minne tills någon upplyste mig om att jag hade hällt över honom hans egen grogg.

Då fattade jag. Jag drack själv inte utblandad sprit och skulle aldrig ha offrat min egen oblandade ”grogg”.

Nu hade festen accelererat. Kontrabasisten i orkestern hade tänt till på en av de ystra sjuksystrarna och ville bedansa henne.

Han bad mig ersätta honom och efter en snabblektion på instrumentet, spelade jag för första och enda gången i en orkester. Det blev ett kort framträdande. De övriga orkestermedlemmarna bad mig sluta. Jag vet inte om det berodde på att vi inte spelade samma melodi eller om jag tyckte de spelade onödigt fort.

Max och jag fortsatte att pokulera och hans förtjusning i blommor gjorde att vi som groggtilltugg åt upp bordsdekorationerna som var smakfullt arrangerade.

Tidigt på morgonen lullade jag hemåt hysande en viss ängslan över blommors ätlighet.

SKÅNES KONSTFÖRENING var en betydande faktor under många år. De hade som mest 20 000–22 000 medlemmar då Uno Kampmark var starkt drivande.

Som jag tyckte att det hämmade min utveckling, avstod jag i tio år från att delta i de jurybedömda salongerna, men återkom 1969 och fick då ett av de tre stipendierna tillsammans med Gunnar Norrman och Mats Hansén.

Siljablo spelar fanfaren för JHP. FOTO: B ANDRÉASON

Tre stipendiater. FOTO: L BOGARDY

Vernissagerna på Konstföreningen lockade mycket publik och orsakade lång kö utanför konsthalens entré. Det var festliga tillställningar. Arga konstnärer, besvikna konstnärer och konstnärer som var missnöjda med hängningen blandades med de nöjda och glada. Skånes kända ansikten var på plats: Arvid Widerberg med sonen Bo, bokförläggaren Bengt Forsberg (han med *Kärlek 1, 2, 3* o s v), skådespelarna och konstnärerna. Arkitekten Sten Samuelsson, som var konstintresserad, gick på alla utställningar med musik och dans med efterfester. Även när man inte deltog i utställningarna, fanns det inget så roligt som vernissagefesterna där alla var med. Tidningarna bevakade och rapporterade noggrant om vem som hade de snyggaste klänningarna och det längsta respektive kortaste håret. Man minns särskilt när Gunnar ”Siljablo” spelade till dansen på ett sätt att det var stört omöjligt att sitta still. Vagn Jakobsen satt ofta och ritade av publiken om inte Anders Sten gjorde det.

MERETE HERRSTRÖM BLEV intendent efter Uno Kampmark. Hon var en vänlig men bestämd kvinna som suttit på flera betydelsefulla stolar.

Personligen har jag samarbetat med henne när vi hängde ett par av konstföreningens största utställningar på konsthallen. 563 verk av 142 konstnärer och 6 inbjudna, berömda norska utställare. Man noterade en vernissagepublik på omkring 20 000 besökare, det var vanligt på den tiden. Då hade Bertil Andréason tagit över som intendent.

Till konsthallschefernas förargelse såldes det konst. Dessa chefer motarbetade Konstföreningen i alla år och fick till sist ut föreningen som aldrig repade sig. Särskilt energisk var en som hette Springfelt och var hämtad från Stockholm. De unga konstnärerna vågade inte stötta föreningen och utställarna blev idiotförklarade av konsthallschefen. Jag minns att yngre konstnärer fick varningar för att ställa ut med Skånes Konstförening. Många av dem drog öronen åt sig inför utsikten att inte få vara med på de samlingar cheferna själv försökte konkurrera med i konsthallen.

SKÅNSKA KONSTNÄRSKLUBBEN gjorde ett studiebesök på konsthallen när Springfelt stod för demonstrationen av en utställning.

En av klubbens medlemmar frågade då vem det var som bestämde vad som var konst.

Springfelt svarade: ”Det gör jag!”. Så snackar en ickeutövare.

Själv deltog jag inte i den visningen eftersom jag redan visste att konstutövarna räknades som intet samt att förevisaren av utställningen var en av de som räknade sig själv till de stora elefanterna, såsom Nittve, Bo Nilsson och dess likar.

Utövarna nådde inte ens upp till deras fotknölar och Malmö fick dras med dom i många år.

OK, DET FINNS ARSEL bland utövarna också men de blir inte lika intensivt och lika ofta slickade som ickeutövarnas redan våta bakar. Skrämde det folkliga intresset dessa chefer?

Kom själva konstnärerna för mycket i fokus?

Var det konsthallsnämnderna som var de skyldiga och borde synas i sömmarna? Var de helt enkelt avundsjuka för att publiken strömmade till?

BERTIL ANDRÉASON VAR DEN siste intendenten som höll i de sköra trådarna när det gällde utställningar på konsthallen, han hade utmärkt sig genom att i konstföreningens regi anordna Big Scale-85 som var stort och täckte hela staden.

Första året 1985 deltog 10 konstnärer från 6 eller 7 länder vars verk visades i parker och på öppna platser. Bertil stod också för Big Scale-88. Det var menat att bli en triennal.

Det hela var Bertils egen idé och han lade ner ett stort arbete på att skaffa sponsorer.

Jag kan mycket väl tänka mig att mången konsthallschef hade velat stå för den bravaden.

DE JURYBEDÖMDA utställningarna hänvisades till konstiga lokaliteter dit publiken inte hittade. Bertil hann med att producera boken Konst i Skåne 1904–1984 till föreningens 80-årsjubileum. Skånes Konstförenings återtåg inleddes med att galleri och kontor flyttade från Lilla Torg till allt sämre platser och som jag ser det med allt sämre ledare.

Skånes konstförening bidrog till sin egen marginalisering och till konstteoretikernas strålande uppgång. När man funderar över vad dessa ickeutövare var så rädda för slår det mig att det troligen var deras egen framtid som skrämde dem.

Ett försök att skriva Malmös konsthistoria har jag sett för en tid sedan och i denna framhålls sådana gallerier som ”Rum” och Sture Johannessons galleri som framstående. ”Rum” var ett synnerligen dött ställe som sällan var öppet och Stures galleri var hans egen ateljé som ingen annan än han själv ställde ut konst i. Många andra gallerier räknades upp, vilka jag aldrig har hört talas om medan andra förbigicks med största möjliga tystnad.

Man märker en klar njugghet. Det påminner om den attityd herrar Springfelt och hans medlöpare, visade inför all folklighet och särskilt märks tystnaden kring Big Scale, Bertil Andréasson och Skånes Konstförening. Det är som om de aldrig har funnits eller ens inträffat. Alla de många tusentals individer som såg dessa utställningar har icke existerat och i så fall skulle inte heller deras barn finnas till. Fan vet om det 30-åriga kriget inträffat.

DET HÄNDE OFTA ATT VI TOG hem folk till eftersits och ett sådant tillfälle inträffade när den franska galleristen Denis René visade sina utställare på konsthallen.

På den fest som kom efteråt satt hon vid sidan av Eje Högestätt som inte verkade intresserad av att prata med henne, vilket ingen annan heller gjorde. Min fru tyckte synd om gästen som verkade uttråkad och började språka med henne på knagglig franska och vid festens avtagande bjöd hon hem henne på ett glas vin och en bit ost. Denis René tackade med glädje ja och åtföljdes av en yngre manlig sekreterare som på vägen till oss råkade försvinna med någon kvinna. Med oss var Bertil Andréason och Siv samt Cristina Campbell med flera.

Men vi hade en katt.

Bertil som var allergisk mot kattor föreslog att vi istället skulle gå hem till Cristina vilket vi gjorde. Jag har ett dimmigt minne av vilka fler som var med men Inger och jag gick så småningom hem och lade oss.

Vi hade just kommit till ro när den försvunne sekreteraren ringde på porten och undrade om festen var slut. Klockan var bortåt fem på morgonen och vi hänvisade honom hem till Cristina.

Har aldrig hört hur det slutade men titt som tätt damp det ner inbjudningar till vernissage från Galleri Denis René i Paris.

VI BESÖKTE FORTSÄTTNINGSVIS Fredagsbarnen som var något väldigt unikt och om vilket det redan har skrivits lyriskt.

Vi släpade med oss vänner dit och släpade med oss folk därifrån, precis som vi brukade.

Malmös konstliv pågick och jag som inte fann mig tillrätta med det, sysslade med husrenovering men hoppade in då och då. Ett stort jobb fick jag när jag vann tävlingen om att smycka torget i Svedala. Jag behärskade nu alla arbetsmomenten som behövdes och gjorde själv allt ute på Konstnärernas Kollektivverkstad. Det tog ungefär ett år.

GALLERI STRÖGET KOM TILL på grund av att jag efterlyste utställningsmöjligheter i mitten av 60-talet och att en konstintresserad person i konsumentföreningen Solidar fick reda på detta och erbjöd mig att ta hand om lokalen som låg i det nu rivna huset Södergatan 15.

I dåtidens Malmö var det glest med möjligheter att utställa. Här fanns galleriet i Sydsvenskans källare på Gustav Adolfs torg, Anderssénss, galleri Leger, Rådhuset och museets lokaler.

I stort sett allt.

Därför var det riskabelt att ensam stå för ett galleri och utsätta sig för kamraternas anstormning. Jag ville ha en partner att skylla ifrån mig på, vilket Solidar förstod och föreslog CO Hultén som jag inte trodde var intresserad av samarbete. Jag begärde Thure Thörn som var en i mina ögon arbetsvillig man. Det ingick nämligen i det hela att med

Thure visar Galleri Ströget.

egna händer inreda lokalen, vilket vi gjorde.

Vi fick mycket riktigt en lång rad efterfrågningar och hade bara att välja. Vi tog 20 % på försäljningen men fick enligt styrelsens beslut inte gå med vinst.

Styrelsen bestod av direktören för Solidar Allan Nilsson, Disponenten Nils Karlström, personalchefen Birger Björk, tidningen Arbetets chefredaktör Frans Nilsson samt konstnärerna Thure Thörn och Jan Harry Persson. Vi konstnärer bestämde urvalet av utställare.

Eventuellt överskott skulle utdelas som stipendium vilket också skedde tre gånger.

Ada Thörn var värdinna och fick en mycket liten ersättning. I övrigt arvoderades ingen.

Solidar inköpte en mindre sak av mig för 300:- men Thure blev gratis utnyttjad i de 3–4 år tills huset revs. Snålt!

NÄR GALLERI STRÖGETS HUS skulle rivas uppstod nya behov av lokaler och lägligt nog, hade alla konstutövare i Skåne slagit sig ihop till något som kallades SKYS.

Här samlades alla yrkesverksamma konstutövare i en enda organisation. Skådespelare, Författare, musiker och bildkonstnärer bildade en styrelse med initiativtagaren Georg Fant, författarna Hans Peterson och Dagmar Edqvist samt skådespelaren Olov Bergström vilken redan på första mötet visade på ett räligt humör gentemot Georg Fant. Konstnärerna Thörn och Persson ingick i denna den första styrelsen.

Vi ville ha någon plats till galleri med kontor och författaren Dagmar Edqvist visade sig vara en driven och entusiastisk aktör som på krokiga vägar med mycket charm lotsade oss fram till lokalen vid Stortorget.

Någon större stiftelse stod för upprustningen av själva lokalen plus kompanihuset. På själva invigningsdagen var många kulturförståndiga människor närvarande och den samlade presskåren hade många offer att välja bland. Fritiof Nilsson Piraten var ett hett byte som placerade sig i en bekväm stol och plockade fram sina cigariller. Vips, framsträckte den samlade pressen sina cigarettändare som Piraten viftade bort eftersom bensindoften var rena giftet.

Själv rökte jag vid den tiden en liknande cigarill och erbjöd Herr Piraten en säkerhetständsticka från Jönköping. Den mottogs med en nådig nick och när reportrarna började ställa frågor tyckte han att de kunde

fråga Gabriel (Jönsson) och de lämnade mig och Tage Nilsson ensamma med Piraten som nu kände sig befriad och kunde ägna sig åt berättandet som ju var favoritsysslan.

En kväll på Konstnärscentrum.

Han ställde sig och blickade ut över Stortorget och menade att utsikten var enastående eftersom man härifrån kunde se inte mindre än 4 krogar! Det fick honom att dra sig till minnes en historia som utspelades i en typisk avkrok på engelska landsbygden där befolkningen räknade cirka 200 själar och som hade 15 pubar att tillgå. Detta ansågs vara mera än i underkant varför glädjen blev stor när det en dag dök upp en skrivelse från högre ort där det meddelades att man skulle berikas med en ny pub. Allmänt menades det att behovet var skriande. Tiden gick och ingenting hände. Byns åldermän kände att gränsen för tålamodet närmade sig varför påminnelser skickades iväg till höga vederbörande både en och flera gånger.

Slutligen ankom en skrivelse från myndigheten att man hade införskaffat en ny pump och att den skulle vara på plats inom kort!

Detta var ju inte någon särskilt intresserad av och medan man återgick till sin påvra vardagstillvaro på de pubar som fanns tillgängliga, talades hårda ord om stavningskonstens djupa förfall

Det är en omöjlighet att efter 40 år försöka återge Piratens egna ord så jag berättar bara vad som enligt honom, tilldrog sig fast med mina egna ord.

I FLERA ÅR VAR KONSTNÄRSCENTRUM en naturlig mötesplats där det förutom själva galleriverksamheten arrangerades föredrag och debatter för allmänheten. Det fanns dessutom en livligt besökt Grafikbank. Stortorget var en fin adress och var en välanvänd plats för olika sammanslutningar som hade sina möten där. Man kunde alltid räkna med att träffa på en kollega att skvallra eller dricka en kopp kaffe med. Något liknande kan inte Malmö ståta med i dessa dagar.

SKYS var en ståtlig satsning med Georg Fant som pådrivare. Det arrangerades något som kallades KULTURAMA som pågick i en hel vecka med konst upphängd på skärmar både på ”Gustav” och Stortorget.

Teater visades gratis på Victoriabiografen. Georg Fant regisserade några korta pjäser av Harold Pinter.

Biblioteket visade utställningen ”Thalia 300 år i Malmö”

Skåneförfattare, bland andra Göran Sonnevi, Dagmar Edqvist och Sven-Crister Swan berättade om sina ej publicerade verk.

Det korades en ”Miss Kulturama 65”.

Det ordnades fester för medlemmarna där vi svängde våra lurviga i takt med ”Siljablo”.

Lasse Holmqvist och författarinnan Dagmar Edqvist såg till att vi konstnärer dekorerade och att skådespelare och sångare underhöll oss förstklassigt och drev varann till stordåd.

GALLERIET SOM TOG 20 PROCENT av försäljningen av konst började lägga pengar på hög för att kunna erbjuda utställarna betalda frakter m m. Detta stack i ögonen på de andra föreningarna som pockade på delar av vinsten.

Skådespelare, författare och andra gav inget av sina inkomster så vi kunde och ville inte gå med på några delningar. I så fall hade vi ju i stället kunnat slopa den procent vi tog och gynnat oss själva.

Det var ett exempel på hur vi såg på varandras ekonomi och efter några år började slitningarna mellan organisationerna bli för stora. Konstnärerna ville ett, skådespelare och musiker ville ett annat och författare ett tredje. Det blev slutet och galleriet som hängde kvar ett tag efteråt flyttade till Lejonpassagen där konkursen mötte konstnärerna.

Kollektiva gallerier började motarbetas och konstnärerna tröttnade på att bli förbisedda. Galleriet hade allt svårare att få ihop styrelser och en särskilt trött sådan lät det hela gå i konkurs trots att ekonomin inte på något sätt var skral. Endast advokaterna tjänade på det och många konstnärer gjorde förluster.

Galleriet som drevs av Arne Ferm i en liten lokal på Rådmansgatan, var en plats dit man gick för att tvätta ögonen. Där träffades folk med intresse för icke-litterär konst. Formen och färgen var i fokus. Om det för Max Walter var avgörande att man hade två kulor, var två ögon avgörande för konstnärerna kring galleri Ferm.

De trängdes ofta i det lilla galleriet som var mer känt utanför än innanför Sverige.

Här satt ofta Inger Ekdal och Erik H Olsson och hjälpte Arne att fylla rummet med tobaksrök.

Bo Hultén bodde i huset bredvid och upptäckte en parkeringsvakt som skrev ut böter på hans bil.

Rusade dit och beklagade sig över att han var en fattig konstnär. P-nissen pekade då på en skulptur som stod i Ferms fönster och frågade om han i så fall kände skulptören. Det var min skulptur och och Bosse talade om att vi var gamla vänner. Då rev vakten böteslappen med förklaringen att han varit jobbarkompis med mig på Carl Lunds fabriker. Bosse har tackat mig för räddningen. När galleri Ferm lade ner verksamheten kände sig många hemlösa, men jag har träffat Arne Ferm många gånger sedan dess. Allmänt anses att Arne är en gentleman och Arne fortsätter att visa konstintresse.

Arne Ferm.

Erik H talar allvar.

FOTO: L BOGARDY

HÄNVISAD TILL MARKNADENS Svarta Hål önskar man ofta en fast konstnärslön eller lite ”dra åt helvete-pengar”.

Av ilska mot denna marknad är det inte bara ansiktsfärgen som blir rödare. Den politiska förändrar sig på liknande sätt. På 60-talet var ilsket rött en modefärg bland mina vänner och bekanta.

Många av dessa hade aldrig jobbat på en fabrik eller annat och jag störds lite av att socionomer, lärare, ingenjörer och studenter talade för ett proletariat dom bara hade läst om. Jag var nog en i deras ögon blåaktig bakåtsträvare.

Jag har, trots att motsatsen brukar vara fallet, blivit allt rödare med stigande ålder. Blåa regeringar har hjälpt min rödfärgade syn på traven.

Bertil Herlow Svensson färg kanske stämde överens min. Han hade hantverksutbildning och hade jobbat till sjöss i flera år.

Första gången jag träffade honom var på en svetskurs för konstnärer.

Jag hade glömt snuset hemma och begav mig ut på en en upptäcksfärd för att försöka hitta några skvallrande överläppar.

Det var inte lätt då de flesta hade dolt dessa under avsevärda skäggväxter men en av de mest vildvuxna hade en tydlig ring på bröstfickan och jag bad honom om en pris. Han påstod att han inget snus hade och då jag pekade på hans ficka påstod han att jag inte ville ha av det. Jag ville naturligtvis veta varför, om det var för starkt eller om det var specialsnus eller någon annan för mig okänd farlighet. Han visade då upp dosans innehåll medan han en smula generat, leende och något sänkt röst talade om att han inte hade råd att köpa snus och därför använde det gamla om och om igen. Då avstod jag och tackade för mig. Jag tyckte att snus i en så försvagad form inte ens var värt att pröva.

Herlow.

Vi blev bekanta och utställde sedan i samma grupp Skånska Konstruktivister vid många tillfällen.

Umgänget oss emellan var inte så frekvent men de tillfällen vi träffaders är minnesvärda.

På den tiden han sällskapade med en tandläkare hade vi ett par trevliga krogbesök tillsammans.

EN DAG RINGDE DET PÅ DÖRREN och jag såg i skvallerspegeln en man i frack stå utanför porten. I tron att någon gått fel rusade jag nerför trappan. Utanför stod Herlow iklädd en oklanderlig frack (om man bortser från att byxorna var för långa). Jag väntade mig vad som helst från honom men var ändå nyfiken på orsaken till högtidsdräkten.

Han berättade att han skulle gå på teatern för att höra en konsert som en gammal bekant till honom skulle dirigera men allt var slutsålt. Det gick inte att bara ringa och beställa plats. Då hade fracken fått komma på och han begav sig till teatern och presenterade sig som Professor Svensson från Kotka universitet och hade avtalat med dirigenten att åhöra hans framförande. Biljettkassörskan hade inför denna bländande person trollat fram en plats som motsvarade Professorns krav. Eftersom det nu dröjde ett par timmar innan konserten skulle börja ville han invänta den i vårt sällskap. Det kunde inte enligt min åsikt gå för sig utan att vi plockade fram rödvinet och de finaste vinglasen som gick i stil gästen.

Det blev väl mer än en flaska så när konserten hade börjat var inte vår gäst så angelägen att höra på klassisk musik utan föredrog att under vinets inflytande berätta skrönor som eggade mig att göra detsamma. Bertil H tyckte ändå att det hade varit ett lyckat infall att skruda sig i frack.

Herlow var inte hemma.

DEN SISTA GÅNGEN vi utställde ihop var som inbjudna gäster på Bengt Orups stora retrospektiva utställning på Krapperup. Den utställningen var så besökt på vernissagen att vänner till mig som kört ända från Malmö inte kunde komma in utan fick vända hem igen. Orup var ju traktens store son och festen efteråt var magnifik.

Nu har såväl Orup som Herlow dött. Herlows syster Anita tog hand om Börringe station och alla skulpturer. Hon fick till stånd en minnesutställning på ett galleri på den skånska landsorten. Det såldes och reserverades en del, men hon hade svårt att både få betalt och få tillbaka resten. Bland annat hade en stockholmare köpt eller reserverat rätt mycket och enligt ryktet gick han omkring i staden och påstod sig ha köpt hela dödsboet. Han och hans kumpaner lämnade in en skulptur till en känd auktionsfirma där de köpte tillbaka den efter att ha drivit upp priserna till ett avsevärt större värde än de betalat. Därefter gjordes det en utställning på galleri Björkholmen (vilket Anita var ovetande om) och med hänvisning till auktionspriset kunde de sälja med god vinst. Under tiden hade ett flertal personer kommit till systerns hjälp och lyckades med att engagera juridiskt kunniga och andra så att pengarna från det första galleriet började komma.

En av kollegorna tog kontakt med en annan auktionsfirma som tittade på det som återstod och sedan gjorde en glassig broschyr med presentation och bilder, varvid försäljningen kom igång. Även nu till priser som Bertil Herlow hade baxnat inför. Det kom Anita till godo. Hon hade vad jag förstår hjälpt Herlow mycket och var väl värd en belöning. Hon röjde upp och sålde Börringe station och lagrade resterna av skulpturerna.

När Herlow avlidit kom Carl Magnus och Torsten Ridell just hem från vår utställning i Ungern och blev så tagna att de tog taxi ut till Börringe och besökte hans hem. De förstod inte riktigt varför men kände ett starkt behov att göra det.

För att hedra Herlow, men han var inte hemma.

1972 FLYTTADE INGER, TORBEN OCH JAG in i Långgårdsgatan 7 på Gamla Väster i Malmö.På den tiden en halvslum dit konstnärerna drogs för de billiga hyrornas skull.

Gamla Väster hade en helt annan stämning på den tiden. Här fanns kvarterstjuvar och högre syftande brottslingar. Det stod ingen Lamborghini eller liknande parkerad på gatorna utan mest skrotbilar. Det hördes musik dygnet runt och ingen irriterades av att ägaren till Kafé Syd spelade dragspel hela vägen hem när han vid två tiden på natten hade stängt. Han gick längs med Långgårdsgatan och spelade. Här fanns ännu inte några konstgallerier. Carl Larsson hade vad jag tycker mig minnas, en målarskola, som senare byggdes om till ”Musafällan”. Om den skrev Hans Janstad en bok.

Galleri skulle öppnas senare på Jakop Nilsgatan 21.

VI KÄNDE FOLK I SÅ GOTT SOM varje hus. Av alla de som ungefär samtidigt bodde på Gamla Väster i mitten av 1970-talet minns jag en uppsjö av folk. Många musiker och lika många konstnärer kände vi sen förut och bekantade oss fort med flera.

Eliza Halvegård, som bott här lika länge som vi, gjorde en drastisk sammanfattning av tiden: ”Det var roligare förr, innan alla hade fått sina diagnoser!”. Kanske har hon rätt, jag vet inte.

BLAND DET FÖRSTA VI LADE märke till var katten som kallades Feté och alltid sökte värmen på de bilar som just anlänt. Om någon som var rädd om lacken föste ner Feté, väntade han tills den kitslige bilägaren hunnit långt bort innan han hoppade upp på den sköna motorhuven. Det var alltid lika roligt att se hur bilisterna slutligen tröttnade.

En i området verkande norrman välkomnade oss med en massa blomsterlökar. Det var en mycket aktiv man och han hade ett tag en butik där jag köpte en skvallerspegel. Han försvann härifrån och jag minns inte vad han hette.

Om folket vi kände skulle ha behövt presentera sig i gammal stil med namn och yrke skulle det se ut ungefär så här:

Kjelle Lind————(en bugning)————gitarr
M. Ahrling————————————arkitekt
Arne Frank————————————gitarr
Göran Green————————————konst
Inger Svensson————————designer
Ole Carlsen————————————designer
Carl Larsson————————————artist
Dyveke Zadig————————————konstnär
Kajsa Satz————————————pedagog
Lasse Holm———————————— ackordeonist
Bodil Malmkvist————————————lärare
och Gisen Malmkvist————————————träblås
Inger Staehr-Persson———————————— journalist
Jan Harry P———————————— rostfritt
Hasse Hasselgren————————————oljemålare
Christina Campbell————————————grafik
Bo Hultén————————————olja m m
Bo Thornberg————————————reklam
Gustav von Gertten————————————teater
Gunnel Jönsson————————————keramik
Stefan Kärfve————————————bastuba
Bertil Warnolf————————————surrealist
Bertil Lundberg————————————grafiker
Lizzie Lundberg————————————olja
Eliza Halvegård————————————textil
Michaela Halvegård————————————yngre syster
Gun Halvegård————————————journalist
Gösta Fougstedt————————————olja
Gunnar Frieberg————————————tecknare
Anders Alm————————————flöjt
Johnny Lundgren————————————dragspel
Ulla Rodhe————————————skådespelare

Povel Randèn——————————gitarr
Kjell Björn——————————ekonom
Göran Skytte——————————musiker
Inger Bäcklin——————————inredning
Birgitta Aurell——————————socionom
Ib Thanning——————————illustratör
Rolf ”Kometen” Kronkvist————ventilbasun
Anna Friberger——————————scenograf
Paul Andersson——————————kornett
Kristina Kamnert——————————skådespelare
Hilding Eriksson——————————inspicient
Christer Appelfeldt——————————reklam
Per Opitz——————————plastikkirurg
Lotta Bergström——————————stud
Lotta Sats——————————journalist
Bertil Petersson——————————olja
Thomas Wiehe ——————————musiker
Bosse Andreasson——————————polis
Per Jonsson——————————direktör
Christina Horn——————————anrik
Mäster på Väster——————————trä
Max Lund——————————trä
Inga Schöllerman——————————sekreterare
Vagn Leger——————————gallerist
Anette Lundberg——————————stud

Jag kan inte påstå att jag var personligt bekant med alla men jag visste vem som var vem och vi hälsade på varandra. På senare tid har jag fått veta att det fanns många fler om vilka jag inte hade den blekaste aning. Konstnären Claes Eklundh bodde här och har en son som nu är min granne och funderar på vad han kan hjälpa mig med när det gäller bokskapande.

Många har jag glömt men många minns jag vandrade med oss runt sjöar.

KONSTNÄREN ARVID WIDERBERGS son Bo skrev böcker och blev slutligen en mycket uppburen filmregissör. Det var på 50–60 talet för-

Västerfest på 70-talet.

Fler åskådare.

Samling utanför Långgårdsgatan 7.

virrande med alla som hette Widerberg. En omtalades mest och syntes mer i Sydsvenskan där han skrev om kultur och natur.

Jag har ett tydligt minne av Bertil Widerberg då han gjorde reportage från ett KRO-möte. Han framstod som en riktig klädsnobb med tvedkostym och en extra hög krage på skjortan och en slips knuten på engelskt sätt. Därtill ett par passande skodon.

Mitt sista mötet med honom var en kort tid innan han avled och då var han förvandlad till en tovig slags hippie-typ med helskägg och med någon rock slarvigt kastad över axlarna.

Så småningom lärde jag mig att skilja på alla Widerbergare och har ett livligt minne av Bertil Widerbergs artiklar om murklornas antåg på våren och de villospår och besynnerliga orterna han besökt.

JAG PRATADE MED Ulla och Eje Söderberg om dessa rökridåer och fick reda på att deras sommarviste i Blekinge var ett av de ställen Bertil kallade sina svampmarker.

De hittade en text från våren 1979 och beskriver den som oemotståndlig. Under en jättemurkelbild står det: ”ett svartbrunt, labyrintiskt, amorft tarmvred ur barren och mossan djupt i det undermedvetnas och öververkligas nattskog …”.

De berättar att han hittade på namnen på fyndplatserna: Krösabräknemåla, Flöxaboda, Ullabrånehult.

”Kanske är murklorna något små än så länge, som kycklinghjärnor doppade i choklad hävdade min 7-åriga guddotter Jonna.” (Ulla och Ejes dotter.) Han påstod helt fräckt att han plockat 7,5 kg murklor!

Han hade ett mycket mångordigt recept som börjar så här: ”De toxiska o-önskvärdheterna uppvirvlar abrupt … snabbskumma … efter 5 minuter: slå bort spadet (eller ge det som avskedsdryck åt en älskad arvonkel.)” Bertils eget recept på stuvningen sa han var schweiziskt, prövat tjugo år minst, ”gouterat intill tallriksslickning av sälla bordsgäster ifall jag får skryta”. Han använde: ”krossad vitlök, riven lök, finklippt persiljestjälk, gräslök, körvel, koncentrerad buljong, torr sherry, en liten skiva bayonneskinka och massor med vispgrädde. Peppar och salt, mer vispgrädde, kanske en droppe citron och lite mer sherry … adagio, adagio, rör och rör, smaka av!”

PARET MAJ SJÖVALL och Per Wahlöö, som min fru och jag delade svampintresset med, brukade läsa, ja lusläsa söndagstidningen och ringa varandra. Det gavs inga namn på kända orter men hänvisades till sådant som Karl XI s väg ner i Skåne en viss tidpunkt i början av 1700-talet.

Efter sådan läsning var det ett roande deckarjobb att tillsammans ta vår bil och försöka leta reda på var han varit. Vid hemkomsten rensade vi eventuell svamp varefter vi åt den med en köttbit och lite vin.

Bertil W hade också inbjudit Maj och Per till att vandra runt sjöar och de skulle meddela oss nästa gång dessa vandringar skulle ske. Detta tog så lång tid, att vi började samla ihop folk för en mer kontinuerlig sjövandring och inte vara hänvisade till den alltmer bohemiske redaktör Widerberg.

VI HÖLL PÅ MED DET I TIO ÅR då det började bli för arbetsamt att

Svampspanare Inger, Maj och Per.

skaffa bilar som kunde ta alla villiga ut i skogen. I regel var vi cirka 10–25 varje söndag och vi vandrade från höst till vår. Jag räknade en gång ut att det var över 60 personer som någon gång följt med oss. Vi gick ut oavsett om kyla eller regnväder rådde.

Finessen med att gå runt sjöar var förutom motionen att man kunde umgås om man ville och att det respekterades om man gick för sig själv. Efter att ha nått till hälften av sjön brukade vi göra halt och satte oss vid den eld vi ofta lyckats åstadkomma. Där åt vi medhavd föda och grillade kanske något gott.

En gång var det omöjligt att att få ihop bränsle på platsen. Uno Kampmark hade dessutom trampat igenom isen och var blöt om ena benet. Då åt vi vår färdkost stående och huttrande.

Häckebada, Unofälla eller Mosterknäck är för de cirka sextio individer som gick med oss ”Sjövandrare”, bekanta uttryck.

Sjövandrare.

Det första därför att Inger vid ett litet hopp över en bäck som utmynnade i Häckebergasjön, vid landningen tog tag i ett smalt träd, vilket gav vika och fick henne att sätta sig på häcken i vattnet.

Mosterknäck fick namnet för att Ingers syster Barbro efter 5 minuters vandring gav upp och satte sig att röka. Hon gick aldrig med oss mera.

Uno-fälla kallade vi den vinklade öppning som fanns i inhägnader och som Uno Kampmark hade ett visst besvär med på grund av, att han till sin runda kroppsform och låga tyngdpunkt, lagt till en ryggsäck som hindrade hans annars så raska framfart.

MAN MINNS KONSTIGT NOG BÄST de som bara följde oss mera sällan. Ulf R. Johansson från KVP som i köldgrader anlände med lågskor och konjaksplunta. Han undvek inte som vi andra en frusen pöl gick utan raka vägen och trampade igenom ner i gyttjan som behöll hans eleganta promenadsko. Jag fick fiska upp den och någon rengjorde den medan han själv tog en välbehövlig slurk ur pluntan.

Uno Kampmark lurade med Gun Bernce att gå runt Börringesjön, dagen efter en fest på Skånes konstförening. Börringesjön är stor och man går inte runt den på ett par timmar. Hon fick nog och återkom inte heller fler gånger.

Birgitta Schreiber, som alltid åtföljdes av sin man ”Shep” gjorde sig oförglömlig med sin exklusiva klädsel, ofta i ljusa färger som förblev ljusa och eleganta hela tiden. Ulla Rohde och Gunnar Frieberg tillhörde de flitigaste liksom Uno med hustrun Elsie. För att inte glömma Valborg Rooke.

FAMILJEN ANDRÉASON med alla tre barnen var ofta med och hade oturen att tillsammans med paret Margareta och Bertil Ölander och oss andra bli instängda av en storm när vi gick runt Store Damm som ligger söder om Perstorp. Träden föll framför, bakom och emellan oss, barnen grät och alla var rädda. Jag ansåg att vi hade bra chanser att hoppa undan så länge vi kunde se träden men när vi kom in i bilarna var risken mycket större. Någon sade att det var skönt att äntligen komma in i bilen och jag ville inte späda på paniken med en annan mening, men i bilen var jag rädd. Även om man ser träden falla kan man inte parera med en bil. Hela tiden hörde vi på radion att man skulle hålla sig inomhus.

Vi kom inte så långt innan vi förstod att vi var instängda. På en gård som låg inom synhåll fanns ingen hemma men i en vedbod som var öppen hittade vi en liten rostig fogsvans ungefär 40 cm lång med vilken vi försökte att såga av ett träd som låg över vägen. Vi turades om att gnugga med den lilla sågen som dessutom var sliten och träden fortsatte att falla omkring oss. När vi svettats en lång stund kom en bil med två killar från andra hållet och undrade om vi hade problem. De halade fram en motorsåg och kapade trädet i tre bitar på ett par minuter. Snacka om att få bråttom för att nå en väg som inte låg i skog. Vilket år det var minns jag inte men många glömmer det inte.

EN GÅNG NÄR VI RUNDADE Ellestadsjön hakade själva grevens hund på oss, lockad av de hundar vi hade. Vi försökte gå tillbaka med den, men den var envis. Den greven vars namn jag inte gärna minns, skällde ut oss när vi efter lång tid återvände. Som sådana herrar gör, hörde han inte på oss, när vi förklarade att det varit omöjligt att hejda kräket som hade blivit ordentligt skitigt på färden.

Det var någon gång på 60-talet vi blev överraskade av att två eller tre stora fåglar blev uppskrämda av oss. Det var första gången vi såg glador som numera är så vanliga.

Som stadsbor var vi inte så bekanta med djurlivet och gladdes åt att se rådjur och till och med vita dovhjortar.

Att vi också såg tråkigheter som ett avhugget älghuvud och en annan älg som dött av att ha snott in sig i kvarlämnad taggtråd, var inte så skojigt. Vi brukade gå genom ko och hästhagar men stannade upp när vi kom till en grind där det stod ”VARNING FÖR TJUREN!”.

En som ansåg sig vara snabb löpare tog efter ett tag mod till sig och gick in mycket uppmärksam, med ett öga på tjuren och ett öga på närmaste flyktväg, korsade han hagen utan att tjuren reagerade. Vi andra gjorde med bävan detsamma och kom lyckligt igenom det farliga området.

Men det förekom inga varningsskyltar för kor och vi blev förvånade, förskräckta och ännu mer snabbfotade när en ko lösgjorde sig från den övriga flocken och med fruktansvärd fart och och vilt svängande juver satte kurs rakt emot oss intet ont anande besökare. Tro mig, det var med nöd och näppe vi lyckades kasta oss igenom staketet på det närmaste stället där kon inte kunde komma åt oss. Den glodde

mycket ilsket på oss och vi skrattade hysteriskt när vi påminde varandra om de slängande juvren. Diskussioner om feminismen uppstod. VARNING FÖR FOLKILSKEN KO är faktiskt mer befogat än för de lugnt idisslande tjurarna!

DET MEDFÖLJDE OFTA ETT STORT antal hundar. Sonja Lindberg hade en liten rackare Irene Drott och Lars Kockum hade alltid med en lite större jycke. Paret Bertil och Siv Andréason hade likaledes alltid med sig hund. Det förekom flera som jag inte minns och som ni förstår är jag inte någon hundkännare. Jag kan däremot se skillnad på olika sorters hjortdjur och en del andra vilda fän.

På svampar är jag om inte expert så i alla fall kännare som kan skilja ätligt från livsfarligt. Det var en kunskap som jag hade nytta av eftersom det plockades svamp när de tiderna inföll. Kungschampinjon är min förnämsta fångst! Likt redaktör Widerberg nämner jag inte platsen. En del andra plockade allt möjligt som jag fick hjälpa till att sortera bort för att inte förminska sjövandrarnas skara.

De barn som gick med oss är nu vuxna och i likhet med vår son Torben över 50 år. Joakim Frieberg, Mikael Sinclair, Jonas, Niklas och Kristian Andréason, Mikael, Johan och Patrik Ölander med flera.

UTOM ATT GÅ RUNT SJÖAR gjorde vi en vandring från Helsingör till Lousiana. Vi gick runt ön Hven, och och i hård kyla från Lund till Dalby gästgivargård där vi åt julbord och sedan tog bussen tillbaka. Vi gjorde också en kanotfärd på tre dagar uppe i Rauslången med omnejd.

INSPIRERADE AV ATT VÅR FAMILJ gått många vandringar tillsammans med Meta Andersson och John Christensen i Danmark, organiserades julemarscher där många av sjövandrarna också deltog.

Dessa förlades till Kögebukten och avslutades med middag på Danmarksfärjan, som gick mellan Limhamn och Dragör. Bertil Andréason var en pådrivande kraft och samlade många nya vandrare till dessa folkvandringar och tillverkade medaljer som högtidligt utdelades till de som gjort sig förtjänta därav.

Flera av våra gamla bekanta, vänner och kollegor var pigga på att vandra men Eric Lennart var inte typen som gick runt sjöar. Han var och är fortfarande mycket hemlighetsfull med vilken typ han är. Vi har

Elsie och Margareta på Ven.

Margareta klarar hinder.

ställt ut tillsammans många gånger men jag kan inte påstå att jag vet något om honom, vilket han tycks vara nöjd med. Om jag skulle råka yttra något sanningsenligt om Eric skulle han illa fall påstå att det inte låg något i det.

EN UTSTÄLLNINGSKOMPIS SOM inte heller vandrade med oss var Paul Gerhard som jag däremot ofta spelade bordtennis med och jag minns att Bo Hultén en gång visade hur det skulle göras. Han vandrade inte. En annan icke-vandrare var Roland K. Nilsson som ofta syntes i kretsarna men tonade bort eftersom han långa tider vistades utomlands. Roland K hängde ihop med Anita Nilsson innan hon var förknippad med Ola Billgren. Eftersom hon har kvar Nilsson som efternamn kan man leka med tanken att hon var gift med Roland.

Vad jag utan att ta till gissningar vet om Roland var att han var nära släkt med Anton Nilsson som blev dödsdömd för sitt deltagande i Almalteadådet då ett fartyg med strejkbrytare blev bombat av tre Malmömän, däribland Anton N. Efter benådning och fängelsestraff lärde han sig flyga i Landskrona, reste till Sovjetunionen och blev pilot i deras flygvapen.

Roland K. blev uppmärksammad för att protestera mot något, och eldade upp sina egna verk.

EN LÅNGVARIG BEKANT VAR Arne Lindkvist som aldrig riktigt bestämde sig för vad han var för sorts konstnär. Jag har sett olika uttryck från olika tider men han var definitivt intresserad av konkret konst.

Han var enda barnet i en klädhandlarefamilj i Lomma. De två föräldrarna skämde bort honom så mycket de orkade och som vän till Arne var man alltid mycket välkommen på middag. När de hade avlidit gjorde Arne om klädaffären till ett galleri där han bland annat lyckades sammanföra alla i Skåne verksamma konstruktiva konstnärer. Arne hade vad man brukar kalla ett fördelaktigt utseende, åkte omkring i en röd sportbil och fick lätt damsällskap. Men han blev ofta övergiven.

En gång kom den annars så välklädde mannen hem till oss i en illasittande kostym och visade på kavajens vidd hur mycket han gått ner i vikt efter att hans dåvarande lämnat honom. Vi kunde inte hjälpa honom och vi var dessutom övertygade om att han valt en för stor kostym i pappans affär.

ARNE KUNDE UNDER föräldrarnas livstid tillbringa sin tid dels i Helsingfors och även många år nere i Wien där han fick en utbildning till konservator. Sådan utbildning fanns inte i Sverige på den tiden. När han väl kom hem med en hustru och ett barn hade han otur och råkade uttala sig om en målning som han bara sett på bild. Detta ledde till ett rykte som oseriös och vad jag vet fick han inte någon bra start i det yrket.

Han hade köpt en fyrlängad gård, och inrett konservatorverkstad samt var på god väg att få resten färdig, då hans hustru tog barnet och åkte tillbaka till Wien. Hon hade en doktorsgrad (jag tror det var i litteraturhistoria) och det lockade mera att verka i Österrike, än att titta på Arnes kamp med renoveringar.

Arne var förtvivlad och ett på den tiden uppmärksammat fall av kidnapping från östra sidan av muren fick honom att leka med tanken på något liknande och jag fick frågan om jag ville hjälpa honom. Han hade kontaktat en pilot med plan och ville ha sin son hit. Jag har aldrig varit så äventyrlig så jag gick inte med på färden som inte heller blev av.

När många tar på sig äran av att ha startat Österlenrundan så minns jag att Arne troligen var den förste som hade tanken. Han kom så småningom att vara föreståndare för Tomelilla konsthall och var en mångsysslare i konstvärlden. Hans innehav av ett stort antal foton av konstverk gjorde honom till en eftersökt föredragshållare.

Han samlade dessutom på självporträtt och fick ihop en avsevärd mängd sådana som han ställde ut några gånger innan han dog, hastigt men mindre lustigt, under ett besök i Malmö. Var hans samling tagit vägen vet jag inte. Jag minns Arne som en vänlig och ganska romantisk man.

Arne med mitt skrattande självporträtt.

MED STOR GLÄDJE KOMMER jag ihåg ”Snogerödaren” som också kallades ”Hunnamålaren” men hette Karl Erik Olsson. Han var en historieberättare av rang och ett par av dessa berättelser har filmats och visats i TV.

Min svåger som var meteorolog och officer vid flyget umgicks mot all kutym med denna blivande Hunnamålare. Denne var nämligen också vid flyget men som mekaniker utan officers grad. De bodde i samma hus men i olika trappuppgångar och för att träffas smög de till varandra över vinden.

Snogerödaren har berättat att han deltog i en exklusiv sällskapsresa på Nilen. Han kände inte någon av de andra, men lade märke till en äldre man som ställde sig att måla av landskapet i de pauser som gjordes. Snogerödaren var en mångkunnig man när det gällde färger och perspektiv. Han tog sig nu för att ge den äldre kollegan några goda råd om just perspektivåtergivning. Den äldre mannen som var av det tysta vänliga slaget, tackade honom för det. När Snogerödaren blev i tillfälle att titta i passagerarlistan upptäckte han att mannen hette Hilding Lindkvist och var professor vid konstakademin i Stockholm.

Då avstod han skamset från all rådgivning.

MAN GRÄVER INTE GÄRNA i tråkigheter men allt var naturligtvis inte bara roligt och min familj drabbades av sjukdomar som naturligtvis lämnat spår efter sig.

För egen del har jag hittills sluppit undan med en del besvär som ändade med överraskande slut. Sommaren 2006 upptäckte jag en svullnad i höger ljumske och sökte läkare. Jag hade för 50 år sedan blivit opererad i vänster sida av samma orsak så jag förstod att det var ett brock. Läkaren tyckte det samma, men när han tittat i journalen sa han tvivlande ”du är ju till åren kommen!” och rekommenderade ett brockband. Det var något jag hade hört talas om på 30-talet som ett pinoredskap, varför jag fordrade en operation, och hänvisade till tre månadsgarantin för vård. Jag fick då veta att mitt blodtryck var för högt (något som kirurger efteråt påstod inte var något hinder). Jag fick mäta blodtryck flera gånger och aldrig gjordes det på det sätt jag lärt mig, var det riktiga. Nu hade tiden gått så att läkaren, eller någon administratör, började räkna på de tre månaderna från en ny början. Under tiden fick jag samma besvär med tidsbestämmelserna när jag fick konstaterat grå starr på båda ögonen. Dessa tre månader blev som i brock-fallet ett halvt år och jag skulle så äntligen

få operationen av brocket en datum i februari. Dagen före det halkade jag och bröt benet! Operationen fick uppskjutas tre mån till. Resan för brocksaken gick till Landskrona med en sjuk-transporterande taxi som var billig i alla meningar. Har vi inte några duktiga kirurger alls i Malmö?

En kallelse till ögonoperation kom till slut. Den inföll när jag haltade fram på kryckor och skulle då göras i Varberg. Haltande och blind och öm i ljumsken blev jag hjälpt av min son på resan. Benbrottet lagades i Malmö och då fick jag åka ambulans. Benet läkte men sjukvården tyckte det var bäst att göra en undersökning om ev benskörhet på grund av min höga ålder. Hon som gjorde detta var en trevlig konstintresserad läkare som ansåg att benen inte var så bräckliga som befarat. Efteråt fick jag mycket riktigt ett meddelande från sjukhuset om detta, där det stod vilken dag och år jag var född, min längd, vikt, yrke och kön.

Där fick jag reda på att jag var kvinna!

Detta intyg sparade jag som värdefullt ifall jag händelsevis blir anklagad för att vara mansgris någon gång i framtiden.

Några år därefter fick jag vad som kallas en TIA. Otrevlig sak som förvrängde synen men gick över på en vecka. På sjukhuset frågade jag ifall den efterstarr jag hade fått på ena ögat kunde behandlas och fick en remiss till ögonneurologen i Lund. Efter en timmes undersökning kom läkaren och meddelade att han inte såg någon orsak till att jag inte skulle få köra bil!

De hade alltså lurat in mig dit på grund av TIAn! Läkaren frågade om jag ville bli av med besväret i ögat påpekande att jag annars kanske fick vänta i tre månader. Han fixade saken på cirka fem minuter och efter tre fyra dagar ringde han mig och frågade hur jag mådde. Hans namn visade på arabiskt ursprung och jag skänkte honom ett litografiskt blad som påminde om de tester jag genomgått. Mohammed Sheik, fick du det eller har det hamnat i soptunnan?

VÅR SON TORBEN HAR EN bekant musiker som visade sitt musikrum vars enda möbel var en slags orgel.

Väggarna var målade svarta och ovanför instrumentet hängde en litografi som påminner om noter. Det var ett av mina 60-talstryck! Torben blev förvånad och frågade var han fått tag den. Den har jag köpt på loppis för 2 kronor blev svaret. Det var samma lito som jag förärat läkaren och samma som jag sedan gav bort som present till Carl Magnus när han fyllde år.

MIDSOMMAR BRUKADE VI FIRA nere i Höllviken hos Stella och Kalle Andersson som hade en stor gammaldags trelängad sommarvilla som såg ut som man tänker sig den ska se ut. Stella var journalist på tidningen Hennes där min fru också jobbade. Kalle var modellbyggare och hade gått på konstfack vid samma tid som John Vipp.

Vi drog med oss paret Andréason, Elsie och Uno Kampmark, Maj Sjövall och Per Wahlöö, Valborg och Bengt Rooke och många andra. Där träffade vi bl a Banka-Bengt som hjälpte oss att köpa hus, samt många journalister från olika tidningar. Stella och Kalle var synnerligen generösa när det gällde att bjuda in gäster. Alla kunde, om än med möda, få plats att sova över. Dessa fester varade i dagarna tre så det var nödvändigt att vila någon gång emellan.

Många barn samlades och vad jag förstår hade de roligt. Två somrar hyrde vår familj in oss i en av längorna. Kalle och Stella hade själv två barn och vid någon tid var det ytterligare en familj som hyrde samtidigt och bidrog med fler barn. Så de myllrade och var svåra att hålla reda på.

PÅ EN AV MIDSOMMARFESTERNA började någon med fel politisk färg reta en skulptör till gränsen för vad han tålde, och den gick ungefär där gränsen för vad han tålde av alkohol. Det var välkänt att hans ölsinne var mycket dåligt.

Han började veva med armarna utan hänsyn till vem han träffade, vän eller fiende, kvinna eller man. Kalle fick en skjuts in bland de festliga machallerna och brände sig svårt. Någon åkte på en blåtira och när jag skulle parera en vänsterkrok stukade jag tummen.

Att använda en rak höger hade inte varit politiskt korrekt.

Pelle Wahlöö lyckades bakom en bil koppla ett nacksving och brottade ner honom samt fick honom att lämna slagfältet.

Bärsärkens åttaårige son blev kvarlämnad och under den pinsamma tystnaden, när vi dagen därpå åt frukost, upphävde han sin röst och sade med adress till sonen vars far hade en blåklocka: ”Min pappa är starkare än din pappa.”

Tystnaden fortsatte med oförminskad intensitet och jag lyckades köra till Kolmårdens djurpark nästa dag.

VÄRDPARETS GENEROSITET visade sig en midsommar när den då i såväl Frankrike som Sverige mycket kände sångaren Peter Holm skulle framträda på Nyckelhålet i Höllviken. Han sålde

En midsommar.

Genoveva, Uno och Bertil.

Familjerna Persson och Rooke anländer till Höllvikens järnvägsstation.

Små grodorna …

små grodorna …

Värdparet med barnen Tiny och Johan.

bättre än Beatles i Frankrike. Stella som var nöjesjournalist, tyckte att vi kunde bjuda in honom efter det att han sjungit sin ”Monia”. Vi utrustade oss med två kameror och ett par reportrar och tågade dit hyfsat nyktra. Det var spikat med folk som ville avnjuta skönsångaren. Endast Sonja Lindberg hade journalist-leg med sig men vi uppträdde som om vi representerade världspressen och besegrade alla vakter. Oss emellan hade vi på grund av hans framgångar i Frankrike döpt honom till Peter de Holm.

Han tog emot detta stora pressuppbåd och lät sig utfrågas men vad gällde vår inbjudan att delta som gäst hemma hos nöjesjournalisten Stella var han tvungen att tacka nej, eftersom han denna kväll skulle framträda på ytterligare två ställen. Det var tur, för när vi återkom till festen hade värdinnan somnat i en barnsäng med staket omkring sig.

Men kanske var det ändå otur när man tänker på de andra talanger som ”deHolm” visade senare när han i samarbete och giftermål med Joan Collins skapade företag som alstrade förmögenheter vilka i sinom tid blev rubriker vid deras skilsmässa.

Han var inte enbart en ung älskare som många gissade och hade kanske varit ett kap även för vår krets av damer som var i Joan Collins ålder.

Äldre ”festare”.

GAMLA VÄSTER I MALMÖ var på 60–70-talet snarare ett tillhåll än en stadsdel.

De hus som kommunen köpt på sig stod helt planenligt och förföll. 1945 års stadsplan gällde och det innebar bl a att Långgårdsgatan och Engelbrektsgatan skulle breddas för att trafiken obehindrat skulle kunna rusa på upp till kyrkogården. I Långgårdsgatans fall skulle det ända med en hård inbromsning om man inte dessutom asfalterade kyrkogården.

Motståndet i detta ”tillhåll” började, om jag är rätt underrättad, med att försöka stoppa den så kallade Engelbrektsleden vilken framställdes som en lösning på de väntande trafikproblemen.

När vi i början av 70-talet kom hit låg föreningen Gamla Väster i dvala. Det talades allt mindre om den busshållplats som skulle få plats om man rev det hus där Engelbrektsboden sålde jeans.

Torben utanför nr 9.

Rivningen betraktades som ett oundviklig faktum på grund av husets dåliga skick. Nu gällde det att värna om resten av ”tillhållet”.

Det hus vi köpte var privatägt men grannhusen längs gatan hade köpts in av staden och hyrdes ut med korta kontrakt. Nr 9 bestod av ett lågt skjul som gränsade till Jakob Nilsgatan och ett hus som gränsade till oss i nr 7. Gränsväggen bestod delvis av lertegel och det visade sig vid ”renoveringen” att under den, och delvis under vår port, låg en slags ugn från fordom.

Huset hyrdes av en mångsysslare som dessutom samlade mer eller mindre värdefullt skräp i skjulet.

Han hette vad jag minns Ahlborg och var en trevlig jeppe som bjöd in mej för att dela en flaska. Jag minns inte när han flyttade men en pensionerad lokförare köpte huset av staden och vid renoveringen fann han det så dåligt att han rev ner hela kåken. Enligt alla lagar skulle nu en arkeologisk undersökning göras och det var inget vanliga kapital mäktade med. Han blev vettskrämd men hade tur. Ett par utgrävare från museet hade varit och fikat på kaféet som sedan blev ”Siesta”. De var för tillfället undersysselsatta och erbjöd honom att för en mycket billig slant undersöka marken. Då hittades den förut nämnda ugnen.

Det visade sig att han hade mera tur. En dag kom han glädjestrålande och berättade att han fått ett anbud från TV-kabelbolaget om att lägga in kabel för 12 000 kr. Grannarna utmed Jakob Nilsgatan skulle betala betydligt mera.

Vi hade fem-tio år tidigare fått ett pris som rörde sig om 25–30 000 och hade avstått. Senare blev vi erbjudna att få kabel för 6 000 som vi accepterade. Detta berättade jag för honom och visade kvittot. Sune Johnsson, som han hette, ringde upp bolaget

och fick då samma pris som vi. Det är otroligt att ett stort bolag kan hålla på med sådan kohandel. Hur många har de lyckats lura och till vad går de pengarna?

HUSET DÄR KAFÉ BASEMENT ligger ägdes av en man som lät sin mycket gode vän Pinter förvalta det. Denne Pinter var jude och hade överlevt koncentrationslägret i Tyskland. Han var vad jag förstod homosexuell.

Innan vårt badrum blev klart var vi hänvisade att gå på badhuset. En dag då jag kom in i bastun satt mittemot mig en man som jag tyckte mig känna igen och nickade åt honom. Först förstod jag inte vem han var men när jag efteråt tänkte till ordentligt förstod jag. Det var Pinter! Utan den peruk han i vanliga fall iklädde sig.

Efter den dagen såg jag aldrig honom med peruk igen.

I husets källare uppstod ett konstgalleri som drevs av ”lille Kurt” som också var homo. Han hade ingen peruk fastän det nog passat honom. Han lär ha varit en av de första som strök med i aids.

Prästens Henric Schartaus födelsegård.

Efter honom flyttade ”Kometen” Kronkvist in sin verkstad, där han tillverkade cyklar i den danska stilen. Vi var gamla bekanta och jag hjälpte honom att tapetsera i den lägenhet på nr 19 där han bodde. Efter honom flyttade Bertil Warnolf in i samma lägenhet.

Lars Asklund ersatte mitthuset till höger med ett lyckat nybygge.

FÖRENINGEN GAMLA VÄSTER började spira och växte med polisen Bosse Andreasson. Det hölls stormöten och bildades grupper som hade var sitt ansvarsområde. Jag var plötsligt i trafikgruppen och började räkna bilar som for förbi. Vi blev aktivare och lade in våra protester i alla ärenden vi inte gillade.

Det sattes upp affischer mot rivningarna och ett litet gäng, med Ove Agrelin i spetsen, försökte t o m köpa Schartauhuset.

Alla dessa aktiviteter tror jag finns lagrade hos antingen Inger Bäcklin eller hos Kjell Björn och f d ordföranden Andreasson som mycket bättre kan redogöra för alla framgångar. Och för motgångarna.

Christina Horn, Pinter och Linnea.

Gatufester anordnades och föreningen stod på sin höjdpunkt och därifrån finns bara en väg. När jag som valdes att vara revisor började undra hur det stod till med finanserna och att jag kanske borde revidera något svarade Bosse att det inte fanns något att revidera varför jag kände mig snöpligen avsatt.

Gatufesterna upphörde inte tvärt men fick alltmer en form av stillasittande matfest då de ursprungliga alltmer tappade spänsten.

Vi fortsatte att gå på Fredagsbarnens tillställningar där Lasse Söderberg, Werup och Sjöström skapade en fantastisk stämning. Där kunde man höra Fred Åkerström och Sonja Åkesson på samma kväll. Det har skrivits om detta i böcker så jag kan bara tacka och minns att vi även härifrån tog med oss folk hem.

Bo Hulténs ateljé från två håll.

JAG SÅG EN ARTIKEL i Sydsvenskan om grisen på Gamla Väster och minns en händelse om ett annat djur som inte någon berättat om.

Vårt hus gränsade till en rivningstomt i kvarteret Biet och där hade vi en gavel som var fullklottrad som så många andra.

Bland alla möjliga budskap utmärkte sig två stycken nästan två

meter höga penisar för en viss elegant humor och en säker linje.

En murare som hade arbete i kvarteret uppskattade inte det konstnärliga utan tog anstöt och slammade över ljust dessa penisar men eftersom vi inte polisanmält klottret, anmälde vi inte heller detta egenmäktiga förfarande.

Senare en ljus sommarnatt väcktes vi av skrapljud mot väggen och rusade ur sängarna i samma höga hastighet som adrenalinet strömmade till. Nu djävlar skulle vi ta klottrarna på den bara gärningen!

Iklädd endast kalsingar rundade jag hörnet och om vi haft ideer om hur klottrare såg ut så var det inte det vi väntade oss.

Två damer i 30-årsåldern med sprejburkar i högsta hugg började på vår ilskna och förvånade förfrågan berätta, att de djupt hade saknat de överslammade penisarna och därför utfört en rekonstruktion.

Det de åstadkommit var av sådan undermålig art att vi skällde ut dem och de bad så mycket om ursäkt och lovade att aldrig mer klottra på Gamla Väster. Vi tyckte

Från senare gatufester.

oss igenkänna damerna som boende snett över gatan.

Eftersom min vana att skälla på damer iförd endast ett par onämnbara och att kylan gjorde sig påmind gick vi in och försökte sova, men störtes ånyo av buller och snabba steg. Vi tittade ut genom fönstret.

Nere i Långgårdsgatans mynning mot Västergatan hann vi se någon springande med en väktare efter sig.

Morgonen därpå såg vi att Mattssons päls nymålade hus hade fått svarta meddelanden med erotiska meningar. Andra nymålade hus var också hemsökta på liknande sätt.

Det visade sig senare att väktaren hade sprungit ifatt damerna, ty en dag uppenbarade sig en person iklädd grå sommarrock med skärp, samt ett stort ritblock under armen.

Han var från detektiva polisen och ville höra oss om händelserna i samband med klottret natten mellan den och den dagen.

Vi bjöd in honom till vår gård och blev utsatta för många frågor som tarvade många svar som grundligt antecknades i ett skrivblock.

Nu upptäckte vi att i ritblocket var alla klottren noga avtecknade. Så även våra. Vi tillfrågades bl a om vi tänkte oss skadestånd och polisanmälan vilket vi tyckte inte behövdes.

Efteråt kändes det som att vi borde ha tagit chansen att anmäla någon för estetiskt undermålig konst, bara för att se vad straffet kunde vara i ett sådant ärende.

Polismannen skrev ner allt och i tystnaden som tarvades för detta arbete hördes plötsligt en tupp gala.

Han ryckte till och när galandet upprepades fick han ett vaksamt utseende och började förhöra oss om denna alldeles nya olaglighet.

Vi förnekade hårdnackat all kännedom om höns och tuppar och han avlägsnade sig hastigt och mycket målmedvetet.

Han genomförde tydligen operation dörrknackning längs hela Jakob Nilsgatan och löste fallet för därefter hördes aldrig mer någon tupp gala i kvarteret Biet på Gamla Väster.

Vems tuppen var fick vi aldrig reda på men vi har våra misstankar riktades åt ett visst håll som naturligtvis inte kan offentliggöras.

DET KAN NÄMNAS ATT DEN MURARE som slammade över de ursprungliga penisarna jobbade med att bygga till dr P Opitz klinik. För att få plats att frakta in byggmaterial tyckte de att ett mullbärsträd stod i

vägen och sågade ner det.

Vid de många rivningarna på Gamla Väster hade Christina Campbell observerat detta mullbärsträd och utverkat tillstånd att få ta hand om det. Hon hade ett stort intresse för träd och tyckte att detta unika exemplar skulle räddas undan grävskopsdöden. Hon grävde ensam en stor grop för att komma åt rötterna, vilka hon isolerade med väv och höll fuktiga. Gropen hade en diameter på ungefär tre meter. Samtidigt grävde hon en grop dit trädet skulle flyttas och det var på den tomt där den gamla Musikhögskolan hade stått. Hon behövde hjälp att flytta trädet och engagerade Kjell Björn, mig och Stibbe. Med hjälp av vår säckakärra och förenade krafter lyckades vi frakta trädet som Christina själv planterade.

En festlighet hemma hos oss kommer nu in i bilden. Vi hade ätit och druckit lite när de närvarande började yra om att de gärna ville bo här på Gamla Väster. Då drog vi oss till minnes att Musikskolan var tom och alla blev entusiastiska varefter vi gick dit för att ta få en bild av möjligheterna.

Återkomna hem till oss lades det planer och Uno Kampmark, Inger Bäcklin, Bertil Warnolf och möjligen några fler som jag glömt kom överens om att undersöka möjligheterna att få köpa skolan och bygga om till lägenheter.

Det gick men komplikationer uppstod och mynnade ut i att HSB blandades in och skulle stå för bygget. Då hade redan Uno K hoppat av men efter en lång tid blev ett avtal färdigt. Det visade sig naturligtvis att HSB inte hade samma visioner som de intresserade. De upptäckte mycket lämpligt att virket i den gamla byggnaden inte var prima och kom givetvis fram till att det hela skulle rivas och att ett nybygge skulle uppföras. Detta skedde.

Nu lyckades Christina och de andra få fredat mullbärsträdet med skade- och fällningsförbud som faktiskt fungerade tills Opitz byggarbetare fällde trädet. Det visade sig att det vite som skulle erläggas bara var 800 kr. Så kan det gå.

Det borde ha varit 80 000 kr efter allt detta hänsynstagande av HSB och det jobb som gjordes förutom det att ett sådant träd borde få vara kvar. Bertil Warnolf och Inger Bäcklin flyttade in i nybygget.

Andra träd fångade mitt intresse. Jag sticker in en liten text om träd som refuserades av Sydsvenskan.

ETT AV DEM VAR Mäster Palms träd som egentligen var en ättling till det ursprungliga (päronträdet) från vilket han höll flammande tal.

Denna ättling stod i vägen för det nya stadshuset. Eller var det så att man utgick från det när bygget ritades?

Huset ritades i alla fall runt trädet som ena halvan av en kantig parantes. Så hände tydligen en olycka. Jag vet bara att när huset var färdigt och grönytorna var klara saknades själva trädet.

Endast en uppgrävd stubbe med ansenliga dimensioner kunde hittas, vilket skulptören Börje Lindberg upptäckte och betraktade som prima virke.

Skulptören fick kanske idén att göra ett monument till Palms ära och fick stubben transporterad till Konstnärernas Kollektivverkstad i Fosie.

Denna ganska stora stubbe med rötter, låg där kanske ett par tre år medan konstnärens inspiration avtog och slutligen hamnade den på någon avfallstipp.

Kanske hoppades han på att få en beställning på en skulptur som skulle fylla den fina parentesen i stadshuset?

Nu är parentesen ett monument i sig och kan beskådas, nödtorftigt utfyllt med några sticklingar.

TRÄD NR 2

När rivningsraseriet var som värst, revs Västergatans hela norra sida av kvarteret från Lilla Bruksgatan till Kungsparken, då även Fiskargränd som gick ner till Norra Vallgatan, försvann.

Föreningen Gamla Väster var på det s k Hugget och påpekade att ett träd av sällsynt såväl ålder som art växte högt och ståtligt och borde fridlysas. Detta för att vi ville hindra en lång huskolloss som alla arkitekter var så glada i.

Stubben.

Föreningen hade kraft och vitalitet och kunde inte nonchaleras, varför det lämnades en stor yta ledig för trädet mellan huskropparna. Föreningen gladdes åt detta och den stora segern för folkets vilja

över Makten när det oförklarliga hände.

Utan att någon fattade varför och när, försvann detta monument och idag kan denna tomma yta beskådas och filosoferas över.

Det finns ofta varken orsaker eller förklaringar.

Det tredje trädet är det jag själv haft närkontakt med, Mullbärsträdet. Från detta plockade jag i ett par år frukt.

Inte heller här finns en minnesplatta och Christina Cambell som så många andra från den åt vänster lutande Föreningen Gamla Väster har flytt området och lämnat det till bättre bemedlade innevånare.

Vi är ett fåtal som minns detta träd och låter våra tankar omfamna det. Här återvänder jag till mer festliga tillfällen.

NYÅRSFIRANDE MED MÅNGA KÄNDA och okända firades ofta hemma hos Birgitta Aurell och Kjell Björn och vi brukade vid 12-slaget ta våra champagneglas med oss ut i Kungsparken och skåla med hela Gamla Väster. I denna park gifte sig Birgitta och Kjell också då alla gäster gjorde sitt bästa för att tillmötesgå parets önskan om att alla skulle vara kläd-

Vitt bröllop och fest. Jag med näsduk på huvudet och Inger klädd i gardin.

da i oskuldens vita färg. Vigseln förrättades under den stora blodboken av brudens före detta man. Gisen spelade ett för detta tillfälle särskilt komponerat verk som den vitklädda skaran insöp tillsammans med ett passande vin. Icke ett öga var torrt ej heller någon strupe.

Festen efteråt gick av stapeln på Skånes Konstförenings gård och Bertil Andréason överlämnade bröllopsgåvor. Publiken roades mer än det nyvordna äkta paret. De fick en resa Österrike för att kunna njuta av äktenskapets fröjder. Eller ge sig ut på fotvandringar. Med sig fick de en gammal resväska fylld av onödiga grejor som dessutom var återvunna från oss alla.

OM RESAN TILL BRATISLAVA och en av de trevligaste utställningar jag deltagit i på senare år handlar Svenska Konstruktivisters medverkan i Bratislavas biennal. Bekvämt tillbakalutade sitter vi tre konstruktivister, Carl Magnus, Torsten Ridell och jag med var sitt glas och tittar ut över Donaus forsande vatten, beundrande det djärva brospannet som sträcker sig in mot staden. Vi är ombord på en förankrad flodbåt som vi hyr rum

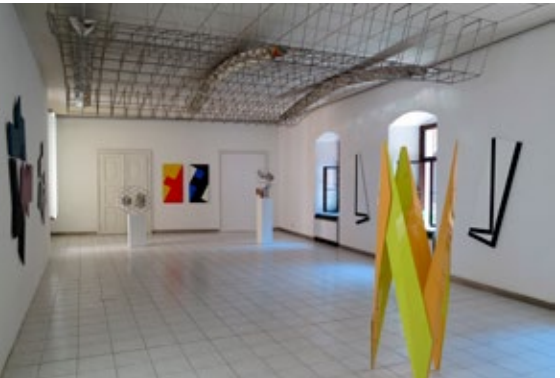

iaspis

THE EXHIBITION PRODUCED WITH SUPPORT BY IASPIS, THE SWEDISH ARTS GRANTS COMMITTEE'S INTERNATIONAL PROGRAMME FOR VISUAL ARTISTS

på de dagar vi behöver för att arrangera utställningen, där vi tillsammans med Kajsa Holmstrand, Ejnar Höste och Lars Englund ska representera Sverige.

För många år sedan, före murens fall, följde min fru och jag med på en bussresa som gick till fyra huvudstäder.

Efter uppehållet i Berlins västra del passerade vi den ryska vakten in i öst och kom med mycket mutor och under ständig och kitslig övervakning till Prag, Budapest och Wien.

Vi gjorde uppehåll för att äta vid bron som leder in i Bratislava. Staden såg trevlig ut och jag önskade att få bo på en flodbåt under mer normala tider. Särskilt blev jag imponerad av den fantastiska bron.

Nu hade muren fallit och jag fått min önskan uppfylld. Vi hade tagit oss hit med en lånad lastbil. Resan ner tog nästan två dagar.

Torsten Ridell hade skaffat oss ett större bidrag och Carl Magnus hade ordnat rum på båten.

Hängningen tog ett par dagar och alla öppningstalen på såväl engelska som slovakiska tog tog alldeles för lång tid. Svenska staten bjöd på vin med tilltugg på vernissagen.

Hela staden vimlade av konstnärer av alla slag och mina internationellt erfarna kollegor träffade bekanta som utställt på samma ungerska galleri som vår utställning skulle vandra vidare till senare.

Det var ett privat konstruktivistmuseum i Veszprem som ägdes av en rik skofabrikör och som ofta delbetalade inköp med skor, vännerna jämförde skorna med varandra. Jag stack fram mina snygga Ecco som dock inte gjorde sig i detta glänsande sällskap av idel handgjorda finesser.

De följande dagarna hann vi knappt mer än att bjuda utställningskomissarierna på middag och rusa runt på andra visningar.

Den gamla innerstaden fann vi mycket idyllisk även om man på statliga ställen kände igen takterna från öst. De skymtade fram!

Dagarna avslutades oftast ombord med en öl och utsikten mot södra brofästet samt berättande av roliga minnen och jag lär väl inte någon mera gång få skratta så hejdlöst som då Calle berättade om kungamiddagen han inbjöds till i egenskap av professor vid Konstakademin.

Om inköp av frack och sökandet efter lämplig dam. Hovet förhörde sig noga om detta och blev nöjda med att redan känna till som de uttryckte det ”den förtjusande somelieren från TV”.

Det var inte detta som satte igång skratt-paroxysmerna utan började

först när Calle återgav prinsessan Lilians roliga men skabrösa vits berättad enbart för honom.

Han var knappt mäktig att slutföra berättelsen annat än stötvis mellan utbrotten. Jag som påbörjade en historia efter det, kunde inte fortsätta förrän dagen därpå och nästan inte då heller. Magarna hoppade, tårarna rann och det gick inte att dricka öl under dessa svåra anfall.

Lilians vits betraktar jag som en statshemlighet, vilken bara kan återges mellan skål och vägg.

När vi väl var igång tenderade vi att skratta av minsta anledning och vägen hem med lastbilen kändes lätt även om vi i det långa sökandet efter hotell kom till platser som verkade ha fått ett stopp i tideräkningen vid murens fall.

MIN FAMILJ TYCKTE JAG verkade 10 år yngre när jag kom hem, varför jag avhöll mig från att 2–3 månader därefter åka ner till Ungernutställningen. Det fick Calle och Torsten göra ensamma eftersom man ju inte vill bli ytterligare 10 år yngre nu när man siktar på att bli enormt gammal.

GÅRDSFESTER HAR FÖREKOMMIT på Jakob Nilsgatan 21, så stora och så många att jag inte har varken tid eller utrymme att skriva om dem. Alla var där!

DET ÄR FÖRUNDERLIGT TYST HÄR ANNARS.

Gisen bor kvar men han har en studio som är ljudisolerad. Dragspel hörs inte ut från huset där Lasse Holm bor. Per Johnsson som vi brukar kalla ”unge Johnsson” bor kvar men väsnas inte. Jan Sigurd som skrev en bok som hette ”Siesta hela veckan” har har antagligen flyttat ihop med Anna Lena Brundin som han blev nyförälskad i. Många har försvunnit men gamla vänner brukar hälsa på när de är på semester eller på väg någonstans. Då brukar vi prata om vad som varit.

Man kan på våren höra hesa strupar från Restaurang Basement vråla: ”Vi har tagit studenten – – – fy fan va vi är bra!”.

Om detta kan man ha en annan mening även om man bara har studerat vid Annelövs folkskola och St. Olofskolan i Norrköping.

Jan Harry Persson f i Annelöv 1924
Bosatt i Malmö sedan 1948
på Gamla Väster sedan 1973.

www janharry.se
janharrypersson@spray.se
040-97 06 82, 070-544 50 76